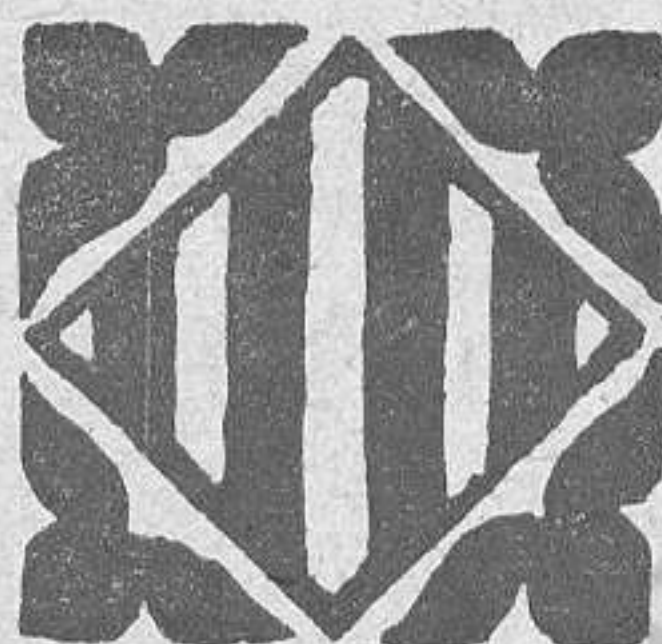

QUADERNS

D'ESTUDIS POLITICS, ECONOMICS I SOCIALS

Número 11

Nov.-Des. 1945

SUMARI

El problema espanyol a través de les Corts de Mèxic	<i>Claudi Ametlla</i>
Dos documents de les Corts de Mèxic	
La producció elèctrica i les restriccions	<i>Ferran Cuito</i>
Negociacions i acords relatius a Tànger	<i>J. Quero Molares</i>
Els límits de l'estructura liberal de la medicina	<i>Dr. F. Tosquelles</i>

INFORMACIONS I COMENTARIS

- ◆ E problema demogràfic de Catalunya
- ◆ El baròmetre de la migració
- ◆ Un clima i una posició
- ◆ 25è aniversari de l'assassinat de Layret
- ◆ « Històries de coneguts » de Rafael Tasis
- ◆ La Navarra tràgica
- ◆ Un sobrevivent alemany de l'esperit humanista
- ◆ Un llibre de Nicolau M. Rubió
- ◆ Arago i la seva obra
- ◆ Raimond d'Abadal
- ◆ Edició mexicana de l'Atlàntida
- ◆ Una nova farsa
- ◆ El BIT i les seves vicissituds
- ◆ Un opuscle de Serra i Moret

Efemèrides internacionals — Anecdolari d'Espanya (nov.)

Preu : 30 Frs.

QUADERNS, revista mensual, pot adquirir-se a :

PERPINYA. — Librairie Hachette, rue des Augustins, Quiloscós de la Ciutat i Estació.

BEZIERS. — I. Granada, 75, Pl. 11 de Novembre.

BORDEUS. — M. Taverner, 11, Rue de Lalande.

NARBONA. — Quiosc de l'Estació.

MONTAUBAN. — M. Figuerola, 9, Rue Mary Lafont.

MONTPELLIER. — H. Barrera, 9, Rue Thérèse.
Quiosc de l'Estació.

MARSELLA. — Casal d'Esquerra Republicana de Catalunya (M. Bassas), 12, rue Pavillon.

PARIS (Ve). — Librairie Espagnole, 10, Rue Gay Lussac. — Tel. Danton 81-35.

TOLOSA. — Administració de « Foc Nou », 25, Rue de Roquelaine. — Tel. 229-83.
« Galerie du Livre », 60, Rue de la Pomme.

CASABLANCA (Marroc). — « Librairie de France », 4, rue Chénier.

NEVERS (Nièvre). — J. Alemany, 9, rue du Rempart.

LEZIGNAN (Aude). — A. Pàmies, 8, rue Lakanal.

AGEN (Lot et Garonne). — M. Nogareda, 68, Bd. Sylvain Dumon.

i podeu rebre-la a domicili enviant l'import de 32 frs. per gir postal a

F. Cuito - 15, Rue Ramon Lull - Perpignan Tél. 47-33

Compte Chèques Postaux : N° 534-25 Montpellier

La subscripció a tres números amb la tramesa solament de 90 frs. us assegura la revista

NOTES

- **QUADERNS** desitja als seus lectors i amics un venturós any 1946.
- El Ministeri de la Informació ha autoritzat definitivament la publicació de **QUADERNS** i atribuït el corresponent contingent de paper.
- Salvada la dificultat del subministre de paper, esperem normalitzar la publicació de **QUADERNS**. A tal efecte, datem aquest número novembre-desembre. Resta ben entès que la subscripció seguirà comptant-se pel número d'ordre de la nostra revista.
- S'autoritza la reproducció total o parcial dels textos del present número de **QUADERNS** i s'agrairà la indicació de la seva procedència.
- Del contingut i opinions de cada article en són responsables els respectius autors.
- No es retornen els originals, es publiquin o no.
- Per no disposar dels accents greus i aguts sobre les lletres i, o, u, hem decidit substituir aquests signes ortogràfics per l'accent circumflex. Esperem que els nostres lectors voldran excusar aquesta deficiència obligada per les circumstàncies.

ERRATUM

- A la pàgina 15, la darrera línia de la primera columna, abans de les notes, que diu : « programes autàrquics produiria anualment més de », ha de dir : « a alta tensió de la U. N. E. S. A. (5), aquest projecte ». En alguns exemplars, a la pàgina 26, segona columna, la línia del setè paràgraf que diu : « vegetatiu de tot Espanya per l'any 1942, es positiu », ha d'intercalar-se dues ratlles més avall.

QUADERNS

D'ESTUDIS POLITICS, ECONOMICS I SOCIALS

Perpinyà, carrer Ramon Llull, 15

Número 11

Novembre-Desembre 1943

EL PROBLEMA ESPANYOL A TRAVÉS DE LES CORTS DE MEXIC

per Claudi AMETLLA

Els dies 7, 8 i 9 del més en curs es reuniren a Mèxic les Corts de la República espanyola, en la sala del Capítol del magnífic edifici seu de l'administració del Districte federal, que amb la Catedral, el Palau presidencial i altres construccions menys nobles, però tanmateix de gran presència, emmarquen el «Zócalo», plaça que és un dels més bells conjunts de tota l'Amèrica espanyola.

Hi concorregueren cent quaranta quatre diputats, divuit dels quals eren catalans : deu de l'Esquerra, quatre d'Acció catalana republicana, dos socialistes catalans, un rabassaire i un comunista. Més de la meitat d'aquell nombre es traslladaren a la gran ciutat mexicana des dels llocs més distants del món : de França, de les Filipines, d'Anglaterra, de les Repúbliques americanes... Per això sol el fet assoleix el caràcter d'esdeveniment, car no es pot realitzar una tal empresa, essent les dificultats de viatjar gairebé tantes com foren durant la guerra, sense una gran fe dels que la realitzaven i una favorable disposició dels nombrosos governs que l'havien de fer possible. El que s'hi tractà correspongué a aquests preparatius : les Corts darreres foren un acte dels més trascendentals que hagin realitzat els espanyols en l'exili.

Vull intentar en aquest escrit d'explicar el que fou la reunió dels diputats republicans i a través d'ella presentar el problema capdal d'Espanya en el moment actual, tal com el vegi a la claror dels discursos, les converses particulars, els comentaris i les reaccions dels protagonistes d'aquest acte del drama espanyol, un dels quals he estat jo mateix, diputat d'Acció catalana republicana per Barcelona. Per a reeixir l'intent hauré de dir el que s'esdevingué en el recinte de l'històric saló, però igualment el que succeí fora d'ell abans i després de l'assemblea, el que passà a París i a New York i als locals del mateix Mèxic, on els espanyols es reuneixen. Al-

trament no donaria una idea completa del que és aquest moment en que sembla forjar-se un nou destí d'Espanya. Car, ja ho haureu comprès, no tot l'important es digué al Saló del Capítol, per bé que allí tingués ressò tàcit o exprès tota cosa relacionada amb l'interès espanyol, ja ocorreguda al continent americà, ja a la nostra vella Europa. Faré, doncs, la recensió de les Corts, encapçalant-la amb uns antecedents i acabant-la amb un colofó, que situaran la seva significació i ajudaran a comprendre l'actual realitat del problema espanyol. Ho faré tan objectivament com pugui ; m'esforçaré a prescindir del meu punt de vista i a vèncer la meva passió de víctima, com tu, lector, del desastre, per a limitar-me a informar del que passa, del que s'intenta, del que es projecta. Estic segur de presentar-te la situació força exactament ; no tant, de saber fer un desapassionat reportatge. Qui pot restar fred davant de fets que l'afecten tan punyentment en la seva vida mateixa, en la dels seus, en la de la Pàtria ?

CLIMES ESPANYOLS.

La primera cosa que us xoca en posar el peu a Amèrica, és l'estranyesa que hi sentiis, les diferències que hi remarqueu, la divergència de les vides, de les preocupacions, dels destins. Es ben bé un món nou, i aquesta expressió pren, a l'establir el primer contacte, una profunda significació que mai no hauríeu sospital. Novetat, particularitat, exotisme. El paper director que assignàveu a Europa és menys important del que creieu ; les idees ací corrents, menys compartides allí ; les orientacions més separades. D'on en pervé una dificultat de comprendre, de sentir, de conèixer el nostre vell món, sobretot per part dels Estats Units, causa no la més petita del drama mundial que estem vivint i que sembla ben lluny de la seva fi.

Els espanyols exiliats a Amèrica han sofert l'empremta d'aquesta peculiaritat. I a desgrat de no ésser assimilats pel medi i de conservar-se més espanyols que mai — o catalans els catalans — adopten, davant del problema comú, una posició diferent de la generalment presa pels qui, per exemple, vivim refugiats a França, que som la majoria. En altres termes, hi ha un clima oposat entre els exiliats ací i els que són a Amèrica. Potser la característica més diferencial d'aquests dos climes és la pressa que sentim ací a resoldre el nostre cas, en contrast amb la calma (amb que allà això es considera. Certs maximalismes que, així en terreny català com en el republicà, són corrents a Amèrica i que ací no són tant, obeeixen a aquests distints estats d'esperit. Ací sofrim més perquè les nostres condicions de vida són més dures i perquè veiem de més prop la sofrença dels compatriotes sota Franco. Allí la vida és generalment més planera i quant al dolor espanyol, és tant lluny... Això explica la nostra impaciència i la paciència llur, la posició distinta enfront del mateix problema.

Ens trobem, doncs, en presència de dos climes diferents. Però n'hi ha dos només? No certament. N'hi ha un tercer: el clima dels espanyols que viuen dins d'Espanya. La separació massa llarga d'aquests homes que sofreixen per la mateixa causa, significa tres evolucions espirituals diverses, en certs aspectes contraposades. Els exiliats a Mèxic i en general a Amèrica, no veuen el remei igual que els de França, ni uns i altres com el veuen els que pateixen directament la tirania franquista.

Som molts els qui des d'ací ens hem esforçat a comprendre els nostres germans que no han abandonat la Pàtria, als quals escau en primer lloc la direcció dels nostres afers col·lectius i al pensament dels quals cal subordinar el nostre. I en els nostres colloquis amb els germans més sortosos que viuen i prosperen a Mèxic, hem defensat aquest punt de vista que en general ha causat profunda sorpresa als nostres interlocutors, molts dels quals no s'havien mai plantejat el problema en aquests termes.

Personalment vaig parlar aquest llenguatge a tothom amb ruda franquista. No en vaig pas emprar d'altre en les converses amb els Presidents de la República i del Govern. Amb el senyor Giral, sobretot, aquest tema, i altres que semblarien poc ortodoxes per a ésser tractats amb un cap de govern, fou molt aprofundit.

— No penseu, senyor President, vaig preguntar en un moment de la conversa, que el dret a decidir de les nostres coses, per part de molts que potser no tornaran mai més a Espanya, no és el mateix que el d'aquells que ens morim per a anar-hi, ni igual al d'aquells que no n'han sortit?

La resposta de l'honestíssim senyor Giral i indirecta.

— Hom diu que el seixanta per cent dels refugiats a Mèxic no hi tornaran.....

Quant a la pregunta en si mateixa restà incontestada; però la resposta que hi era inherent, no fou impugnada. I qui calla, atorga.

En resum, a Mèxic ens trobarem amb una política de refugiats i per a refugiats, amb un marc limitat al país o tot el més amb alguna sortida cap a alguna República americana on el clima és el mateix. El restant de l'emigració i la massa del país eren potser invocats com a recursos polèmics en les inabarcables discussions als tres o quatre cafès on la política espanyola és forja; però no pas admesos com elements primordials i decisius. En aquest paper preponderant eren negligits; quant al llur pensament, desconeguts.

En aquest sentit penso que els diputats que des de França anarem a Mèxic, férem un gran bé. Hi portarem un accent nou i sobretot hi férem ressonar el que, segons nosaltres, alena a l'interior del país. No sé si tothom volgué i sabé escoltar aquest missatge. En tot cas els catalans en restaren molt impressionats. Els quatre parlamentaris partírem amb la confiança d'haver contribuït fortament a refer la unitat del pensament català, força esberlada, com veurem més endavant.

Pel demés, si les nostres raons mancaren d'eloqüència i de força de persuasió, els amics de Mèxic han degut d'oír-ne d'altres que arriben d'Espanya, reclamant un lloc important en la direcció de la lluita per a l'alliberament. Aquestes raons també arriben de Catalunya. Unes i altres es fan singularment imperioses. I això és un senyal, un feliç senyal del temps, que jo no sabia saludar sinó com un gran auguri.

POLITICA TRIANGULAR

La política dels espanyols a Mèxic fa un triangle: d'una banda el Govern, de l'altra Negrín i els seus grups, de l'altra Prieto i els socialistes no negrinistes. De fet aquests darrers són al Govern i actuen com a ministerials; però ja veurem en tractar del discurs de Prieto amb quines reserves.

En constituir-se el Govern Giral, hom volgué resoldre el problema Negrín, fent entrar aquest al gabinet com ministre d'Afers estrangers i vice-president del Consell. El propi president de la República s'hi aplicà, el senyor Giral li ho demanà amb insistència i el president d'Euskadi, senyor Aguirre, hi posà tota la seva gran força de convèncer. Tot fou en va: Negrín s'hi negà. Volia ésser ell l'encarregat de formar govern, per una mena de dret dimanant d'haver estat el darrer president. En realitat, sembla que hauria acceptat sense la pressió dels negrinistes que l'envolten, més intransigents que ell, com acostuma passar en casos semblants.

El problema Negrín quedà així subsistent. I el problema Negrín es compon d'aquests elements: Ne-

grin mateix, la forta personalitat del qual seria inútil de negar, així com la seva habilitat manio-brera i la simpatia que gaudeix en certs sectors internacionals; el partit comunista, ni molt nombrós ni molt fort en ell mateix; un grup de dissidents del partit socialista compost d'una dotzena de diputats i un grup dissident d'Izquierda republicana, d'uns deu diputats, presidit per l'ex-ministre senyor Ruiz Funes. En conjunt això fa una força considerable, no sols pel nombre, sinó per la vàlua dels líders respectius. I no cal pensar que una política sana i coherent sigui possible, mentre subsisteixi. Constituïda aquesta força espiritualment per dues dissidències, la rancúnia i l'incident diari l'alimenten i la mantenen en estat d'excitació permanent.

La posició de Prieto, que veurem més precisada després, és contrària a tot govern i a la institució de President de la República, per entendre que essent la tasca principal dels espanyols a l'exili la de negociar i recabar amistats i reconeixements internacionals, una Junta o Comitè estaria en millors condicions per a fer-ho. Un govern no pot prestar-se al que es presta un organisme d'aquella mena; té menys flexibilitat, menys facilitats per a l'acció que cal realitzar. Sense abandonar aquesta posició, suport a Giral. En posar-se a prova aquesta adhesió Prieto i els socialistes s'avingueren, però, a donar a les darreres Corts, es vegué quant precària era. Però d'això en parlarem més extensament amb ocasió del mencionat discurs del líder socialista, veritable « clou » de les sessions del Parlament espanyol. Prieto sembla creure que la difunta fórmula « Junta de Liberación » era millor que la d'un govern i pot aduir en favor de la seva tesi l'èxit de San Francisco, superior a qualsevol altre que fins ara hagi obtingut Giral.

En mig d'aquestes dues oposicions, passiva i benigna la socialista, activa la comuno-negrinista, el govern viu, no es pot dir que plenament i intensament. Obtingué, com veurem, un vot unànim de confiança de les Corts, el seu cap fou lloat per tothom per les seves intervencions discretes i moderades; però les oposicions no desarmen, sobretot la negrinista que l'acusa de participar de la tendència mediacionista que, amb general estupor, manifestà Prieto a la segona de les sessions parlamentàries.

D'altra banda, hi ha qui el censura per la seva política, diguem-ne interior. En efecte, no solament ha fet atribució de carterès, contràriament al parer de molts, de manera que, com si pogués governar, té ministeris d'Instrucció pública i Justícia, per exemple, sinó que ha fet nomenaments de Subsecretaris, Directors generals, presidents de Tribunals, membres de Cossos civils i militars superiors de l'Estat, etc., amb les consegüents crítiques, inevitables en qüestions personals, així, i encara amb aquelles altres més fundades, que es basen en qüestions econòmiques i d'oportunitat.

Tot això alimenta el comentari quotidià en cafès i llocs de reunió, tan animats i densos com a Ma-

drid. Certes tertúlies, al voltant del cafè amb llet, recorden fidelment aquelles altres de la Cort, sota la Monarquia com sota la República. El negrinisme que ha fet estralls en tots els partits — els bascos, són titllats de tals, potser per llur animadversió a Prieto, veritable i autèntic opositor a Negrin, com ho és algun estret sector català — és l'element actiu d'aquestes crítiques. Per a molts, reduir aquesta oposició, és una qüestió vital de la política espanyola.

Aquest és el panorama que trobarem a Mèxic en arribar-hi, a la vetlla de les Corts. La preocupació per aquestes qüestions tan mexicanes, per dir-ho així, ens semblà molt més gran que la que desvetllaven les altres, autènticament espanyoles. A degraç de l'altra so de campana que hi férem ressonar els que hi anàrem des de França, no crec que sigui gaire diferent avui, al menys en els medis no catalans, perquè en aquests volem creure que realment ha canviat. La sensibilitat i l'atenció al nostre raonament fou molt major en aquests que en aquells. En bona hora ho digui!

LA POLITICA DELS CATALANS.

I ara que som als nostres, caldrà parlar de llur política, abans d'arribar al cor d'aquesta informació, que és la recensió de les sessions de les Corts. A través d'aquestes, perquè tot tingué el seu ressò en elles, intento presentar la situació en tots els seus caires i tan completament com em sigui possible.

Bon nombre de catalans d'Amèrica acceptaren les directives del Consell Nacional de Londres. Quan fou possible fer-los conèixer la posició dels de França, i es vegé que la divergència entre les dues orientacions entranyava una evident gravetat per a avui i una molt major per a demà, no pocs d'aquells que marxaren amb aquell Consell per creure l'expressió única de la col·lectivitat exiliada, rectificaren i s'aplegaren al voltant dels organismes directius dels partits catalanistes reorganitzats ací de seguida, de l'alliberament. Els rerassegats, en conèixer l'acceptació per part de Carles Pi i Sunyer de les conclusions del Congrés de Tolosa i la seva entrada en un govern català que no havia d'actuar dins del marc ideològic de l'organisme londinenc, cuitaren a imitar els dissidents. En arribar nosaltres a Amèrica, aquesta tendència no era més que un record més o menys melangiós.

Així, en acarar-nos amb els amics d'Acció catalana republicana de Mèxic, la unanimitat es féu de seguida i tot naturalment, sense xoc ni discussió. La posició adoptada pel partit a França, favorable al retorn a la legalitat catalana i republicana, igual en aquest punt a la de l'Esquerra, fou acceptada per tots els adherits. Si hi hagué explicacions, fou pel desig de fer conèixer les circumstàncies en les quals aquella orientació fou presa; no perquè ningú les demanés. Un cop tothom en possessió de l'informació suficient, la coincidència s'establia amb la

major cordialitat. Una cosa semblant esdevingué amb el partit aff. Unes quantes reunions — cal no oblidar que aquest és més nombrós — bastaren per a arribar a un acord comú, escrit, segons tinc entès, en una acta signada per les principals personalitats esquerristes. Així és refé la unitat de pensament indispensable a una ulterior unitat d'acció. L'actitud dels catalans de França era d'una lògica tan esclatant i l'antecedent al qual acabo d'alludir tan eloqüent i convincent, que el retrobament de tots en un mateix terreny era fatal, gairebé obvi.

Però, ultra el desconeixement de la dita legalitat, el programa d'aquell Consell comportava una política confederalista amb bascos i gallecs, que, si com a ideal tot catalanista pot acceptar, com a tàctica immediata no podia adoptar-se a ulls clucs i sense un examen aprofundit de la qüestió. La manera com ens fou presentada, tenia un cert aire combatiu que al menys ens semblava gratuït abans de conèixer com el Govern enfocaria el tema de les autonomies. Encara molts trobàvem que en l'eventual realització, el paper dels catalans no era el primordial que ens esqueia i ens pertoca. Tot això fou fàcilment obviat per la bona comprensió de bascos i gallecs i per la benvolent disposició del Govern, el qual en la seva declaració, com pot veure's en altre lloc, donava generosament satisfacció a les autèntiques aspiracions dels pobles peninsulars.

Resultat d'aquest concert de bones voluntats, fou el vot favorable a l'Estatut de Galícia, com veurem més endavant, i la constitució d'un grup parlamentari de bascos, gallecs i catalans, amb la porta oberta per als diputats d'altres nacionalitats que vulguin entrar-hi i la crida a tots aquells que aspirin a l'autonomia. La crida va especialment adreçada a valencians i mallorquins, l'entesa amb els quals alguns diputats catalans, i especialment el que signa, declararen d'un suprem i essencial interès català. La presidència del grup serà necessàriament ocupada per un català. Per a aquest càrrec fou designat l'amic Tomàs i Piera, darrer sostenidor de les doctrines del Consell de Londres, el qual noblement en pendre'n possessió declarà que en l'exercici del mateix s'atindria a les reserves generalment exposades pels seus companys, oblidant els seus personals punts de vista.

Aquest problema que al començament ens anguniejà qui-sap-lo, fou resolt a gust de tots i amb satisfacció general.

Restaven les Comunitats, que foren creades com instruments d'acció política. Però en convertir-les en associacions culturals i patriòtiques com s'ha anat fent, s'ha obtingut el bon resultat de no entabanar la política comuna i disposar d'unes organitzacions per damunt de les lluites partidistes.

Fora d'això, tots els catalans, amb l'excepció dels comunistes, es troben a l'Orfeó català que és, ultra un fogar del cultura musical sota l'experta direcció

del mestre Baltasar Samper, un lloc d'esbarjo ple d'atractius. Els nostres compatriotes hi concorren cap a mitja tarda, molts hi berenen o hi sopen — oh aquell llomillo amb mongetes, aquelles arroçades! — i hi organitzen festes en les quals hom enyora col·lectivament la Pàtria. Perquè el català és un home que s'enyora. Els comunistes s'enyoren en un local veí, el Centre català.

LES SESSIONS DE LES CORTS

El local on es reuniren les Corts de la República, fa un rectangle bastant vast, insuficient però, per a contenir els diputats i el nombrós públic que hi acudí. Es una ben proporcionada sala amb un artístic enteixinat, unes pintures representant personatges de la història mexicana i una noble aparença.

Presidí el senyor Jimenez Asua, acabat d'arribar d'Argentina. Les seves primeres paraules d'agraïment a Mèxic, foren aplaudides per tothom, car si en alguna cosa hi ha unanimitat, és en el sentiment de gratitud per a aquest país que ha acollit els nostres emigrats sense reserves ni condicions. Val a dir que els 23 o 24 mil refugiats, han pagat l'hospitalitat amb treball i iniciativa, de tal manera que els mexicans primer que ningú reconeixen l'augment de riquesa i el progrés del país portat per aquests nous arribats.

El senyor Giral llegí després la Declaració ministerial, extens document inspirat en la moderació i en la comprensió de les realitats espanyoles, del qual en altra lloc de QUADERNS se'n dona un lleuger extret. La lectura produí el millor efecte.

Parlaren després els catalans, per boca de Pere Ferrer, els bascos per la de Lasarte i els gallecs per la del seu líder, Castella. Tots tres, amb accents diferents, lloaren el discurs del senyor Giral i celebraren la bona disposició del Govern per al manteniment i consolidació de les autonomies existents i per a la de Galícia, tot just en projecte.

En contra intervingueren els comunistes, els socialistes de Negrín i el grup d'«Izquierda republicana», també negrinista. Llurs arguments s'assemblen: troben que el Govern no es prou enèrgic, però, sobretot, que no hi ha en ell representats tots els sectors de l'opinió espanyola.

El senyor Giral refutà amb algun humorisme allò de la manca d'energia i explicà que si Negrín no era al ministeri, la culpa requeia sobre ell mateix, puix que no havia volgut acceptar la invitació per a ésser-hi. El discurs, molt discret i ponderat, semblà bé a tothom, qui sap si als mateixos que feien l'oposició.

I havent renunciat a parlar els socialistes i republicans ortodoxos, hom llegí una proposició de confiança al Govern.

— S'aprova? preguntà el President.

I com ningú no s'hi oposà, declarà:

— Aprovada.

Amb la qual cosa la confiança fou concedida

per aclamació, acabant així la sessió primera de les Corts.

L'endemà s'encetà l'acte amb la lectura d'una proposició demanant que s'eximís el Govern de complir l'article de la Constitució que ordena la convocatòria d'eleccions per a la designació del president de la República. Encara que sembli estrany, sobre aquest bill d'indemnitat tan indefugible, parlaren molts oradors en pro i en contra, aprovant-se a la fi per unanimitat.

Per a explicar el vot, parlà després el senyor Prieto, i el seu discurs fou la nota més sensacional d'aquestes Corts. En altre lloc en donem també un breu resum; però ací convé recollir aquells passatges en què Prieto assenyala una posició nova, la de cercar la solució del problema espanyol, del nostre problema personal, amics refugiats, per altres camins que els que segueix el Govern, si aquest, per ells, no arriba a trobar la sortida. « Si de esa América hispana — digué textualment — sale una voz que nos aconseje ciertas actitudes y esas actitudes estan enmarcadas en un cuadro de dignidad, tendremos derecho a no adoptarlas? » (Per a entendre aquestes paraules cal que el lector sàpiga que es refereixen a un més oo menys real intent d'intervenció en l'afar espanyol de totes les nacions llatines d'Amèrica. D'aquest intent en parlaré de nou més endavant i més concretament). I en acabar el parlament el líder socialista precisa més :

« ...Digo al Gobierno y al Congreso reconociendo el voto de la minoría socialista expresado unánimemente, que si habiendo perdido vitalidad dichas instituciones (les de la República) surgiera en el campo internacional o en el nacional otra solución digna para restaurar la República y España la aceptase, nosotros la serviremos. Nadie, después de esta declaración, podrá acusarnos de deslealtad. La lealtad la venimos probando al votar renuentes lo que en nuestro concepto constituye una transgresión constitucional (es refiere al bill d'indemnitat votat). Seguiremos así mientras no haya otra senda. Pero si la opción se presenta dignamente, nosotros optaremos con toda libertad; y si la rigidez de vuestra función no consintiera aceptarla, nuestros representantes en el Gobierno lo advertirán, para que nadie les acuse de desleales si obedecieran la voz, el mandato, la orden que el Partido Socialista quisiera dictarles desde España ».

Aquestes paraules, al menys inesperades, produïren una fortíssima impressió. En una Assemblea reunida per a consagrar el Govern, detonaven, eren una nota desconcertant. Els diputats, àdhuc els quaranta socialistes que calia suposar en el secret, semblaven, com els altres, consternats. Hom aplaudí, no massa; però tampoc ningú no gosà manifestar d'una manera vistent la disconformitat. El que havia dit Prieto encloïa una gran veritat; però era també sost-

cavar l'autoritat del Govern i qui sap si la mateixa existència de la República. Situació paradoxal: « Quin Govern ens reconeixerà ara? », exclamava un ministre amic. « Prieto no havia de dir això en públic; és inoportú », prorrumpia un diputat molt ministerial. « Bé cal que algú tingui la valentia de dir-ho, i a la Cambra », replicava un altre, governamental més tebi.

Prieto, que havia fet el seu discurs amb gran passió, reposa en un saló veí. S'eixuga la suor i es revé, bevent alguna cosa freda. M'hi acosto i, com han fet altres, no molts, el felicito pel final del seu discurs.

Com que s'ha tret les ulleres, no em reconeix.

— « Quién es usted?, pregunta

— Soy Ametlla

— Ah! muy bien; muchas gracias ».

I engegà una interjecció molt del seu repertori, afegint amb una gran veu :

— « Porque yo quiero ir a morir a España! »

Un gran silenci seguí aquest crit entranyable, en el qual hi ha segurament la raó sentimental de la seva posició. Ell vol anar a morir a la seva pàtria, com jo, com tu, lector. N'hi ha que no tenen aquest pensament.

La sessió, interrompuda, es reprengué, però no hi passà res que valgui la pena de contar. El Govern havia decidit deixar sense resposta el discurs.

La darrera sessió fou consagrada a l'Estatut de Galícia i a nomenaments per a completar la mesa.

En l'ordre del dia figurava la constitució de la Comissió parlamentària dictaminadora d'aquella llei. Designar-la representava tramitar-la segons el requisit parlamentari, doncs, donar curs reglamentari a l'aspiració gallega. Es manifestà alguna oposició, més a la qüestió de forma que a la de principi; oposició que els senyors Tomàs i Piera pels catalans, Lasarte pels bascos i Suarez Picallo i Alonso Rios pels propis gallegos, s'esforçaren a esvair. Les intervencions gallegues foren especialment afortunades i eficaces. A la fi, a la demanda del senyor Giral, que no dissimulà en cap moment el favor amb què veia els Estatuts d'autonomia, els opositors cessaren i la comissió fou designada.

Tots els sectors autonomistes, però més que ningú els propis interessats, manifestaren satisfacció per la solució donada a l'afar. L'aspiració de Galícia acabava de donar un gran pas vers la seva realització. Els 300.000 gallegos residents a Buenos Aires, tots al costat de llurs líders, i el gran moviment clandestí desplegat a Galícia mateixa, tot plegat revelació d'una gran realitat que molts ignoràvem, havien guanyat una important batalla i el problema amb què els diputats catalans ens trobàrem, es resolí tot naturalment dins la concòrdia i el general assentiment.

Els amics Nogués i Jené foren elegits vice-president i secretari, respectivament, i amb el vot d'una proposició d'adhesió a la República i al Govern acabaren aquestes Corts memorables.

UN CAPGIRAMENT DEL PROBLEMA POLITIC

El discurs de Prieto — desigual, contradictori, i no pas el millor dels molts que ha pronunciat — no representava una novetat per als assabentats. La seva actitud era coneguda, i a mi mateix me la va explicar amb tota claretat al meu pas per New York. La novetat era que s'hagués decidit a fer-lo públic; novetat i gravetat. El fet capgirava el plantejament del problema polític. Amb bon acord el Govern decidí no contestar-lo, per tal, sense dubte, de no donar major publicitat a la divergència i no aprofundir-la encara més. « No han votat Prieto i els seus tots els textos que els amics del Govern han demanat a l'Assemblea? Doncs, a això ens atenem; als vots i no a les paraules », devia pensar aquell. Però l'argument convenç poc. El fet era massa important per a no conferir-li llargues conseqüències. D'altra banda puc assegurar que entre els millors sectors de la majoria, i sens dubte entre els mateixos membres de l'equip ministerial, la posició dels socialistes tenia no poques simpaties.

Però entrem al fons de la qüestió i exposem-la amb tota la seva brutal realitat, mal que això desplagui als uns i descoratgi els altres. El deure de tots, enfront del nostre desastre, és dir la veritat, no amagar-la ni disfressar-la com tant s'ha fet del 19 de juliol del 1936 ençà.

Prieto dubta, si és que el seu esperit no s'ha decidit del tot per la negativa, que el Govern Giral, no havent reeixit fins ara a fer-se reconèixer per major nombre de nacions, sigui la solució del nostre problema; no creu que en cap cas, excepte en el d'una intervenció estrangera que ningú no desitja, un govern republicà del tipus de l'actual pugui succeir directament Franco. El mateix pensament, encara més categòric i decidit, és el de Largo Caballero, tornat del captivari amb sorprenent fortalesa física i moral, a desgrat dels seus 76 anys. Puc assegurar-ho per ciència directa que ningú no gosarà desmentir. Ja no veig tan clar que el partit socialista i la Unió general de treballadors adoptin, avui per avui, la mateixa actitud, potser prematura, però en tot cas d'un realisme superior als prejudicis i a les falleres d'un simple militant. I si aquelles organitzacions no marxen, els dos dirigents no faran probablement un pas més en aquesta via.

Enfront d'aquesta actitud dels dos líders socialistes, la dels comunistes i negrinistes és radicalment oposada. El més qualificat de llurs portançveus, Alvarez del Vayo, ho resumia amb un slogan feliç d'un article publicat al periòdic neworkí « The Nation », aparegut poc dies després: « Negrin és la resistència; Prieto és la capitulació ». Com tots els slogans, jocs enginyosos de mots, aquest no és veritat. Es àdhuc injust, per tal que Prieto no és la capitulació, sinó en tot cas, la negociació. Però

ningú no negarà que amb aquell per bandera es pot fer molta forrolla.

Negrinistes i comunistes, els quals pel moment fan la mateixa política, acusen Prieto de voler pactar amb Franco i amb la monarquia, acusació sense veritat ni fonament, car en aquests punts Prieto ha tingut bona cura de condemnar per endavant qualsevol intent en aquell sentit. Amb tot, la imputació, la passió ajudant-hi, no es pot negar que pot tenir molta força. Després del discurs de Prieto, no mancà algú que llancés la frase: « enterradors de la República ».

Però és l'hora de preguntar: Què hi ha de concret i real darrera de la posició Prieto, compartida amb una decisió inusitada per Largo Caballero? Perquè no és lícit suposar que aquests dos barons tan experimentats, es llencin pel camp de les fantasies polítiques sense alguna terra ferma on assentar el peu. Segons he pogut saber a París i comprovar a New York i a Mèxic, el que hi ha és el següent: Una iniciativa de Cuba, expressada amb totes les cauteles extra-oficials del cas, proposava que les Repúbliques llatines d'Amèrica fessin una gestió prop de Franco, invitant-lo a abandonar el país que pertorba amb la seva presència, manté dividit com si la guerra civil durés i condemna a viure fora de la convivència internacional. Aquesta iniciativa, que segons es diu, fou ben acollida en el continent americà, tenia una condició « sine qua non »; entesa entre tots els grups espanyols per a un govern de transició encarregat de foragitar Franco i els seus principals còmplices, pacificar el país, rectificar els més greus abusos del franquisme, introduir Espanya en la vida de la llibertat i a l'existència dels partits, i preparar un cens electoral sincer per a unes eleccions honestes, el resultat de les quals tothom es comprometés a acatar. En un mot tornar el país a la vida civil, a la pau i a la normalitat, sense grans sotracs.

Fins a quin punt aquest projecte meravellós sigui veritat i realitzable, jo no puc dir-ho. Els secrets dels déus no em pertanyen. El que puc assegurar és que la posició Prieto-Largo Caballero no li és estranya. L'actitud escèptica, que altres diuen pessimista, del primer d'aquests polítics — en l'estrall tot realista s'assembla a un pessimista — havia de trobar en la iniciativa de mediació, vista pels cubans o en altres de semblants nascudes en diferents indrets, una adhesió entusiasta i activa.

I amb tot això, quina és la posició del Govern? El Govern no pot acceptar cap mediació, pacte o negociació que pugui tendir a desconèixer, minvar o destruir les seves prerrogatives com a tal. Del moment que ho acceptés, ja no fora Govern. I el senyor Giral i els ministres i el propi president de la República, tenen de llur missió i de llur funció, un concepte massa elevat per a caure en allò que fet per ells tindria tot el caràcter d'una claudicació.

anti-republicana. Però, ha condemnat la posició Prieto? No, que jo sàpiga, com no ha condemnat la posició de Negrín i comunistes basada en la resistència i la insurrecció interior. Una actitud d'eclecticisme que pot no agradar del tot a ningú, però que és, en el moment actual, la més patriòtica i intel·ligent. De vegades, en política, una conducta difumada és la millor; de vegades, ben sovint, el sacrifici de la pròpia personalitat, és la norma més aconsellable. En tot cas crec que la prudència, la moderació i el sentit realista del president del Consell són una penyora per a tots.

Tot això no vol dir que l'existència del Govern sigui inútil, res d'això. El Govern treballa prop de les Cancelleries on és admés i ben rebut en la persona de delegats oficiosos i compleix una tasca indispensable en altres terrenys. Qualsevol solució que pugui venir per un altre mitjà pren importància per aquella existència. I no sols importància sinó urgència. La situació espanyola fora coixa sense aquest element principal, el paper del qual en la sortida del nostre afer, ningú no pot, tanmateix, preveure avui per avui.

Per això votaren tots els diputats la confiança; els qui voldrien el Govern més acostat a la teoria de la insurrecció armada espanyola i aquells qui, no creient això possible, o no volent-ho, confien més en la meditació i en l'entesa que no pas en una nova violència. En tot cas, el problema tal com jo l'he vist en aquest memorable periple que acabo de realitzar, es presenta en el termes que acabo de exposar. Espero haver-ho sabut transcriure amb fidelitat.

Si, però, el lector em retreu que hi he deixat veure la meva personal preferència, no ho negaré pas. En canvi demanaré que em reconegueu que he valorat adequadament els arguments dels meus contra-opinants. I si em demaneu que sobre certs punts informatius doni més precisions, us diré que hi ha raons de discreció que aconsellen deixar-ho així. D'altra banda aquestes informacions reposen damunt de bases molt insegures i aleatòries. El nostre problema és talment difícil i complicat, que qui sap per quins camins, amb quins homes i amb quines fórmules trobarà la solució?

ADEU A MEXIC

Amb el que porto dit espero que els meus lectors estaran assabentats de la situació política tal com jo l'he vist des de les Corts i en les nombroses reunions i converses en les quals he pres part. Podria parlar-ne molt més llargament, davallant a detalls no pas negligibles del tot i deixant els traços grossos, als quals únicament he prestat atenció. El tema és com qui diu inesgotable. Però això ja demanaria un llibre.

Em semblaria, no obstant, que aquest article és mancat, sinó el cloïa amb un colofó adreçat a Mèxic i als compatriotes que hi viuen en un irremeiable enyor de la Pàtria. Aquest acabament sentimental no semblarà polític: però per a mi, eixamplant el sentit del mot, ho serà més que no pas tot el que l'antecedeix.

Arribarem a Mèxic profundament impressionats per la puixança inhumana — al menys fora de la nostra escala humana — que ens revelà New York, i ens sobtà una gran ciutat plena de color, de vida i de moviment, en la qual la civilització més refinada és veïna de les manifestacions més primitives. Mèxic, desconcertant, contradictori, contrast violent. Però vital, en ininterromput ascens, en contínua transformació. « Un dia d'aquests inaugurarem Mèxic », és la dita faceciosa que glossa el trasbals inacabable del subsol i els centenars d'edificis en construcció. Mèxic misteriós, secret, poblat de races que no parlen als estrangers, hermètiques, violentes, filles d'una vella civilització avui morta i en un ahir remot florent i admirable, ets, amb tot això, un encís terrible i alhora atraient.

En aquest Mèxic estrany, però per a nosaltres acollidor, més de tres mil catalans malden, guanyant-se amplament la vida. Uns pocs van camí de milionaris, forces s'han creat situacions interessants, tots es defensen decorosament. Només aquell que no vulgui treballar, — i no sé que hi hagi cap català amb aquesta estranya pretensió — pateix privacions de les que a Europa són el nostre pa de cada dia.

Aquests catalans ens esperaven amb el cor i els braços oberts. Ens convidaren, ens obsequiaren, ens volien omplir de presents valuosos. Mai ens foren tan germans i nosaltres tan germans d'ells. Mai la nostra raça manifestà un tan noble esplet de solidaritat. Mai no sabérem, com en aquesta memorable ocasió, la glòria i l'honor d'ésser catalans. Ens donaren convits pantagruèlics i festes magnífiques, tot amb una gràcia generosa i fraterna, que transformava l'obsequi en un regal del cor i de l'esperit. Vint-i-tres dies en plena irrealitat, en un somni meravallós!

En partir, al peu de l'avió, una seixantena de catalans, molts dels quals deixaren llur feina, vingueren a acomiadar-nos. Entre ells hi havia forces dones. No poques d'elles que a casa nostra s'haurien limitat a estrènyer-me la mà, ploraren per la meva marxa en un pur sentiment de germanívola amistat. Els homes m'abraçaren, els ulls entelats i la veu tremolosa. Els meus dos companys de viatge, els amics Jené i Nogués, eren objecte de les mateixes demostracions.

Era la Pàtria, de la qual nosaltres representàvem ésser uns emissaris, la que rebia aquest pregon

homenatge ; era el sentiment d'enyorança que tortura el català en l'exili, el que determinava l'escena patètica i inoblidable. I ja dins de l'avió, volant per damunt l'abrupta Sierra Madre, camí de la grandiosa New York, beneïrem aquesta solidaritat i aquesta enyorança, com penyores d'un millor esdevenidor català. Tant que aquestes virtuts acompanyin els catalans, Catalunya viurà.

En arribar a L'Havre, després d'una penosa travessia per mar, una gran onada de fred ens donà la

benvinguda. L'onada ens retrobà a París, en una cambra d'hotel sense calefacció. L'endemà, en prendre el desdèjuni sense llet i sense sucre, llegíem al diari que les restriccions de la llum augmentarien i que probablement a no tardar tornariem a tenir la carta de pa.

A desgrat d'això, l'incorruptible europeu que hi ha en mi, jubilà de trobar-se al seu vell món i de poder tornar al català Rosselló, a poques hores de la seva mare Catalunya !

POLITICA CATALANA

EL GOVERN DE LA GENERALITAT.

Han tingut lloc a París les primeres reunions del Consell de la Generalitat sota la presidència de Josep Irla. Sobre el tractat en elles ha estat publicada la següent nota oficial :

« En les primeres reunions, el Govern de Catalunya ha pres coneixement dels meritoris treballs realitzats pel Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat, els quals han permès formar-se una visió de conjunt de les diverses qüestions de govern que posa la represa de la seva activitat.

« També ha elaborat, en principi, una declaració política que es farà pública oportunament.

« En el transcurs de les reunions s'ha estudiat molt detingudament la situació en què té al país l'opressió franquista. Per a coadjuvar al recobriment de la República i les llibertats nacionals dels pobles hispànics, el Govern ja ha fet arribar a l'interior de Catalunya aquelles directives que més poden contribuir-hi.

« Preconitza per sobre de tot que, prenent per guiatge el Govern, s'uneixen tots els patriotes en la lluita contra l'opressió franquista i en pro de la restauració de la legalitat constitucional i estatutària.

« Per això, cal que els Partits i les organitzacions fidels defensors de la República i de les llibertats catalanes creïn un òrgan d'unitat que pugui representar el Govern a l'interior i rebre les seves directives.

« Davant la possibilitat que diversos factors interiors i exteriors que es mouen entorn del problema espanyol volguessin imposar-li una solució antidemocràtica, el Govern afirma la seva decisió de defensar el dret dels pobles hispànics a recuperar els règims republicà i autonòmic que lliurement varen donar-se, segur d'interpretar així la voluntat del nostre poble.

« En les seves pròximes reunions el Govern de la Generalitat de Catalunya continuarà els treballs que l'hora present imposa ».

Segons les nostres notícies no poderen assistir a aquestes reunions els Consellers senyors Pi i Sunyer i Carner. Tampoc hi fou present el senyor Josep Xirau, que no acceptà el càrrec de Conseller. Aquestes absències fan que les dites reunions no hagin tingut altre caràcter que el d'un canvi d'impressions. La primera reunió oficial tindrà lloc el 10 de gener.

CONSELL NACIONAL

DE LA DEMOCRACIA CATALANA

Ha quedat constituït a Barcelona el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, organització en la qual estan compreses les següents forces de la resistència : Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana, Unió Democràtica Nacionalista, Estat Català, Front de la Llibertat, Front Nacional, Unió de Rabassaires, Moviment Socialista de Catalunya i Partit Republicà d'Esquerra. Hom espera que molt aviat ingressin en aquesta vasta organització les dues sindicals.

Aquesta nova força, que es la fosa de diverses entitats resistents, ha fet públics alguns documents explicant el seu programa. Tot acceptant la presidència de Josep Irla, aquest programa s'aparta en alguns punts del que ha inspirat fins ara la política oficial dels exiliats a França, mal que reclama un prompt remei. Esperem i demanem que el més ràpidament possible s'estableixi la deguda concordància entre el Consell d'allà i el Govern d'ací. Els nostres homes responsables es faran càrrec, sens dubte, de la gran necessitat d'establir urgentment la coincidència.

DOS DOCUMENTS DE LES CORTS DE MEXIC

Reproduim textualment a continuació alguns dels principals paràgrafs de la Declaració que féu el Sr. Giral com a President del Govern, en la primera de les reunions de les Corts a Mèxic, i del discurs pronunciat pel cap de la minoria socialista, Sr. Prieto, en la segona de les esmentades sessions.

DECLARACIO DEL Sr. GIRAL :

« El Gobierno que se presenta ante el parlamento para solicitar un voto de confianza, luego de exponer a los Senores Diputados su actitud ante el problema de nuestra patria y la orientación que ha de inspirar su política, es el Gobierno de más amplia base que pudo ser constituido cuando recibí del Excelentísimo Señor Presidente Interino de la República, el honroso encargo de formarlo. Los partidos que no aparecen implicados en el equipo gubernamental, no forman en él porque así lo decidieron, no obstante mis insistentes requerimientos y esfuerzos por convencerles. ».

« Por su propia composición el Gobierno se sintió impelido desde el primer momento a hacer objeto primario de sus preocupaciones la situación de la nueva ola de refugiados en Francia, supervivientes de los campos de concentración alemanes y pueblos por Alemania dominados durante la guerra. El Gobierno ha elaborado un plan de ayuda a estos compatriotas, que si no logra resolver plenamente la gravedad del problema en plazo breve, si cree que, gracias a la articulación de los esfuerzos orgánicos que ha planeado, a las asistencias que fundamentalmente espera recibir y al empeño eficaz de la Comisión oficial nombrada, la gravedad aguda de la situación podrá hacerse desaparecer tanto en Francia como en el Norte de Africa ».

« Queremos dedicar unas palabras llenas de voluntad de hermandad a Portugal. Nuestro común dolor va derriñendo el hielo que crearan en nuestras relaciones los errores pasados y los choques frecuentes originados más que por la propia voluntad por el común afán conquistador que hubo de animar antaño a ambos pueblos. Más ha cambiado la visión histórica de unos y otros y vamos moviéndonos España y Portugal hacia ideales comunes. Sonamos, portugueses, con la hora en que ambos voluntariamente comencemos a conjugar con alto sentido nuestros intereses, como lo piden con su curso nuestros dos más grandes ríos; sonamos con el día en que de común acuerdo eliminemos nuestras aduanas, fomentemos empresas comunes y retornemos a la intimidad cultural que la obra de Gil Vicente y Comoens atestiguan ».

« El Gobierno conoce puntualmente el maravilloso heroísmo cotidiano de que dan muestras cuantas personas, hombres y mujeres, integran el movimiento de la resistencia en nuestra tierra; conoce la miseria, las vejaciones y crueldades que sufre el pueblo; sabe cual es la articulación política de la masa y desde aquí envía a todos con emoción acendrada, no ya el testimonio de su adhesión sino el de su resolución de vivir en contacto cada vez más íntimo con ellos. Pero también les pide la máxima serenidad a fin de no acrecentar innecesariamente los dolores y no producir desmayos y depresiones que, por falta de madurez, puedan resultar ineficaces. »

« Este Gobierno, abierto a cuantas sugerencias provengan de la resistencia, del Parlamento o del exilio, y que si entra en tierra española aspira a ser un Gobierno para todos los españoles, no un Gobierno de partido, solicita de los que viven sufriendo en el interior de España y en la expatriación que mediten sobre el imperioso deber que pesa sobre quienes quieran superar el ambiente fratricida creado por la guerra civil, y que la fría crueldad del General Franco ha mantenido desventuradamente vivo. Les invita a considerar como ese deber imperioso es el de crear un clima de convivencia y tolerancia que no será posible a menos que aceptemos como norma en que inspira nuestra conducta le « justicia sin venganza ».

« El Gobierno no ignora cuán prematuro puede parecer cuanto signifique normas de acción política para un mañana que pudiera alguien considerar remoto. Pero tampoco desconoce que sólo haciendo públicos sus propósitos es dable juzgar de su actitud. Por ello declara que el anhelo íntimo de tolerancia y convivencia nos ha llevado a todos y cada uno de nosotros a meditar reiteradamente en el carácter singular del problema de la Iglesia en España, en ese movimiento pendular caracterizado por la imposición del dogma unas veces y por el motín y la rebelión abierta contra la Iglesia otras. El Gobierno no ignora la gravedad extrema de la situación creada por el carácter de beligerante de la Iglesia española, con honrosas e ilustres excepciones, durante la guerra civil. Es preciso, pues, si hemos de lograr nuestro anhelo, hallar el equilibrio histórico que la externa paz civil demanda, crear un ambiente de respeto pleno para la vida interna y exterior de la conciencia y de los cultos. La República, que garantizó la libertad de la una y de los otros, de la conciencia y de los cultos, a todos los

ciudadanos, de suerte que nadie fuera perturbado y molestado por razón de sus creencias religiosas, mantendrá esos principios, rodeará del respeto que merecen a cuantos representan valores espirituales, y procurará sostener con la Iglesia aquel género de relación que permita fijar su jurisdicción en España, pero manteniendo como un postulado para la paz del país, la inexcusable necesidad de apartarla de toda bandera política.

« Ciego políticamente habrá de considerarse a quien desdene reconocer la importancia del problema planteado por los pueblos peninsulares que desean constituirse en régimen de autonomía. Será necesario insistir, a fin de remozar la conciencia histórica de todos nuestros compatriotas, en que el régimen centralista que hemos vivido es fundamentalmente resultado de los siglos XVIII y XIX, aunque ese régimen está ya iniciado por el despotismo austriaco. Muestra constitución, con una profunda visión histórica, abrió un cauce a los íntimos deseos de los pueblos españoles, e hijo de ese deseo fué primero el Estatuto catalán y la organización de Cataluña en régimen de autonomía. Y más tarde, ya en la guerra, la aprobación del Estatuto del País Vasco, el cual permitió asimismo a aquellas provincias crear sus órganos y cumplir las funciones que autoriza la Constitución de 1931. Por último, Galicia dejó expresada su voluntad de autonomía en el texto del Estatuto plebiscitado y aprobado por el pueblo gallego que en su día tomó estado parlamentario y quedó pendiente del examen y aprobación de las Cortes. En el espíritu que informó la Constitución nos afirmamos; porque España una y varia, necesita adaptar todo su aparato interno político-administrativo al sistema de condiciones geográficas, económicas y culturales de sus diferentes pueblos, lo que en vez de debilitar el nexo común, lo hará, como acontece siempre con las instituciones creadas por obra voluntaria, más cohesivo y vigoroso. Así lo mostró en la etapa de paz que vivió la República la cordialidad profunda entre Cataluña y el resto de España; así lo volvió a mostrar la misma Cataluña, y con ella el País Vasco, en las dolorosas jornadas de la guerra, defendiendo la independencia y la libertad de España en todos los frentes del combate. Y lo reitera ahora el hecho de que sus representantes autorizados formen equipo con nosotros para la recuperación del país y de su libertad. El Gobierno, pues, que no se considera autorizado para rebasar con sus propósitos los límites en que la Constitución enmarca los problemas, no pone sordina a su convicción sobre la necesidad de abrir ancha vía a las aspiraciones autonómicas, dando facilidades para que todo pueblo, o provincia limítrofe con zona constituida en régimen de autonomía, pueda expresar su voluntad a este respecto. De acuerdo con la letra y el espíritu de los Estatutos en vigor, realizará rápidamente el traspaso de los

servicios que corresponden a los poderes autónomos, a fin de que sus instituciones puedan funcionar desde el principio con las posibilidades económicas necesarias. El Gobierno, comprendiendo que la realidad ha de depararnos una etapa primera anormal y transitoria, comienza desde ahora sus trabajos para fijar de común acuerdo las normas especiales que deberán regir en esa etapa. »

DISCURS DEL Sr. PRIETO :

« El Parlamento tiene el deber — no sólo tal deber corresponde al primer magistrado de la nación — de auscultar día a día, hora a hora, la opinión pública nacional para servirla; y la opinión pública está en España aherrojada, silenciosa, enmudecida por las mordazas que le aplica sangrientamente el dictador. El Partido Socialista declara por mis labios — en la declaración me parece advertir cierta coincidencia con algo que aquí se dijo ayer — que no cooperará a legislar en el exilio sobre nada que sea permanente y sobre nada que pueda variar el ordenamiento jurídico del Estado español. Eso y todo los demás de carácter fundamental, en España, El Partido Socialista asistirá al Gobierno con sus votos, aunque los haya de emitir con la renuencia con que acaba de emitirlos en el acuerdo de esta tarde; asistirá con su voz y con sus votos al Gobierno en cuanto sea de urgente necesidad, pero se abstendrá en cuanto suponga la formación, bien aquí o donde nos halláramos, fuera del territorio patrio, de un voluminoso legajo de leyes que llevaríamos bajo el brazo para imponerlas a la nación española. No, aquellas leyes han de salir de la nación española, con el Parlamento cabal y sabiendo éste cómo piensa la España redimida de opresiones ».

« Permetidme; señores diputados, y señores ministros, que repita en este instante la afirmación hecha por mi de modo reiterado en sentido de que el papel principal de la emigración, por muy alta que esté representada políticamente, consiste en no estorbar sino en facilitar las decisiones que las masas de nuestros partidos tomen en España ».

« Aquí puede haber ilusiones ópticas producto del emplazamiento que nos da el singular privilegio de estar bebiendo a chorros la bendita libertad dispensada en este sagrado país de México, y en otros que imitaron su generosísima conducta. Pero habrá que pensar — quizá los amigos llegados de Francia que se sientan en este estrado y en esas sillas, traigan su testimonio íntimo, no convencional — en aquellos miles y miles de compatriotas nuestros que después de haber sufrido el horrendo calvario que para ellos fué la guerra europea, están todavía soportando las torturas del hambre y del frío, atalayando la falta de pan y la falta de fuego en este invierno que si trágico en Europa entera lo será de modo singular en Francia ».

LA PRODUCCIO ELECTRICA

I LES RESTRICCIONS

per Ferran CUITO.

ANTECEDENTS.

Dos catalans, Tomàs Dalmau i Narcís Xifra, són els primers a instal·lar en 1873 una màquina « Gramme » a la Península, per tal d'enllumenar elèctricament diversos establiments de Barcelona. L'èxit i la novetat de l'experiència fan ràpidament molts adeptes. En 1881 es funda la Societat Espanyola d'Electricitat; en 1896, l'Empresa Central Catalana d'Electricitat inaugura les seves instal·lacions; l'any següent, es crea la Companyia Barcelonesa d'Electricitat. A primers de segle, Barcelona comptava ja amb 5 fàbriques de llum, força i tracció elèctriques per al servei públic, les quals disposaven de 22 generadors en total, amb una potència instal·lada de 6.252 quilovats. En 1901 es funda la Hidroelèctrica Ibèrica a Bilbao i més tard la Hidroelèctrica Espanyola a Madrid, i altres empreses com Mengemor, Viesgo, etc..

La constitució de la « Barcelona Traction, Light and Power Company Limited », vulgarment coneguda per « la canadenc » a causa de l'origen dels seus promotors, impulsa vigorosament la construcció de centrals a gran escala, i les necessitats industrials derivades de la primera gran guerra són ateses per aquestes instal·lacions. La indústria elèctrica catalana fa un pas de gegant i pot produir ella sola més enèrgia que totes les de la resta de la Península plegades. Tanmateix, l'èxit de l'electrificació a Catalunya constituí un poderós estímul, sobretot per als altres, i poc a poc ens hem anat descol·locant. Segons les estadístiques de l'any passat, ocupem el **tercer lloc** en la producció hidràulica :

Producció hidràulica (en milions de qvh.)	
Zona Centre	683,8
» Nord	666,6
» Catalana	620,3
» Llevantina	601,9
» Andalusia	310,9

Advertim a més que en les xifres anteriors corresponents a la zona catalana, hi ha compresa la pro-

ducció de les províncies de Saragossa i Osca. Més endavant veurem encara que en la producció tèrmica ocupem el **quart lloc**. I no és sols el terreny perdut, sinó el pitjor és que anem camí de perdre'n molt més. Les noves construccions en curs en tot Espanya sumen una potència de 1.248.000 quilovats, dels quals únicament 104.000 quilovats, o sigui una **dotzena part**, radiquen a Catalunya. Cal, doncs, que en aquest ram com en tants altres, els catalans abandonem el cofoisme, la vana protesta i afrontem les realitats.

El consum general promedi per habitant i any a tot Espanya, que era de 125 qvh. l'any 1932, ha passat a 190 qvh. l'any passat. No es pot dir tanmateix que estiguem aprop de la saturació. Poc abans del darrer conflicte mundial, la mitjana de consum d'energia elèctrica per habitant i any en els principals països s'establia com segueix :

Països	Quilovats-hora per any i habitant
Noruega	3.000
Suïssa	1.290
EE. UU.	1.050
Suècia	880
Alemanya	480
Anglaterra	360
Itàlia	280
França	270
Espanya	150

Tot i fer la part als factors geogràfics, econòmics i socials que expliquen les anteriors diferències, no hi ha dubte que les característiques físiques i econòmiques d'Espanya fan possibles encara notables augments de consum.

LA CRISI DE FLUID.

El fet precisament que el consum sigui tan baix a casa nostra fa que les restriccions siguin més sensibles, perquè afecten immediatament a la satisfacció de necessitats primordials. Sense els impor-

tants consumidors d'energia que són les grans indústries electroquímiques i electrometal·lúrgiques, és difícil adaptar el consum a la producció i obtenir una bona utilització de les instal·lacions. Per al conjunt d'Espanya, aquestes aplicacions representaven, l'any 1943, tan sols el 13 per cent del total, mentre a França sumaven un percentatge de més del doble, per a una producció quatre vegades més gran. És així com la manca d'elasticitat del consum era ja sensible a Catalunya ben abans, i a defecte de les grans indústries esmentades, actuaven de volant regulador del consum, les fàbriques de ciment, que eren els grossos consumidors més fàcilment adaptables a una producció variable.

La falta de corrent ocasionà aquest estiu moltes molèsties (supressió d'ascensors, manca de glaç fins per a conservar el peix, la carn, etc.). S'ha accentuat ara aquell defecte a l'extrem de privar de llum durant moltes hores extensos sectors de població, limitant els transports i reduint el treball de la major part d'indústries a dotze i fins a sis dies per mes. En els anteriors números de QUADERNS, es detallaven aquestes restriccions. Ha estat tot això potser una sorpresa per als flamants directors oficials de l'economia espanyola, però era ja previst de temps pels experts que, sense llibertat d'acció, dirigeixen les indústries elèctriques nacionals i s'han cansat de prevenir els ministeris competents.

En efecte, la forta secada d'aquest any no ha fet més que aguditzar circumstancialment el problema, però aquest existia ja abans amb caràcter greu. Com que les autoritats no poden ara donar la culpa del que passa a l'anarquia dels productors — puix ja fa temps que tots estan dirigits — la donen al cel, que diuen que no els ajuda. No costarà, però, de demostrar també en aquest ram, els excessos verbals a què es lliuren impunement les « jerarquies ». Sentim només que la parsimònia amb la qual es publiquen les estadístiques i llur escassa objectivitat no ens permetin d'ésser més explícits.

FALTA D'AIGUA.

No hem vist publicades enlloc les dades relatives al règim de pluges d'aquest any ni del passat comparativament al dels anteriors; els serveis meteorològics de l'Estat i els de les companyies han callat com morts. El Sots-secretari d'Indústria, en unes declaracions a « Economia Mundial », ha fet públiques les xifres corresponents a les reserves hidràuliques en els darrers cinc anys, per a donar a entendre que les dificultats de l'hora present eren degudes « exclusivament a la completa falta de llúvias de otono, que elevaban los caudales de las presas », per a dir-ho amb les seves mateixes paraules de primers d'aquest any. Les xifres al·ludides són les següents :

Any hidràulic	1940-41	1941-42	1942-43	1943-44	1944-45
	(Reserves hidràuliques en milions de quilovats-hora)				
1 juliol	330	320	320	323	281
15 setembre	298	330	210	270	170
15 novembre	323	313	267	330	90
1 febrer	292	250	198	225	5

En unes declaracions posteriors del Delegat Tècnic Especial per a les qüestions elèctriques de Catalunya, aquest afirmava que el 15 d'agost darrer, les reserves eren tan sols de 12 milions de quilovats-hora.

Estem absolutament segurs que les xifres de les precipitacions aquoses, no justifiquen per elles soles la caiguda vertical de la darrera columna corresponent a l'anyada 1944-1945. La secada d'enguany i del passat tenen caràcter excepcional, però no fins al punt que pressuposa aquella caiguda. Sembla que tres secades anàlogues han estat experimentades en el curs dels darrers 25 anys i el propi Sots-secretari, afirmà en les susdites declaracions que d'haver-se aplicat la lleugera restricció del 30 per cent a partir del 2 d'octubre de l'any passat, tal com s'havia disposat, no estaríem avui amb les rescloses gairebé a sec i abocats a un gravíssim conflicte.

El que ha passat en realitat es que el desplaçament de determinats consums d'unes hores a unes

altres de menys càrrega, la compressió d'altres consums eventuais i algunes restriccions, foren suficients per a mantenir durant els últims exercicis l'acció reguladora dels embassaments importants. Darrerament, la limitació i desplaçament de nous consums no ha estat possible, les primeres restriccions en massa no han resultat operants i les reserves hidràuliques, fins les acumulades de molt temps, han estat liquidades ràpidament. La gran presa de Capdella, la més important de Tremp, que regula les altres centrals aigües avall i acumula aigües d'una estació per altra i fins d'uns anys pels altres, així com la de Camarassa, no actuen en la seva funció de volant regulador. Veurem després que les grosses centrals tèrmiques de sota Montjuic i de Sant Adrià, tampoc no treballen prou per falta de carbó. Resulta, doncs, que s'ha desballestat el sistema de regulació, i malbaratades les reserves hidràuliques, s'ha d'estar a la mercè de les pluges fins que, cap allà a primers d'abril, co-

menci el desgel de les congestes pirinenques que alimenten aquelles preses. Això, ben entès, representarà un alleugeriment passatger, com ho haurien estat ara, unes abundants pluges de tardor, però no constituirà cap solució al problema que és molt més complicat del que s'ha donat a entendre. Falta aigua, és cert, però no s'han de carregar a aquesta carència del cel, les falles i culpes per altres conceptes. Es enganyar a la gent, dir que la falta de corrent és deguda exclusivament a la falta d'aigua.

FALTA DE CARBO.

La producció de carbó de totes menes ha estat a Espanya de 11 milions de tones l'any 1944, però hi ha encara un dèficit de més de 3 milions i no se n'ha importat gens. Les centrals tèrmiques productores d'electricitat han consumit en conjunt un 5 per cent d'aquella quantitat, molt poc més de la destinada a la fabricació de ciment. Aquesta manca de carbó, sobre la qual passen de llarg les autoritats en les seves explicacions, la posaven de manifest les xifres següents de l'any 1942 :

	Potència instal·lada en quilovats	Producció total en quilovats-hora
Centrals hidràuliques	1.244.261	4.064.584.296
Centrals tèrmiques	361.993	373.005.982
Total	1.606.454	4.437.590.278

Es desprèn d'aquestes dades que el conjunt de centrals tèrmiques, amb una capacitat de més del 22 per cent de la potència total instal·lada, han subministrat tan sols un 8 per cent de l'energia produïda. En altres termes, les centrals hidràuliques han estat utilitzades 3.260 hores l'any, mentre les tèrmiques ho han estat solament durant 1.030 hores. Aquesta feble utilització de les centrals tèrmiques, tres vegades inferior a la de les hidràuliques, diu prou clarament que la penúria de carbó és encara molt més gran que la de l'aigua.

Segons les xifres del Consell Superior d'Indústria, per a l'any 1944, la producció hidràulica ha baixat a 3.884.675.568 quilovats-hora i la tèrmica a augmentat a 617.120.786 quilovats-hora. Les dificultats de transport entre altres raons han obligat però a una desigual distribució del carbó i la producció tèrmica per zones ha estat la següent :

	Producció tèrmica (En quilovats-hora)
Zona Nord	238.641.726
» Andalusia	184.928.114
» Centre	61.680.914
» Catalana (1)	52.994.451
» Llevantina	40.146.083

Les tèrmiques del Nord han produït el 26 per cent de l'energia total d'aquella zona, mentre les de Catalunya tan sols han produït el 8 per cent de la llur. Si deduïm d'aquesta producció, la de la central a boca mina de Figols — que pot produir 300.000 quilovats-hora al dia — resulta que les tèrmiques de Barcelona a penes han treballat. Confirmen aquesta suposició unes declaracions de les autoritats

(1) Estan compreses en ella les províncies de Saragossa i Osca.

locals de Barcelona, publicades a la premsa del 28 de juliol darrer, segons les quals hi havia a les centrals tèrmiques de la ciutat poc més de deu mil tones de carbó en magatzem. Situació angoixosa si es té en compte que aquestes en consumeixen més de mil diàries i que en temps normals les existències eren suficients per a 60 a 90 dies.

La gran penúria de carbó i la baixa qualitat d'aquest, ha repercutit a més en la demanda d'electricitat. El propi ministre de Obres públiques declarava a primers d'aquest any, que per dificultats a proveir-se de carbó, les fàbriques de gas de quasi tot Espanya estaven en situació molt crítica. En la major part de poblacions, el subministre de gas s'havia reduït a la mínima expressió, i en moltes, no tan sols s'havia suspès el servei als abonats, sinó també a les corporacions municipals. Aquestes, no podent anular l'enllumenat públic, havien concertat a corre-cuita un servei elèctric i el ministre afegia : « Cuando se conozcan cifras de esta carga imprevista que ha caído sobre las centrales productoras se advertirá la importancia que esto representa en la totalidad de España ». I s'ha de tenir en compte que el ministre només es referia als serveis públics i en els llocs on el servei era doble, els particulars, aprofitant-se'n, varen recarregar també considerablement el consum de les xarxes elèctriques. Altrament, la gran facilitat d'improvisar aparells per a la utilització de l'electricitat, ha contribuït a multiplicar i estendre el seu ús.

FALTA DE NOVES CONSTRUCCIONS

Hem vist que falta aigua i falta combustible per a normalitzar el servei, però donada l'estructura i augments del consum, falten també i sobretot noves instal·lacions. Els diaris de primers del mes passat, en publicar les xifres de producció de l'any 1944, fan ressaltar en grans titulars que l'augment del consum d'energia és « un bello exponente del pro-

greso nacional». No discutim l'augment. La producció elèctrica total de l'any passat és de 5.072,8 milions de quilovats-hora, el que representa un increment del 60 per cent en deu anys, mentre la capacitat de les instal·lacions ha augmentat tan sols del 13 per cent (2). Si aquest augment correspongués a una utilització més racional dels elements de producció i comportés una millora del servei, no regatejaríem aquell elogi, però quan és públic i notori que representa malmenar les màquines amb sobrecàrregues excessives, esgotar les reserves hidràuliques i comprimir les necessitats dels consumidors fins a sacrificar les conveniències de tots ells, ens sembla grotesc i cínic per no dir una cosa pitjor. Recorda els nazis, quant durant l'ocupació de França, en publicar-se les estadístiques del comerç exterior d'aquest país amb Alemanya, feien ressaltar amb ditirambe l'increment de les exportacions i la millora de la balança comercial, com si no fos evident als ulls de tothom que aquelles xifres significaven purament, i simplement un desori i l'espoliació del poble francès.

FALTA D'ORDRE I DISCIPLINA.

Les pèrdues tècniques que es produeixen en la distribució de l'energia elèctrica del conjunt de xarxes espanyoles, segons les darreres estadístiques, ultrapassen el 20 per cent (exactament el 21,4 %). Com que algunes empreses utilitzen directament el corrent a la central productora, amb pèrdues escassíssimes, hem de deduir-ne que les dedicades a la transformació, transport a gran distància i distribució del fluid a petits consumidors domèstics, experimenten pèrdues de més del 25 i 30 per cent. D'altra banda, aquestes darreres empreses tenen sovint moltes de les instal·lacions en lamentables condicions de protecció i seguretat, i els abonats practiquen amb facilitat el frau de corrent. Aquest mal costum està tan estès, que en certes regions la defraudació importa tant com les pèrdues o més. En alguns llocs, la venda de petits aparells o dispositius per a facilitar el trucatge del comptador elèctric (2bis) o la derivació clandestina de corrent, es fa en públic, i a València s'ha donat inclús el cas que defraudava un jutge encarregat de castigar el frau.

En aquestes condicions, hom comprèn fàcilment que en molts casos, un crescut percentatge d'energia, per una raó i per una altra, escapa a la possibilitat d'una compressió i les restriccions que s'apliquen

(2) S'ha de tenir a més, en compte, que aquest percentatge és purament nominal, ja que en deu anys les instal·lacions s'han envellit considerablement, no tan solament en refacció al progressos de la tècnica, sinó perquè mal entretingudes moltes d'elles són menys eficients.

(2 bis) Un dels aparells que fan recular el comptador sense deixar rastre, anomenat « El Cangrejo », ha fet furor.

al consumidor honest, resulten així acrescudes en conseqüència. Les companyies eleven queixes i reclamacions sobre aquest extrem i és potser per això que en la memòria que fa pocs dies ha publicat el Consell Superior d'Indústria, aquest es fa eco de la qüestió en termes d'un singular condicional ple d'aristocràtica displicència. Diu textualment la memòria en qüestió : « Estaria justificado, en épocas de escasez de energía eléctrica, como las actuales, la represión severa del fraude, que en algunas provincias alcanza porcentajes elevados ».

Sumades a les anteriors explicacions, la tolerància i el deliberat favoritisme que s'ha dispensat a bon nombre de consumidors, es comprèn fàcilment el fracàs estrepitos de les primeres restriccions a base de tants per cent del consum. L'escandalosa diferència entre els percentatges de restricció declarats i els realment obtinguts, que féu pública l'oficina de control per a salvar la seva responsabilitat, ha obligat a canviar el primitiu sistema, per un de més radical o sigui la interrupció total del servei per sectors.

FALTA DE DIRECCIÓ COMPETENT.

Des de que Franco va pujar al poder, per a instal·lar noves fàbriques de qualsevol ram i fins per a ampliar o modificar cada una de les seves seccions, és indispensable previament haver obtingut una autorització, que després d'una llarga tramitació i nombroses enquestes, fixa el lloc, el temps i fins a vegades el preu al qual treballarà. El Ministeri d'Indústria, no content amb aquestes prerrogatives, va crear uns anomenats « **Servicios Centrales de Estudio y Planeamiento Industrial** » a l'objecte de promoure noves indústries i estimular les insuficients per compte de l'Estat. Això no ha estat una simple pensada sense conseqüències. Amb els diners del comú s'han creat així un grapat de grans indústries, a base de petits projectes. Diem petits per insuficients, i potser haurien de dir sense projecte de cap mena, tan desastrós és el resultat que a la pràctica han donat, com imperdonable és el fet d'haver-hi dedicat les poques divises i esforços disponibles, privant-ne les indústries clau, que, com l'elèctrica, són indispensables i prèvies a totes les altres.

No podem fer ara un examen a fons d'aquest dirigisme estatal que ha posat la rella davant dels bous amb la pretenció de llaurar millor i més de pressa. Ens limitarem a apuntar algunes de les conseqüències a què ha donat lloc en el si de la indústria que ens ocupa. Les empreses elèctriques de capital privat, tenen de fa temps en construcció a tot Espanya, nous salts i ampliacions dels actuals per una potència de més de 860.000 quilovats, i el Ministeri d'Obres públiques, directament o per mediació de les Confederacions Hidrogràfiques cons-

trueix instal·lacions per altres 388.000 quilovats (3), o sigui en total una potència que gairebé doblarà la actualment disponible. D'aquests quilovats, 166.000 podrien ésser efectius abans d'un any i 384.000 altres (4) abans de dos anys, es dir que prop de la meitat, corresponen a obres que estan molt avançades.

Donada la penúria de materials de construcció (ferro, ciment, fusta, etc.), i la limitació de divises disponibles per a maquinària, coure, alumini, etc., que cal necessàriament adquirir a l'estranger, era lògic fer una tria ponderada de les centrals en curs d'execució per diverses raons (estat d'avançament de les obres que amb poc esforç esdevindrien productives, situació estratègica per respecte als centres neuràlgics de consum, etc.) i concentrar en aquestes obres urgents la màxima atenció. Doncs, no tan sols s'ha continuat dispersant les disponibilitats de tot ordre entre un nombre excessiu d'obres en les quals a penes es treballa per falta de materials, sinó que les famoses « Cortes » aproven pel juny de l'any passat un grandíssim projecte de noves construccions per valor de 2.000 milions de pessetes. No s'acaben les obres que podrien ésser immediatament productives i s'augmenta en 250.000 quilovats el programa de construccions en curs, com si resoldre els problemes sobre el paper servis d'alguna cosa.

A part de les grans xarxes d'interconnexió programes autàrquics produiria anualment més de

(3) A remarcar en passant, que d'aquests quilovats, no arriben a 8000 els situats a Catalunya.

(4) Entre les instal·lacions corresponents a aquests quilovats hi ha el salt de Viella sobre el riu Garona (40.000 quilovats de potència) i el salt de Flix sobre l'Ebre (56.000 quilovats), ambdós de la Societat de Regs i Forces de l'Ebre. Del darrer estan construïdes des de fa temps gran part de les obres de fàbrica de la presa, que estarà formada per 7 comportes de 24 metres de llarg per 12 d'alçada. La construcció d'aquestes grans comportes requerirà 3.628 tones de ferro. Estan igualment construïts els tres grans túnels que han de desviar el riu a través del bucle que forma aquest i que dona el desnivell aprofitat. Finalment, està construïda també la plataforma de formigó armat que ha d'allotjar les quatre grans turbines generadores i la sala de màquines de la central. La longitud de l'embassament serà d'uns quinze quilòmetres i arribarà de Flix a Ribarroja. Segons els tècnics de l'empresa, en el cas d'aconseguir-se els materials necessaris, el salt de Flix podria funcionar pel maig de l'any 1947, i el de Viella, en quant a una primera meitat de la seva potència, per l'agost de l'any que ve.

(5) Una ordre del Ministeri d'Indústria, publicada al « Boletín Oficial del Estado » del 5 de desembre de l'any passat, encarrega al senyor Josep Ma. Oriol de Urquijo, com a president del Consell d'administració de l'empresa « Unidad Eléctrica Sociedad Anónima » (U. N. E. S. A.), la posta en pràctica d'un sistema de connexió definitiva de la xarxa elèctrica catalana amb la de l'Inter-Duero, a base de línies de 110.000/130.000 volts i 50.000 quilovats-ampers, i de les xarxes de la Societat Hidroelèctrica Espanyola i filials amb les del

comprèn quatre grans centrals tèrmiques a boca-mina que construirà el flamant Institut Nacional d'Indústria als indrets següents :

Lloc de la instal·lació	Potència a instal·lar (En quilovats)
Escatrôn (prov. de Terol)	100.000
Ponferrada (prov. de Lleó)	75.000
Puertollano (prov. de Ciutat-Reial)	50.000
Puentes de García Rodríguez (Astúries)	25.000
Total	250.000

Aquestes centrals — diu el Sots-secretari d'Indústria en unes declaracions a « La Vanguardia » del 4 de febrer d'enguany, amb motiu de la intensificació de les restriccions a Catalunya — entraran en funcionament « als voltants de l'any 1950 ». Ens semblen aquestes instal·lacions poc adequades en l'espai i el temps, per a resoldre un problema tan apremiant com el que està plantejat a casa nostra. Diríem més aviat que de cara a les dificultats de l'hora present, constitueixen una broma cínica i pesada.

El 20 de juny darrer — un any després d'aprovat aquell projecte a les « Cortes » — els diaris donen compte que una nombrosa comissió d'autoritats, jerarquies, funcionaris i tècnics, visitava la província de Terol per a « estudiar » sobre el terreny l'emplaçament de la primera de les esmentades centrals tèrmiques. Això sí, es reunia, als periodistes i se'ls explicava que la fàbrica prevista segons els programes autàrquics produirà anualment més de 450.000.000 de quilovats-hora en condicions d'utilització normal, 100.000 tones de benzina sintètica, 120.000 tones de sulfat amònic d'aplicació com adob per a l'agricultura, olis, olefines i altres subproductes. A què continuar ?

Afegim només que fa pocs anys hi havia en molts llocs d'Espanya un problema de sobreproducció elèctrica i que amb tot el programa de construccions en curs i una conjuntura poc favorable és molt possible que ens hi tornem a trobar ben aviat. D'una crisi aguda per poca electricitat, podem passar a una crisi per massa, i serà probablement aleshores, quan l'Estat acabarà les seves instal·lacions que ara projecta. El dirigisme falangista no haurà així resolt el problema d'ara i complicarà en canvi el de demà.

Una altra mostra dels desencerts d'aquest dirigisme tan poc previsor ens la dona la recent adquisició a corre-corrents per l'Estat, d'un grup Diesel productor d'energia a base d'olis pesats, destinat a Sevilla. Quan l'altra guerra, ja férem l'experiència de comprar els Diesels dels submarins alemanys desafec-

grup de la Mengemor, amb línies de 130.000/70.000 volts. L'Ordre en qüestió disposa que els centres oficials donaran tota mena de facilitats al programa d'obres d'aquesta empresa.

que veritables tapabruts. Cal doncs més competència i un més gran sentit de responsabilitat, de les que fins ara ha demostrat l'administració falangista.

FLUID PROCEDENT DE FRANÇA.

En les darreres negociacions de San Sebastian, que varen tenir per objecte revisar i adaptar les clàusules del conveni comercial entre Espanya i França, del 18 de gener de 1940, en aplicació de l'article 7 de l'esmentat conveni, sembla segur que la delegació oficial francesa acceptà d'incloure en la llista de les exportacions d'aquest país cap al nostre, tot el fluid elèctric que poguessin admetre les actuals instal·lacions posades en condicions tècniques de marxa normal i següretat suficient. Aquest fluid, es deia, serviria per a contribuir a la fabricació dels teixits destinats per Espanya a França. En la llista oficial de les importacions franceses a Espanya, figura en tot cas el fluid elèctric per sis milions de pessetes.

Les instal·lacions a les quals es fa referència són les de la F. H. A. S. A. (Forces Hidroelèctriques d'Andorra S. A.), que és propietària de la central de Les Escaldes i té línies que la uneixen a les xarxes d'una i altra banda de la frontera per Hospitalet i la Seu d'Urgell respectivament. Segons notícies de les darrerries del més passat procedents de la Seu d'Urgell, es treballa activament en aquella zona a la instal·lació del transformador i aparells de següretat que deixaran enllestida la interconnexió. El termini previst per a aquestes obres suposem que és el que ha permès al ministre francès de la Producció Industrial de prometre a una delegació de la C. G. T., segons diuen els diaris del 9 d'octubre, que no s'enviaria un sol quilovat a Espanya abans de la reunió de la Constituent.

Sobre la quantia del subministre, les estimacions discrepen molt. El diari de París «L'Humanité», del 10 d'octubre, la xifra exactament en 800 milions de quilovats-hora per any. En un interview d'un redactor de «La Vanguardia Espanola», al Delegat oficial de Comerç a Barcelona, senyor Gonzalo Calderon Bàrcena, tot just arribat de San Sebastian, i publicat el 22 de setembre, es parla de 700 mil quilovats-hora per dia, o siguin uns 250 milions l'any. Finalment, el setmanari «L'Echo de la Finance» del 28 del mes passat, diu que el subministre previst és de 4 milions de quilovats-hora. Es difícil, sense conèixer les instal·lacions en curs, aventurar una opinió, però és indiscutible que les dues primeres xifres són molt exagerades. No cal doncs pensar que pugui resoldre el nostre problema aquesta aportació d'energia.

CONCLUSIO.

El consum anual de Catalunya en temps normal, és superior a mil milions de quilovats-hora. La producció necessària avui per dia és pot estimar en 4,2 milions de quilovats-hora, dels quals l'aigua corrent

dels rius, ara disponible, en produeix 1,2 milions i la central tèrmica de boca-mina de Figols 0,3 milions, o sigui en total 1,5 milions de quilovats-hora diaris, que sense aigua dels embassaments ni carbó per a les tèrmiques de Barcelona, significarien un dèficit de l'ordre del 65 per cent del consum normal. El càlcul anterior és massa simplista, perquè no té en compte la major o menor restricció que s'imposa, segons que es tracti de les hores de punta o de les de menor consum. Tot amb tot, pot dir-se que les restriccions indispensables són avui al menys de l'ordre dels **dos terços del consum a les hores de màxima càrrega i d'una meitat d'aquell a les altres hores.**

Per a situar el lector respecte a la magnitud del transtorn que necessàriament han de representar les restriccions esmentades, direm que les instal·lacions elèctriques de França, igualment afectades per la secada (6), obliguen tan sols a una restricció del 10 al 12 per cent de la potència a les hores de càrrega, però no comporta fins ara, cap limitació sobre el volum total d'energia consumida ni afecta per res a les indústries clau, mentre a casa nostra, a més de les generals, s'aplica una restricció del 65 per cent del consum a les fàbriques de ciment i de 75 per cent a les indústries químiques, electroquímiques, vidreres i filatures de seda artificial.

Ben cert, la matèria no està esgotada. Podríem parlar encara de la xarxa nacional, la interconnexió de centrals, l'electrificació rural, la tarificació de llum i força, etc., temes tots ells de gran interès. Creiem no obstant haver deixat entreveure prou clarament que la solució del problema de les restriccions elèctriques és greu i més complicat del que sembla.

Si hem d'esperar que la solució ens vingui del cel — com diuen les autoritats actuals — cal que aquesta ens caigui no tan sols en forma de pluja, sinó com una mena de «mannà» que ens ho procuri tot: aigua, carbó, màquines i sobre tot una mica més d'ordre i de bon sentit.

POST-SCRIPTUM. — L'anterior article fou escrit a finals d'octubre. D'aleshores ençà ha plogut a Espanya, i a França, han minvat les entregues de carbó procedents de la Ruhr. Cal advertir però que la variació motivada per aquests fets és momentània i més espectacular que real. Les restriccions a França han constituït una molèstia més que un perjudici, no han afectat la producció i fins hom ha dit que es dramatitzava un xic la situació per a obtenir una millor atribució de combustible.

(6) Les reserves hidroelèctriques del Massís central, són per exemple avui de l'ordre del 6 per cent de la seva capacitat total. Per aquest motiu les centrals tèrmiques de tot França treballen a ple rendiment (16.000 tones de carbó diàries) i la regulació no ha deixat d'ésser operant. Únicament que a les hores de plena càrrega caldria disposar d'una potència de 3.500.000 quilovats i no es disposa només que de 3.200.000; d'ací la lleugera restricció actual.

NEGOCIACIONS I ACORDS

RELATIUS A TANGER

par J. QUERO I MOLARES.

I. — TANGER, CLAU DE L'ESTRET.

«Tànger, la Tandja dels indígenes, diu Elisée Reclus, és l'antiga ciutat de Tingé, és a dir la «Llacuna», segons Tissot. Va néixer de la terra amb Anteu: la llegenda en fa una ciutat, la fundació de la qual és anterior a la història. Sota la dominació romana, Tingé esdevé la capital de la Mauritània Tingetana, que correspon al Marroc septentrional; però no sembla haver estat en aquesta època més gran que és en els nostres dies (1); ocupava el mateix emplaçament i recobria la mateixa extensió de terreny: la «vella Tànger», les ruïnes de la qual es veuen al sud-est, fou una ciutat àrab a l'edat mitjana. La posició de Tànger, a la vora d'una badia semi-circular que ofereix, a la porta de l'Estret, algun abric contra els vents de l'oest, devia en qualsevol moment assegurar a aquest punt del litoral una gran importància comercial. Els venecians hi foren admesos durant molt de temps com a hostes; els portuguesos volgueren entrar-hi en conquistadors i foren rebutjats diverses vegades. A la fi la prengueren en 1471 i durant més de dos segles aquesta ciutat fou sostreta al Marroc; els espanyols succeïren als portuguesos i els anglesos als espanyols. Cap despesa no semblava massa forta a Anglaterra per a fortificar i arranjar aquest port d'Àfrica: per una conquesta semblant «un mur de bronze no hauria estat massa preciós». No obstant, els atacs dels moros, la manca dels queviures, la dificultat dels proveïments acabaren per cansar els anglesos; evacuaren la plaça en 1684 i en feren saltar els molls per a omplir el port.; vint anys després s'apoderaven de Gibraltar, que ofereix els mateixos avantatges militars de Tànger i a més el d'una posició insular, però que no posseeix cap zona de proveïment. Abandonada com a plaça de guerra, la ciutat marroquina atregué encara més els comerciants de totes les nacions; ha esdevingut el centre dels intercanvis ràpids entre el Marroc i els ports d'Europa; els ministres estrangers prop del Soldà del Maghreb hi tenen llur residència i el personatge

que fa les funcions de ministre de negocis estrangers hi resideix a fi d'estar més fàcilment en relacions amb Europa. Tànger és una mena de capital i és per a portar un cop a un dels punts vitals de l'Imperi, que els francesos la bombardejaren en 1844 i que els espanyols l'amenaçaren en 1860. D'altra banda, Tànger comença a esdevenir una ciutat europea per les seves cases noves, el seu desembarcador, les seves fàbriques, els seus diaris, els canons de llarg abast de les seves bateries, el far veï i les torres espargides sobre els seus turons. Cavalcades de joves elegants van i venen per la ruta de la platja, entre Tànger i el cap Espartel.

«Per la bellesa del seu aspecte, Tànger ofereix alguna semblança amb Alger. També s'aixeca en amfiteatre sobre l'alt d'un turó, que coronen els murs dentats d'una kasbah; minarets, palmeres, s'eleven ací i allà per sobre de les cases blanques. Un gran moviment existeix en els carrers que puguen entre el port i la porta de la ciutat alta on els guies porten llurs camells carregats i llurs ramats d'ovelles i de bous. Encara que el port continuï sense profunditat, mig omplert pels enderrocs que hi han llançat els anglesos i que els grans vaixells estiguin obligats d'estar-se al llarg, Tànger fa un comerç considerable, especialment amb Gibraltar, on alimenta la guarnició de carn, llegums i fruita; els jueus, intermediaris de gairebé tot el tràfic, expedixen també llanes i cuiros, en brut o treballats i els vaixells de França i d'Anglaterra aporten en canvi quincalleria, articles de cotó, té, sucre i espelmes. Als centenars d'estrangers que aporten els negocis a la ciutat marroquí s'ajunten cada any els turistes i aquells que atrau la cura de llur salut: poques ciutats, àdhuc en el litoral de la Mediterrània, ofereixen més avantatges que Tànger per la dolçor de l'aire i el conjunt de les condicions climàtiques. A més Tànger té els records de la història i la magnificència dels horitzons. Unes cases de camp que s'endinsen sota els ombratges del djebel Kebir; al lluny, sobre les costes d'Espanya, es veuen els punts blancs de Tarifa i se sent el canó de Gibraltar. Abaix s'ajunten les dues mars; sovint les onades curtes i tallades vingudes de la Mediterrània topen i es barre-

(1) Es a dir, en 1886; vegi's t. XI, p. 2a de la *Nouvelle Géographie Universelle*.

gen sorollosament als llargs plecs de les ones atlàn-
tiques ».

El resum anterior dóna una idea de la importància històrica de Tànger, provinent de la seva situació geogràfica. Per això s'ha dit que Tànger, a l'igual que Gibraltar i Ceuta, era una de les claus de l'Estret. La llibertat d'aquest, condició de la llibertat de navegació en la Mediterrània, es troba, doncs, lligada a la situació internacional de Tànger. Si pensem, a més, que la zona internacional és un enclavament dintre del protectorat espanyol del Marroc, fàcilment comprendrem l'interès que la política exterior d'Espanya ha mostrat en aquesta qüestió. Interessos geogràfics, estratègics i colonials que venen reforçats per consideracions d'ordre demogràfic i econòmic, de les quals parlarem després, fan que Espanya hagi estat sempre present en els acords relatius a Tànger i que hagi reclamat una situació privilegiada en relació a les altres potències.

II. — LA SITUACIÓ DE TÀNGER ABANS DE L'ESTATUT DE 1923.

Tànger era la capital diplomàtica de l'Imperi marroquí. En ella residia el representant del Soldà i els representants de les nacions estrangeres (Bèlgica, Espanya, Estats Units, França, Gran Bretanya, Holanda, Itàlia, Portugal i Suècia); abans de la guerra del 1914 hi havia també representacions d'Alemanya, Àustria-Hongria i Rússia, que estaven acreditades prop d'aquest, excepte la d'Espanya que ho estava prop del Cos Diplomàtic. El funcionari marroquí esmentat rebia el títol de ministre de negocis estrangers, encara que no dirigís cap administració i es limités a complir les ordres del Soldà.

El Cos Diplomàtic tenia cura de l'administració de la ciutat i amb el títol de Consell sanitari, que integraven tots els ministres i Cònsols generals i havia estat reconegut pel Soldà, fiscalitzava l'actuació de la Comissió d'higiene. Aquesta Comissió, composta de persones notables de la ciutat, elegides per sufragi restringit i filla de la iniciativa privada, davant l'abandonament de la ciutat, acabà per ésser un veritable consell municipal, encarregat de l'administració dels fons públics i de la millora material de la ciutat. L'administració general de Tànger era molt complicada, perquè depenia, a més, del Comitè especial d'obres públiques, de la Comissió del pressupost de la Caixa especial, de la Comissió d'adjudicacions i vendes, de la Comissió de la taxa urbana, de la Comissió de valors duaners i del Comitè permanent de les Duanes. Altres Comissions, com la d'expropiacions, dels fars, de la venda d'armes, etc., no arribaren a constituir-se, malgrat l'acord pres.

El pressupost de Tànger era de 35.000 francs a començament de segle, però després de la primera guerra mundial oscil·lava entre 250 i 300.000 francs. Els ingressos provenien de les cotitzacions voluntàries dels europeus establerts a la ciutat per despeses de llum i vies públiques; del 20 % sobre els ingressos del port i d'una taxa percebuda a l'escorxadador.

Els estrangers gaudien del règim de capitulació, és a dir, que depenien, civilment i criminalment, de l'autoritat consular nacional. A Tànger s'aplicava el Conveni de Madrid del 3 de juliol de 1880, de manera que el sistema de protecció dels indígenes i la propietat immobiliària es regien per les seves disposicions. Quant a la darrera, es mantenia la forma jurídica musulmana i la competència del Cadí. Perquè una venda fos vàlida, calia un certificat del Paixà, un segon de l'Administradors dels Béns Nacionals i un tercer de l'Administrador dels béns religiosos musulmans i, a més, la possessió efectiva de la cosa comprada.

La policia de la ciutat estava confiada a dos « tabors », manats per oficials espanyols i francesos i reunits, en un principi, sota el comandament d'un coronel suís. Després aquest fou substituït per Abd-El-Malek, fill de l'emir Abd-El-Kader, que fou, durant la guerra del 1914, un agitador al servei d'Alemanya.

El correu estava assegurat per quatre nacions : Espanya, França, Gran Bretanya i Alemanya, abans del Tractat de Versalles. Tres cables submarins i tres de telegràfics, propietat de les tres nacions primerament esmentades, relligaven Tànger a Europa. Diverses línies de navegació unien Tànger als altres ports africans i a les illes Canàries, Gibraltar, Cadix, Algeciras, Marsella, Oporto, Lisboa, Le Havre, Anvers, Rotterdam, Amsterdam, Hamburg i Liverpool. Abans de 1914, tretze grans companyies que prestaven servei a la Mediterrània i a l'Extrem Orient, les línies d'Àfrica i d'Amèrica feien escala a Tànger. La línia espanyola regular eren els « Correos de Africa ».

A començament de segle existien cinc hospitals (dos d'anglesos, un d'espanyol, un de francès i un de jueu); una església catòlica servida per franciscans espanyols, un temple protestant anglès, nombroses sinagogues, dues grans mesquites i unes quantes de petites. La missió catòlica estava composta també de monges franciscanes, la major part de les quals prestava servei a l'hospital espanyol. Així mateix, s'ocupaven els franciscans de les escoles de la missió, una de les quals era professional. No existien missions catòliques d'altra nacionalitat, perquè Espanya s'havia reservat per tractat el privilegi exclusiu de fundar comunitats religioses al Marroc.

L'única publicació diària era « El Porvenir », redactada en llengua espanyola; després va aparèixer

« La Dépêche marocaine », dirigida per Rober-Raynaud, un dels propagandistes actius de l'eslògan « El Soldà, senyor de Tànger ». Es publicaven també « El Eco Mauritano », bisetmanal i dos setmanaris, l'un anglès i l'altre francès. Funcionava un teatre espanyol, el « Liceo Romea ».

La moneda d'ús corrent era l'espanyola i els preus es calculaven en ella. En agost de 1914, la Banca d'Estat del Marroc dóna valor legal i liberatori al billet algerí. Seguidament es creà un franc paper marroquí emès per l'esmentada Banca. Subsistia, però, la moneda nacional marroquina, l'hassani, moneda de plata conforme al tipus espanyol.

La població de Tànger en 1903, segons Albert Cousin, era de 40.031 habitants (23.000 àrabs, 11.000 jueus, 5.000 espanyols i protegits, 650 anglesos i protegits, 117 francesos, algerins, tunisencs i protegits, 90 nord americans, dels quals només un de nacional i la resta jueus nacionalitzats, 80 portuguesos i protegits, 30 alemanys i protegits, 25 italians i protegits, 20 austríacs i protegits, 9 grecs, 4 suecs, 3 suïssos, 2 belgues i 1 danès). En 1937 augmentà a 62.000 habitants (35.000 musulmans, 10.000 israelites i 17.000 europeus, dels quals 14.000 espanyols, segons l'estadística publicada per Augustin Bernard en « Afrique septentrionale et occidentale ». París. Colin. 1937, p. 120).

III. — INTERESSOS ESTRANGERS A TANGER.

Encara que l'acció de la Banca d'Estat del Marroc, reglamentada per l'acta d'Algeciras, s'extengui a tot el Maghreb, és convenient de recordar la participació de les diverses potències per a tenir una idea de la penetració econòmica estrangera. El capital social és de 15.400.000 francs, dividits en 14 parts iguals, 12 atribuïdes als grups subscriptors de les nacions representades a la Conferència d'Algeciras i les altres dues al consorci bancari que havia negociat l'emprèstic de 1904. La Banca està constituïda sota el règim de la llei francesa i dirigida per un Consell d'administració en el qual es troben representats els estats firmants d'Algeciras. La inspecció de la Banca correspon a un Alt. Comissari marroquí i a quatre censors nomenats per la Banca de França, d'Anglaterra, d'Alemanya (desaparegut des 1914) i el Banc d'Espanya. Després de la guerra de 1914-18 les 4.400 accions que sobre el total de 30.800 detenien Alemanya i Austria, foren adjudicades: 2.200 al consorci de Banques privades franceses i les altres 2.200 a la Banca d'Algèria.

A Tànger, el problema més important ha estat el de la construcció del port. El 2 de juny de 1921 el Soldà adjudicà els treballs a la Societat internacional pel desenvolupament de Tànger, constituïda a París en juliol de 1914. El capital social estava repartit de la manera següent: 30 % França, 20 % Alemanya, 20 % Anglaterra, 20 % Espanya i 10 %

diversos països. Després de la guerra, França beneficià de les parts alemanya i austríaca, de manera que les accions franceses i xerifianes pujaren al 53 % del capital de la Companyia.

L'altra qüestió vital per a Tànger era l'enllaç amb l'interior del país. El 18 de març de 1914 es firmava el conveni de concessió, entre els generals Lyautey i Marina i el Gran Vizir El Guebbas, que atorgava a la Companyia general del Marroc i a la Companyia general espanyola d'Àfrica la construcció i explotació d'una línia de ferrocarril rellegant Tànger a Fez. Les dues companyies esmentades es fusionaren en la Companyia franco-espanyola del ferrocarril de Tànger a Fez, sotmesa a la llei francesa, domiciliada a Meknès, amb l'administració central a París i un representant a Madrid. El capital social de 15 milions de francs està dividit en 9 milions, repartits en 18.000 accions franceses i 6 milions de francs en 12.000 accions espanyoles. La companyia té un director general francès i un director adjunt espanyol i el Consell d'administració el componen 9 francesos i 9 espanyols.

El monopoli del tabac ha estat atorgat en 1911 a una societat internacional. En 1894 la Companyia Transatlàntica espanyola va instal·lar una fàbrica de llum elèctrica a Tànger i en 1883, un espanyol, Emilio Rotondo y Nicolau, organitzà una xarxa telefònica. El Banc d'Espanya i el de Bilbao, tenien agències a Tànger i el petit comerç estava gairebé totalment en mans d'espanyols. El comerç exterior de França i d'Algèria és el més important, però Espanya és el segon client de Tànger. La propietat immobiliària es troba en gran part en mans de societats i particulars francesos.

IV. — TANGER, QUESTIO ESPECIAL.

A partir de la Declaració franco-anglesa del 8 d'abril de 1904, que posà fi a la rivalitat i concilià els interessos de les dues grans potències occidentals i colonitzadores, iniciant l'Entesa Cordial, la política exterior francesa es concentra en el Marroc, on té les mans lliures, a canvi de fer a Anglaterra una concessió semblant respecte a Egipte.

Els negociadors franco-britànics no podien oblidar els interessos espanyols al Marroc, derivats de la posició geogràfica d'Espanya i de les possessions territorials espanyoles en la costa marroquina de la Mediterrània (2). D'ací que l'article VII de l'esmentada Declaració deixés al Govern francès la cura de concertar-se amb l'espanyol, imposant-li la sola obligació de comunicar al Govern anglès l'acord que es produís.

Uns mesos més tard, el 3 d'octubre de 1904, es féu pública una Declaració franco-espanyola, en la

(2) Vegi's també l'art. 1, par. 3 del Tractat del 30 de març de 1912 que estableix el protectorat francès al Marroc.

qual després de fer constar que ambdós governs «s'havien posat d'acord per a fixar l'extensió de llurs drets i la garantia de llurs interessos, que resulten, per a Espanya, de les seves possessions en la costa del Marroc, i per a França, de les seves possessions algerines i havent el Govern de S. M. el Rei d'Espanya, en conseqüència, donat la seva adhesió a la Declaració franco anglesa de 8 d'abril de 1904, relativa al Marroc i a Egipte, que li havia estat comunicada pel Govern de la República Francesa, declaren que romanen fermament addictes a la integritat de l'Imperi del Marroc, sota la sobirania del Soldà ».

Aquesta Declaració cobria un tractat secret firmat a París a la mateixa data (3), l'article 9, el qual deia que es conservava a la ciutat de Tànger «el caràcter especial que li donen la presència del Cos Diplomàtic i les seves institucions municipals i sanitàries». A comptar d'aquest acord, el règim de Tànger es desglossa, com una qüestió especial, de les discussions relatives al Marroc.

Així mateix, el Conveni signat a Madrid el 27 de novembre de 1912 entre Espanya i França en vistes a precisar la situació respectiva d'ambdós països en relació a l'Imperi xerifià, reconeix i delimita la zona internacional de Tànger. «La ciutat de Tànger i els seus afores, diu l'article 7, seran dotats d'un règim especial que serà determinat ulteriorment i formaran una zona compresa en els límits descrits a continuació :

«Partint de Punta-Altres sobre la costa Sud de l'Estret de Gibraltar, la frontera es dirigirà en línia recta sobre la cresta del djebel Beni-Meyimel, deixant a l'oest el poble denominat Dxarez-Zeitun, i seguirà després la línia dels límits entre el Fahs d'un costat i les tribus de l'Anjera i d'Oued-Ras de l'altra fins a trobar l'oued Ex-Seghir, D'allí la frontera seguirà el tàlweg de l'oued Ex-Seghir, després els dels oueds M'harbar i Tzahadartz fins el mar.

«Tot de conformitat al traçat indicat sobre el mapa de l'estat-major espanyol, que té per títol «Croquis del Imperio de Marruecos» a l'escala de 1/100.000, edició de 1906 ».

En definitiva, el tractat franco-espanyol confirmava el disposat en el tractat per a l'organització del protectorat francès en l'imperi xerifià, signat a Fez el 30 de març de 1912, entre França i el Marroc, el darrer paràgraf de l'article 1 del qual establia que «la ciutat de Tànger guardarà el caràcter especial i que li ha estat reconegut i que determinarà la seva organització municipal ».

V. — LA POLITICA ALEMANYA AL MARROC

La influència exercida per França prop del Soldà i els avantatges que recollia de la seva política

(3) Aquest acord es féu públic, per primera vegada, a «Le Matin» del 8 de novembre de 1911.

colonial, donaren lloc a un canvi total d'orientació de la diplomàcia alemanya. A la indiferència succeí la intervenció, i el 31 de març de 1905 l'emperador Guillem II desembarcava a Tànger, per consell del seu canceller von Bülow i pronunciava un discurs que el comentarista de la «Revue des Deux Mondes» qualificava de «tro en un cel sense núvols», per a expressar la sorpresa que havia produït.

Es sabut que després de la guerra franco-prusiana de 1870, el príncep de Bismarck havia afavorit l'expansió de França fora del continent europeu. Això per dues raons, la primera d'ordre moral, perquè les conquestes colonials podien fer oblidar les tristes conseqüències de la victòria alemanya, i la segona d'ordre polític, ja que era natural que l'acció colonial francesa topés amb la d'altres països, especialment amb Anglaterra, creant rivalitats i conflictes. Ara bé, la diplomàcia francesa havia arribat a un acord amb Espanya i Itàlia i després de l'incident de Fachoda, s'havia concertat amb Anglaterra. França treia, sobretot per la política intel·ligent i previsor de Delcassé, tots els avantatges del seu esforç colonial i eliminava els inconvenients amb què comptava la política alemanya.

Per això, encara no feia un any de la firma de la Declaració franco anglesa que Guillem II emprenia el seu viatge a Tànger i declarava davant la colònia nacional que la sobirania i independència del Soldà havien d'ésser respectades, en un Marroc obert a la concurrència pacífica de totes les nacions, al mateix temps que es deia disposat a fer tot el que li fós possible per a salvaguardar eficaçment els interessos d'Alemanya al Marroc. A l'actitud de l'emperador, cal sumar la de la premsa alemanya que retreia al Govern francès el fet de no haver notificat al seu país la Declaració del 8 d'abril de 1904, i les manifestacions del Cancellier de l'Imperi, von Bülow, que no jutjava prou garantits els interessos comercials d'Alemanya al Marroc. La situació va agreujar-se per la tramesa de la missió von Tattenbach a Fez.

L'actitud d'Alemanya creava una atmosfera de tensió i d'intranquil·litat, ja que no escapava a la intel·ligència de la majoria que el problema marroquí era simplement un pretext. A augmentar la inquietud general venia el fet que Rússia, aliada de França, es trobava en guerra amb el Japó i que la sort de les armes no li era favorable. Donades aquestes circumstàncies i malgrat el parer de Delcassé, el Govern francès s'inclina en favor d'una política de prudència. Primer, Delcassé es veié obligat a retirar-se del Govern i segon, després d'una certa sorpresa no exempta de mal humor, el Govern francès accepta la proposta del Soldà, inspirada per von Tattenbach i sostinguda pel seu govern, de sotmetre les reformes proposades a l'Imperi marroquí a una conferència internacional.

Així nasqué la Conferència d'Algeciras, que fou, malgrat les aprensions inicials, un triomf de la di-

plomàcia francesa. Participaren en els seus treballs Alemanya, Austria-Hongria, Bèlgica, Espanya, Estats Units, França, Gran Bretanya, Itàlia, Marroc, Països Baixos, Portugal, Rússia i Suècia. El problema del Marroc s'havia internacionalitzat o, com deien els diaris de l'època, europeïtzat, però els drets d'Espanya i de França foren reconeguts.

VI. — L'ACTA D'ALGECIRAS (7 d'abril de 1906)

El capítol primer conté una Declaració relativa a la policia, la qual posada sota l'autoritat sobirana del Soldà, no havia d'ésser superior a 2.500 ni inferior a 2.000 indígenes, reclutats pel Makhzem entre els musulmans marroquins i repartida en els vuit ports oberts al comerç.

A fi d'ajudar a l'organització d'aquesta policia es posaven a la disposició del Soldà oficials i suboficials instructors espanyols i francesos. Lur nombre restava comprès entre 16 i 20 pels primers i 30 i 40 pels altres. Es fixava que el quadro d'instructors de la policia xerifiana fos espanyol a Tetuan i Larraix, mixt a Tànger i Casablanca, francès a Rabat i en els tres ports restants. A més, s'establí un Inspector general amb residència a Tànger, de nacionalitat suïssa.

El capítol segon és un reglament relatiu a la vigilància i repressió del contraban d'armes. En ell es reconeix que en la regió fronterera de l'Algèria, l'aplicació del Reglament sobre contraban d'armes continuarà essent un afer exclusiu de França i el Marroc. Igualment, l'aplicació del Reglament al Riff i, en general, en les regions frontereres de les possessions espanyoles continuarà essent l'afer exclusiu d'Espanya i del Marroc.

El capítol tercer és l'acta de concessió d'una Banca d'Estat, d'un capital ni superior a 20 milions de francs, ni inferior a 15, amb domicili a Tànger, que tindrà el privilegi d'emetre billets al portador, reemborsables a la presentació i amb força liberatòria en les caixes públiques de l'Imperi marroquí. Quant a la moneda espanyola es declara que continuarà a ésser admesa a la circulació amb força liberatòria. Un Alt Comissari marroquí exercirà en representació del Govern xerifià l'alta inspecció i quatre censors vetllaran pel seu bon funcionament i asseguraran l'observància estricta de les clàusules de la concessió i dels estatuts. Els censors exerciran llurs funcions a Tànger, on també es fixa el domicili de la direcció de la Banca. Al costat d'aquesta es crea una Comissió els membres de la qual seran

elegits pel Consell d'Administració sense distinció de nacionalitats, entre els notables residents a Tànger, propietaris d'accions de la Banca. El capital inicial es dividirà en tantes parts iguals com hi hagi de parts que subscriuguin entre les Potències representades a la Conferència.

El capítol quart constitueix una Declaració relativa a un millor rendiment dels impostos i la creació de nous ingressos, entre ells una taxa sobre les construccions urbanes. Estableix un dret de duanes del 2,5 % *ad valorem* i uns drets d'exportació que són del 50 % per a la civada i del 20 % per als cigrons. Tracta així mateix d'altres qüestions (adjudicació de les obres públiques, monopoli del tabac, etc.).

El capítol cinquè fixa un Reglament sobre les duanes de l'Imperi i la repressió del frau i del contraban. Una Comissió dels valors duaners, reunida a Tànger, i composta de tres representants del Govern xerifià, tres del Cos Diplomàtic acreditat a Tànger, un delegat de la Banca de l'Estat i un agent de la Delegació de l'Emprèstit marroquí 5 %, 1904, determina els valors de les principals mercaderies taxades per les Duanes marroquines. Al mateix temps, un Comitè permanent, dit « Comitè de duanes », s'institueix a Tànger, per tres anys, compost d'un Comissari especial de S. M. xerifiana, un membre del Cos diplomàtic o consular designat pel Cos Diplomàtic a Tànger i un delegat de la Banca d'Estat, el qual exercirà la seva alta vigilància sobre el funcionament de les Duanes i podrà proposar a S. M. xerifiana les mesures que siguin apropiades al millorament del servei i a assegurar la regularitat i inspecció de les operacions i percepcions. En aquesta matèria i pel que fa referència a la regió fronterera d'Algèria, el Riff i les possessions espanyoles, s'estableix la mateixa excepció que pel reglament relatiu al contraban d'armes.

El capítol sisè enuncia una Declaració relativa als serveis i treballs públics i després d'afirmar que per tal d'assegurar l'aplicació del principi de la llibertat econòmica sense cap desigualtat, tots els serveis públics de l'Imperi xerifià no podran ésser alienats en profit d'interessos particulars, estableix el principi de l'adjudicació pública per a la validesa de les concessions. També fixa les normes d'expropiació.

El darrer capítol s'ocupa de la ratificació i de les obligacions imposades a les Potències signatàries i declara que tots els tractats, convenis i acords de les esmentades Potències amb el Marroc segueixen en vigor. No obstant, en cas de conflicte les estipulacions de l'Acta general prevaldran.

(continuarà).

ELS LIMITS DE L'ESTRUCTURA LIBERAL DE LA MEDICINA

pel Dr. F. TOSQUELLES.

El tema del nostre article no té pas un interès exclusivament professional, puix que no es relaciona solament amb l'estament mèdic, sinó que presenta un interès general.

Que la medicina no és un afer privat dels metges, ho demostra el fet de l'existència dels malalts i que, dintre aquesta qualificació, tots els homes, per desgràcia, poden considerar-se com malalts presumptes. Si podria objectar-se que el mateix podria dir-se de tota altra professió, no escaparà a ningú que en les qüestions d'assistència mèdica, el mínim acceptable coincideix amb el màxim d'assistència que els coneixements facultatius de l'època permet de preveure per cada malalt. Amb això, tots els metges hi estan d'acord, i com que ells saben més que ningú quina és la quantitat o la qualitat d'assistència que cal donar a cada malalt, sembla en principi que se'ls pot fer confiança i se'ls pot donar la independència necessària per a estructurar llur professió.

Creiem que aquesta confiança no sorprendrà a ningú, ni desvetllarà cap recel. Abans d'ésser un tècnic, el metge és per definició i tradició un home de confiança. La medicina només ha desenvolupat les seves tècniques que damunt el principi fonamental de la confiança que atorga el malalt al seu metge, fins el punt que tota temptativa de racionalització de la professió que bandegi aquell principi de la confiança, està destinada a un fracàs inevitable.

Aquesta és la base de la medicina liberal, i el metge ha esdevingut gairebé un ésser excepcional dintre una societat, en la qual cada dia és limitada més la llibertat individual. Així la professió mèdica resta el model de les professions liberals, limitant-se el poder públic a intervenir en aquests dos aspectes: l'assistència gratuïta pels pobres tinguts per tals i l'organització d'una reduïda xarxa de profilaxi i control sanitari de la població en general.

Sembla, doncs, paradoxal que els mateixos metges vinguin a plantejar als poders públics, i en conjunt davant de tots els ciutadans, el problema de la

limitació de llur llibertat. Pot, en efecte, interpretar-se així el pla d'estructuració sanitària establert per la ponència de l'«Agrupació de Metges catalans pro reforma de la medicina», redactada pels companys Martí i Feced, Sauret, Llambies i nosaltres; però la paradoxa queda esvaïda si es té en compte que l'estructura liberal de la medicina dóna al metge la completa llibertat de guanyar-se la vida, però no la llibertat d'exercir la professió amb l'eficàcia deguda. Si els metges, doncs, plantegen aquest problema, no fan més que demostrar que mereixen aquella confiança que el malalt i la societat en general els atorga. Es a dir, en un moment que pot ésser decisiu per la medicina, intenten salvar allò que és a aquesta essencialment indispensable.

Per altra part, transformant la professió d'una manera conscient, es pot evitar la cega i progressiva transformació que ella sofreix sota necessitats d'ordre econòmic. L'home demostra les seves qualitats i la seva llibertat quan tenint consciència a temps de les necessitats, les preveu, i en lloc de suportar-les les dirigeix.

Els progressos de la tècnica mèdica venen determinats per dos factors nous, tant en l'acte del diagnòstic, com en el terapèutic: primer, la freqüent necessitat de la col·laboració de varis professionals, amb aparells de maneig difícil, econòmicament inaccessibles al metge rural i a tot malalt que no compti amb determinades possibilitats; segon, la urgència d'aquells actes, obligant el ràpid trasllat del malalt o dels metges amb llurs utilitats.

No es tracta, com es podria creure, d'una generalització de la ja tradicional costum de cridar «un metge entès» a consulta. Aquest costum de la classe mitja catalana, és un bon costum, però que resulta insuficient. En primer terme, perquè la «junta de metges» té lloc sovint massa tard, gairebé sempre quan ella es celebra és un símptoma de gravetat, quan les coses no van bé, algunes vegades quan el malalt està morint-se. D'altra ban-

da, aquella costum resta econòmicament limitada a les famílies benestants.

En realitat, el problema de la col·laboració mèdica — o de la medicina de grups — com ara es diu, es planteja a totes les etapes de la malaltia i fins en l'exercici de les especialitats. Així, per exemple, nosaltres que som neuro-psiquiatres, sovint no podem fer un veritable diagnòstic sense certs exàmens de l'oculista i altres vegades del fisiòleg o de l'internista, això sense comptar amb la col·laboració del laboratori i de la radiologia. El mateix passa per als tractaments; si unes vegades podem establir-lo nosaltres mateixos, d'altres tenim que recórrer al cirurgià o a l'especialista de la terapèutica física. En la nostra vida professional sovint hem descobert massa tard, al cap d'anys d'evolució, una malaltia que d'haver aplicat al començament les bones i costoses tècniques de diagnòstic, s'hauria pogut descobrir i tractar a temps.

Fins en el camp de la investigació i de la descoberta, la manca d'una veritable medicina de grup causa perjudicis. Un exemple demostratiu el tenim en la història de la penicil·lina, de la qual hom parla tant. Les propietats anti-bacteriològiques del bolet «penicillium», foren descobertes per Fleming en 1928. Fins l'any 1938 no s'han pogut fer els primers assaigs clínics i fins el 1942 no ha pogut ésser obtinguda una penicil·lina concentrada i fabricable permetent la seva aplicació terapèutica.

Sir Fleming treballava a l'hospital Santa Maria i no li va ésser possible d'extreure la penicil·lina del «penicillium» (Això fou obtingut en 1929 a Oxford). Perquè? El savi anglès ens ho diu ell mateix en una recent conferència, publicada en el número de febrer d'enguany, del «J. of the Royal Institute of Public Health and Hygiene»: «A Oxford, ells, (els Doctors Chain i Florey) disposaven d'un equip complet de químics, bacteriòlegs i tècnics de patologia experimental. A Santa Maria jo vaig trobar-me mancat de l'ajuda dels químics i de l'Escola d'Higiene; Raistrick (un altre dels investigadors que treballà amb el «penicillium» sense arribar a extreure la penicil·lina) mancà de tota col·laboració dels bacteriòlegs. L'èxit dels investigadors d'Oxford és un gran argument en favor del treball per equips en les investigacions d'aquesta categoria».

Sembla, doncs, indispensable l'organització d'una medicina de grup que estigui al servei del metge de capçalera.

Això no és possible en el quadre d'una medicina estrictament liberal per raons econòmiques; ni és possible als malalts de pagar-se aquesta medicina, puix que resulta molt cara, ni és possible als metges d'exercir-la mentre llur vida econòmica resti basada en la concurrència, mentre el

malalt resti «un client» i el company metge «un concurrent». Per això nosaltres proposàvem l'organització en el pla nacional de «Centres de salut» a Barcelona i en els principals nuclis comarcals.

Aquests «Centres de salut» no solament actuarien com a policlíniques, sinó que esdevindrien la unitat sanitària de la regió, de tal manera que, a més de la coordinació de tot aparellatge tècnic de les especialitats, serien els òrgans d'una veritable medicina social. No solament llurs serveis actuarien com a consultants a la demanda del metge de capçalera, sinó que llurs serveis de despistatge alertarien al metge cada vegada que examinant en bloc els alumnes de les escoles, el personal de les fàbriques, els components dels centres de joventut, etc., descobrissin un nou malalt.

Resta a discutir, si, com en el projecte anglès, els metges són lliures o no d'entrar en el «Servei nacional». Es aquest un aspecte relativament secundari de la qüestió, perquè l'important és crear el servei. En les sessions a Tolosa de la susdita Agrupació de metges catalans, nosaltres proposàrem que de bell antuvi la Generalitat es limités a coordinar un bon nombre de serveis ja existents, però de vida deslligada, en «centres de salut». Aquests primers passos ens donarien experiència i ens guiarien per a l'esdevenidor.

• • •

Un altre aspecte de les limitacions de la medicina liberal, i que interessa aquesta vegada a un major nombre de metges, és el dels metges de capçalera o de família. Ací la limitació està en relació amb el desenvolupament de les assegurances socials. Nosaltres ja hem explicat en les pàgines de QUADERNS (número de la revista corresponent al mes de juny, «Les assegurances socials i la medicina»), el que cal pensar-ne. L'essencial és que un sistema d'assegurances faci possible a cada ciutadà de tenir el seu metge de família i que aquest pugui ésser escollit pel malalt. Els demés aspectes de la qüestió no tenen relació amb l'eficàcia de l'assistència i són únicament un afer de caràcter social.

Per últim, una darrera limitació de la medicina liberal radica en el fet que el metge privat, per privat que sigui — en el cas, per exemple, d'un especialista que no hagi entrat en el «servei nacional» — no se'l pot considerar deslligat del centre de salut de la seva regió, sobretot en el que fa referència a la col·laboració de tots els metges en els serveis de previsió i higiene general del sector.

Hem vist, doncs, que en el fons els dos problemes centrals de l'organització de la nova medicina, giren entorn de les assegurances socials i dels centres de salut. Aquestes dues institucions tenen igual importància. Si les assegurances socials s'organitzen

sense la creació paral·lela dels centres de salut, el malalt en sofrirà les conseqüències. L'assegurança fóra una enganyifa, perquè si bé asseguraria la presència d'un metge capaç de curar unes angines o una grip, no asseguraria a cap malalt l'assistència que li és indispensable en la majoria dels casos.

La ponència de Sanitat del Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, ha recollit la majoria de les solucions proposades per l'Agrupació de Metges catalans exiliats; ens en felicitem, però ens cal dir també que amb una discreció potser exagerada no ha volgut prendre posició davant les perspectives de limitació de la llibertat tradicional del metge. Els ponent i vocals no semblen haver comprès la capital importància de l'organització dels «centres de salut»; potser han confós aquesta eina de treball indispensable a la

bona medicina, amb l'excessiu burocratisme de la mateixa; potser s'han deixat portar per dues tendències molt influents; l'individualisme català i l'espantall del socialisme.

L'«Agrupació de Metges catalans pro reforma de la medicina», havia previst que les seves proposicions no trobarien davant seu un camí fàcil i planer. Per això acordà no limitar la seva acció ni la seva propaganda dins l'estament mèdic, ni prop de les influències d'ordre polític. Per això decidí d'invitar a tots els ciutadans, com a tals i com malalts presumptes, a reflexionar sobre aquests problemes que afecten a tots individualment i que afecten sobretot a l'interès col·lectiu.

Per a ajudar a aquesta reflexió hem escrit el present article.

L'OFENSIVA CONTRA FRANCO

S'ha iniciat en el terreny internacional una nova acció contra el règim franquista. L'ha començada França amb la tramesa d'una nota adreçada als Estats Units i la Gran Bretanya, proposant una conferència tripartita per tal de fixar de comú acord la política a seguir respecte l'actual govern espanyol.

Els Estats Units i la Gran Bretanya han acceptat la suggerència. El secretari del Departament d'Estat americà, Mr. Achison, ha manifestat que probablement la reunió tindrà lloc a primers de gener.

D'altra banda, el susdit cap interí de la diplomàcia americana ha rebut als senyors Negrín i Fernando de los Rios. Es la primera vegada també que personalitats republicanes a l'exili tenen contacte oficial amb el titular d'un ministeri.

El senyor Giral, segons comunica la ràdio, ha sortit de Mèxic per a traslladar-se a París. El senyor Martínez Barrio està a punt d'arribar a Nova York.

I finalment, per part del govern dels Estats Units s'ha alçat la prohibició de fer propaganda per ràdio contra el règim actual d'Espanya.

Tots aquets fets, prou indiciaris, permeten esperar que l'ofensiva oficial contra Franco continuarà i s'ampliarà en els dies pròxims.

HOMENATGE A POMPEU FABRA

Tenim la satisfacció de comunicar als nostres lectors que, tal com era de preveure, hem rebut un gran nombre de subscripcions a l'edició de «Converses Filològiques». En un proper número de la nostra revista donarem compte detallat dels resultats de la subscripció.

Informacions i Comentaris

EL PROBLEMA DEMOGRAFIC DE CATALUNYA

El problema demogràfic és un dels més greus que tenim plantejats. Joaquim Vandellós, cap dels serveis d'estadística de la Generalitat i encarregat després d'organitzar oficialment els serveis d'estadística de l'Estat de Venezuela, publicava, ara fa deu anys, un llibre interessantíssim sobre aquest particular, llibre que constituï un veritable crit d'alarma. L'estudi alludit es basava principalment en el cens de 1930. Què ha passat d'aleshores ençà?

No tenim els elements d'estudi indispensables, ni la competència necessària, però no volem deixar de donar als nostres lectors una primera impressió sobre l'abast del nostre actual desastre. Les xifres globals del cens de 1940 són prou eloqüents. A més, afegirem a elles les corresponents a les darreres estadístiques conegudes, de font oficial, sobre natalitat i població. Per a situar aquestes dades, començarem per donar una idea de l'evolució demogràfica del conjunt d'Espanya.

De l'any 1600 al 1800, la població d'Espanya passa de 8 milions a 10,5 milions i en la primera meitat del segle XIX, augmenta fins a 12 milions. Es a dir, que el ritme de creixement de 1800 a 1850, és més del doble del que s'operà en els dos segles anteriors. En aquell temps, però, el nombre d'habitants era determinat per mètodes empírics.

El primer cens oficial data de l'any 1857 i des de llavors, el ritme de creixement s'ha accelerat més encara en dues etapes també ben determinades, que caracteritzen les xifres següents:

Any	Nombre d'habitants	Percentatge d'augment durant el període
1857	15.495.212	20
1900	18.594.405	47
1943	26.491.166	

El tant per cent d'augment corresponent als 43 anys primers d'aquest segle, en relació amb els 43 anys darrers del segle passat, és més del doble, tal com pot veure's en les xifres anteriors. La guerra civil, situada entre els dos recensements decennals de 1930 i 1940, no sembla que hagi afectat d'una manera molt aparent els resultats de conjunt.

Durant el decenni de 1930 a 1940, l'augment de població ha estat de 9,82 per cent i el màxim en el que va de segle, per un igual període, fou de 10,61 per cent durant el decenni immediatament anterior. En l'interregne dels dos primers decennis d'aquest segle, els augments foren respectivament de 7,17 i 6,90 per cent.

El darrer cens de 1940 donava a Espanya una població de fet de 25.877.971 habitants i el nombre d'aquests, calculat per a mitjans de l'any passat, era de 26.740.493. Aquesta xifra és la darrera estimació oficial dels habitants per a tot el territori metropolità i les illes adjacents.

Passem ara a examinar la distribució interior i la tendència de les darreres variacions. Si hom contempla una mapa acolorit d'Espanya, expressiu de densitats de població, salta immediatament a la vista que els països de llengua catalana, Euzcadi amb Navarra i Galícia amb Astúries, tenen una densitat més forta. Aquesta està compresa entre 75 i 100 habitants per quilòmetre quadrat, mentre la densitat a la resta d'Espanya és de l'ordre de la meitat, i encara inferior, si es descompta Andalusia, que té una densitat de 60 habitants per quilòmetre quadrat. La zona perifèrica és, doncs, la més poblada. No hi ha hagut vaciació en aquest sentit.

Més interessant és per a nosaltres com a catalans veure amb detall que ha passat al llevant mediterrani entre el cens de 1930 i el de 1940. Heus aquí les dades essencials:

	1930		1940		Augment de densitat en %	Augment de població en %
	Nombre Xifra absoluta	d'habitants Densitat per qm.2	Nombre Xifra absoluta	d'habitants Densitat per qm.2		
Catalunya	2.791.292	87,5	2.890.974	90,6	3,1	3,5
València	1.896.738	81,4	2.176.670	93,4	12,0	14,7
Balears	365.512	72,9	407.497	81,3	8,4	11,5
Total	5.053.542	83,9	5.475.141	90,9	7,0	8,3
Resta d'Espanya	18.510.325	41,4	20.402.830	45,7	4,3	10,2
Total Espanya	23.563.867	46,5	25.877.971	51,1	4,6	9,8

(La doble constatació que hem de fer és que si bé les terres de parla catalana són doblement poblades que les de la resta d'Espanya (90 habitants per quilòmetre quadrat contra 45) l'augment de població és inferior en les nostres que en les altres (8,3 per cent contra 10,2 per cent).

Si del conjunt de terres de parla catalana passem a la Catalunya estricta, les xifres del quadre anterior

esdevenen alarmants. Mentre totes les regions d'Espanya conserven les seves posicions relatives, Catalunya perd el primer lloc, que ocupava, de molt temps, per la seva densitat i el cedeix a l'antic regne de València, amb 93,4 habitants per quilòmetre quadrat contra 90,6 que en tenim nosaltres. L'augment de població de la Catalunya estricta en tant per cent (3,5 %), és inferior a la meitat del corresponent a les terres de parla catalana (8,3 %), tres

Informacions i Comentaris

vegades més petit que el de la resta d'Espanya (10,2 %) i menys de la quarta part del de València, des de Vinaroç a Torrevella (14,7 %).

En el decenni a què ens referim, en tot Espanya només hi ha sis províncies que perdin població i d'aquestes, tres són nostres i les altres tres que ens fan companyia són d'entre les més pobres i més castigades per la guerra civil: Toledo, Terol i Osca. Heus aquí les dades referents a Catalunya:

Habitants per província			
	1930	1940	Diferència
Barcelona . . .	1.800.638	1.931.875	+ 131.237
Tarragona . . .	350.668	339.299	- 11.369
Girona	325.551	322.360	- 3.191
Lleida	314.435	297.440	- 16.995
Total	2.791.292	2.890.974	+ 99.682

Les pèrdues anteriors són encara més sensibles per al conjunt de pobles i viles de Catalunya perquè en igual lapse de temps, les quatre capitals augmenten en la següent forma:

Població de les capitals			
	1930	1940	Diferència
Barcelona	1.005.565	1.081.175	+ 75.610
Tarragona	30.747	35.648	+ 4.901
Lleida	38.868	41.464	+ 2.596
Girona	21.845	29.845	+ 7.787
Total	1.097.025	1.187.919	+ 90.894

Ha estat un fenomen general a tota la Península, que durant aquest decenni els municipis fins a 10.000 habitants han augmentat menys que els compresos entre aquesta xifra i la de 100.000 habitants, i a la vegada aquests, menys que els que en tenen entre 100.000 i 500.000 habitants. En canvi, les dues grans capitals, que ultrapassen el milió, han restat pràcticament estacionàries, o millor dit, llur augment global ha estat del mateix ordre que el del conjunt de la població total. Això vol dir que hi ha hagut un desplaçament dels pobles i viles més petits cap a les ciutats mitjanes i grans. Aquest desplaçament de totes maneres, no s'ha operat d'una manera uniforme. Determinats centres han constituït nuclis d'atracció. Comparant les dades d'unes capitals amb les altres, això no fa l'ombra d'un dubte, però caldria disposar de les xifres detallades del cens de 1930 per a precisar-ne l'evolució. Creiem, no obstant, interessant de donar les relatives a l'any 1940. Heus-les aquí:

Habitants de fet en 1940				
	Nascuts a la cap.	Nascuts a la prov.	Nascuts a altres prov.	Nascuts a l'estranger.
Barcelona	553.923	66.424	435.763	31.230
Tarragona	14.521	8.715	12.193	1.136
Lleida	23.448	7.649	10.130	1.658
Girona	5.549	10.961	10.081	2.815

Les xifres de les dues últimes columnes fan suposar que l'augment de les capitals catalanes siguin deguts, en bona part, a aportacions no catalanes.

Si deixant de banda les dades del darrer cens, passem ara a examinar les estadístiques de naixements i defuncions de l'any 1942 — últimes publicades — ens trobem que el creixement vegetatiu, o sigui el nombre de nascuts vius menys el de defuncions, de la nostra capital, és una xifra negativa (- 2.097), mentre a la capital d'Espanya aquesta xifra és positiva (+ 3.332).

Els coeficients de natalitat (nombre de naixements per 1000 habitants) corresponents a les capitals catalanes durant l'any 1942, i el número d'ordre que ocupen aquestes entre totes les capitals de províncies, en classificació decreixent, són els següents:

Capital	Coefficient de natalitat	Número d'ordre
Lleida	19,23	27 au
Tarragona	13,50	46 »
Girona	13,12	49 »
Barcelona	12,95	50 »
Mitjana de totes les capitals d'Espanya	18,04	

Es a dir, que malgrat la forta immigració que acusen les xifres del cens de 1940, a les quals ens hem referit abans, les nostres capitals ocupen en 1942, un dels darrers llocs en l'ordre de natalitat decreixent.

Les dades globals corresponents al creixement vegetatiu de les províncies catalanes no és tampoc gens satisfactori. Les dades de 1942 donen els següents resultats:

Províncies	Creixement vegetatiu de 1942 (Nascuts vius menys defuncions)
Barcelona	- 3.709
Tarragona	- 408
Girona	- 266
Lleida	+ 532

Hem de fer remarcar que únicament cinc províncies en tot Espanya donen un resultat negatiu i d'entre elles tres són les abans esmentades i les altres dues són Castelló (- 15) i Huelva (- 606). Com pot veure's aquestes no coincideixen amb les del decenni vegetatiu de tot Espanya per a l'any 1942, es positiu 1930-40 que hem citat primerament.

Resulta de tot plegat, que mentre el creixement (146.148 habitants de més), el de Catalunya és negatiu (3.851 habitants de menys).

Finalment, els coeficients de natalitat globals de les províncies pel mateix any 1942, colloquen les catalanes exactament en els quatre darrers llocs per la seva migrada natalitat:

Províncies	Coefficient de natalitat	Número d'ordre
Girona	14,19	47 au
Tarragona	13,54	48 »
Girona	12,26	49 »
Barcelona	12,12	50 »
Mitjana de tot Espanya	20,00	

Aquestes xifres es passen de comentaris.

Tals són, exposades cruament, algunes de les dades que plantegen el nostre problema, del qual hi ha precedents en altres llocs. Problema d'escassa natalitat, d'immigració incontrolada i cada dia més

dificil d'assimilar, que hem de tractar sense cap baixa passió. Problema capital del catalanisme, sobre el qual cal que aquest defineixi una política, amb tant d'alè com de tacte, revisant passades indiferències i pretencions absurdes. En un altre ordre d'idees, el mètode clarvident que Mestre Fabra ha aplicat el redreçament de l'idioma, és un exemple de la tasca que caldria emprendre, amb tenacitat i ductilitat alhora, per a resoldre, sinó totalment un problema tan viu, mitigar-ne al menys els efectes que ens envileixen a tots, envaïts i invasors, de deixar-lo tal com està, a l'atzar de les circumstàncies.

Hauriem d'escombrar la nostra andana més que no pas llançar escombràries a la del veï. Tasca sovint poc agrada però de la qual res ens hauria de separar. Alguns amics nostres han qualificat d'habils propagandistes de pessimisme, els qui goson afrontar-se amb les realitats. Que pensaran aquests amics, quan en tornar a casa, se'ns tirin a sobre les dificultats? Si el catalanisme no es preocupa d'aquests problemes, qui se'n preocuparà?

Durant els dies que els nazis semblaven arreu irresistibles, quan Rússia era encara un aliat seu i els Estats Units no es decidien, l'única raó d'esperar que teniem en aquest recó de món, era el missatge d'Anglaterra, que tota sola, amb forces en tots sentits insuficients i sota un xàfec d'explosius, no ens dissimulava cap dels seus desastres. Aquell coratge i aquella tenacitat, unides a la clara visió dels problemes i a un gran sentit de les realitats, són l'exemple que ha d'inspirar-nos i la nostra única salvació.

Ni defugir els maldecaps que se'ns apropen, ni crear-nos-ens d'artificials. Aquesta creiem que és la millor actitud per a acarar-nos demà, amb el problema que ens ocupa. — F. C.,

EL BAROMETRE DE LA MIGRACIO

Es sabut que el baròmetre és un instrument que marca el bon o el mal temps i que ajuda a preveure'ls anticipadament. En un altre ordre de coses hom sap també — i la majoria dels nostres lectors més que ningú — que quan un no està bé en el seu país o preveu que no hi estarà, emigra d'ell, en espera d'una ocasió propícia per a tornar-hi. Ens ha semblat, doncs, que les estadístiques del moviment migratori podien constituir un baròmetre imparcial del clima polític del país, i més pròpiament encara, del seu grau de ben estar relatiu, ja que si la gent pot escollir el lloc de la seva residència, té una natural propensió a anar on es troba millor.

Les estadístiques del Servei Nacional de Migració no són de bon tros tan perfeccionades com ho són, per exemple, les d'Itàlia, en les quals figuren l'emigració i la immigració classificades per diversos conceptes i comprenen tant la continental com la transoceànica. Ens haurem de contentar en el nostre cas, amb les xifres del moviment migratori amb ultramar, que són les úniques que hem vist publicades per aquell organisme oficial espanyol. Tanmateix, ens semblen ja molt explícites. Heus-les aquí copiades sense cap retoc :

Any	Nombre d'emigrants	Nombre d'immigrants	Diferència a favor de	
			l'emigració	la immigració
1922	63.512	50.144	13.368	
1923	93.246	32.081	61.115	
1924	86.920	36.499	50.421	
1925	55.544	37.887	17.657	
1926	45.183	39.949	5.234	
1927	43.867	41.517	2.350	
1928	48.555	38.563	9.992	
1929	50.212	36.623	13.589	
1930	41.560	41.563		3
1931	14.355	53.937		39.582
1932	10.152	47.528		37.376
1933	6.742	31.669		24.927
1934	15.655	20.013		4.358
1935	16.961	15.238	1.723	
1939	959	686	237	
1940	2.605	1.878	727	
1941	1.854	49	1.805	
1942	3.279	65	3.214	
1943	2.308	191	2.117	

Segons l'esmentat Servei, manquen les dades del temps de la guerra civil. També, per excepció, les de l'any 1941, no són completes.

Salta a la vista de les xifres anteriors que el cop d'Estat del general Primo de Rivera, l'any 1923, constituï el senyal d'una guillada general que no s'aturà en tot el temps de la Dictadura. Hom diu que en aquella època es feren bons negocis, però el cert és que la gent emigrava i els compatriotes d'Amèrica no gosaven repatriar-se en tan gran nombre com abans. L'any 1930, amb el govern Berenguer i l'anunci d'una política més comprensiva, ve representat en el quadre anterior amb un compàs d'espera durant el qual el nombre d'emigrants i d'immigrants gairebé s'equilibraven exactament. S'està a l'espectativa. La proclamació de la República l'any 1931, sense cap propaganda, ni cap política més favorable a l'immigració, determina en canvi una aflluència espontània de compatriotes de l'estranger, que expressen amb claretat les xifres alludides. Més sensible és encara en elles, la baixa dels qui abans emigraven i confien ara amb el nou règim poder-se quedar. Tots nosaltres guardem el record anecdòtic d'algun cas personal que confirma aquestes dades i els dóna vida i color, com un eco de l'emoció i simpatia generals amb què el poble acollí aquell adveniment i es sumà a ell. L'any 1935, com si declinés aquell fervor o es presentís el que havia de venir, augmenta lleugerament el nombre d'emigrants i minva el d'immigrants. La balança és decanta altre cop a favor de l'emigració, encara que més lleugerament que abans.

A partir del sollevament de Franco i tot al llarg de la seva tirania, aquest baròmetre ja no funciona com abans. No és lliure el ciutadà per anar d'un poble a l'altre sense un salconduit, que es nega amb qualsevol pretext o sense pretext de cap mena — veritable monstruositat que no coneixen amb caràcter permanent ni els règims totalitaris — és natural doncs que se'l privi d'expatriar-se. No deixa però de traslluir l'estadística anterior la terrible compressió que opera en la vida interior el despotisme

militar. Els emigrats de temps, són lliures de tornar-hi. les autoritats proclamen cada dia a tots els vents el benestar i la glòria de la nació, no obstant, vegeu les xifres ridículament baixes que de l'any 1939 al 1943 expressen el nombre d'immigrants. Tot i ésser també molt baixes per aquests anys les xifres dels emigrats, elles tanmateix demostren que són molts més els que decideixen fugir-ne, malgrat totes les traves i prohibicions, que no pas els que decideixen tornar-hi, a pesar del lema atractiu de: «una, grande y libre». I no es digui que amb la guerra han mancat vaixells, perquè l'emigració transoceànica de nacionals de Portugal, realitzada en gran part amb vaixells espanyols, fou l'any 1939 de 17.807 persones i l'any següent d'una xifra semblant.

No sabem el resultat que han donat les recents emissions de ràdio especialment dedicades a Amèrica del sud i del centre, i les quantioses consignacions destinades últimament a la propaganda del règim a Nordamèrica, administrades pel periodista Aznar i el pare jesuïta Artajo, oncle de l'actual ministre d'Assumptes exteriors. Es possible que als ulls dels beneficiaris d'aquestes consignacions, la seva eficàcia sigui insuperable. Nosaltres, però, tenim la impressió que no serveixen de res, que el nombre dels que hi tornen és insignificant, al costat dels que voldrien tornar-hi, i en surten encara molts menys dels qui voldrien sortir. No és impossible que la proporció entre uns i altres, que acusa l'estadística dels darrers anys abans esmentada, sigui la més acostada a la realitat. El baròmetre resultaria així que encara funciona i aquest desequilibri que posa de manifest, l'haurien només de multiplicar per la diferència entre els que abans sortien i ara s'han de quedar.

El dia que s'instauri de nou la democràcia a Espanya i amb ella l'ordre i la llibertat, estem segurs que aquest baròmetre tornarà a marxar normalment i marcarà el bon temps, sense necessitat de multiplicacions per a corregir-lo, ni de propagandes de cap mena per a impulsar-lo. — F. C.

UN CLIMA I UNA POSICIO

« L'Aliança nacional de forces democràtiques », conjunció que reuneix els nuclis resistents contra el règim franquista des dels republicans als socialistes, ha fet públic un manifest del qual és el paràgraf següent, expressiu d'un clima moral que és interessant recollir i d'una posició política que és convenient remarcar :

« Nosaltres no fem pas terrorisme, ni organitzem guerrilles en l'abrupte muntanyenc, ni ens impliquem en cap conjura militar. Volem un govern de transició nascut de la coalició de totes les tendències nacionals: dreta, esquerra i centre, monàrquics i republicans... Solament un govern, capaç de donar garanties a tots els qui siguin víctimes de les injustícies passades que cap dels crims comesos no resterà impune, serà prou per evitar que els perseguits, fent el joc dels provocadors, no intentin fer-se la justícia per ells mateixos. Solament un govern, capaç de portar a la convicció d'aquells que no han sofert, que cap innocent no serà punit, podrà evitar el pànic missatger del caos... »

25è ANIVERSARI

DE L'ASSASSINAT DE LAYRET

Cap el tard del dimarts, dia 30 de novembre del 1920 — ara fa, doncs, 25 anys — es cometia a Barcelona, al bell mig de la ciutat, un dels crims més alevosos i abominables de la nostra tràgica llista de fets de sang: l'assassinat, a les portes de casa seva, de l'advocat, diputat del poble i líder d'un sector important de la democràcia catalana, En Francesc Layret i Foix, home físicament invàlid, en contrast amb la seva mentalitat vigorosa i sempre activa.

Amb aquell crim innoble, que revoltà a l'opinió pública i a tota consciència honrada, s'iniciava no sols un període de repressió brutal i injusta del moviment obrer català, sinó també un procediment de govern que havia de culminar en el període cruel de retrocés polític i social, que no ha acabat encara en les terres hispàniques. Criteri de govern que no té altre finalitat que l'exterminació de tot el que li és advers, homes i doctrines, i sota el qual els signes de l'autoritat no són ni els codis de justícia ni la balança de l'equitat, sinó la browning dels pistolers i la mordaga per als ciutadans...

La tragèdia permanent de la seva vida física, la superava Francesc Layret, per un esforç admirable de voluntat tenaç, amb una vida intel·lectual activíssima. Jurisconsult, ateneïsta, polític infatigable, la seva personalitat, des dels anys de la joventesa universitària, s'imposà totseguit dins la nostra democràcia. Aquell home que no podia caminar sinó amb croses i aparells ortopèdics, feia llegües de camí per a assistir a un míting i donar una conferència en qualsevol llogarret de la nostra terra. La seva veu magnífica havia ressonat en tots els cenacles de la democràcia catalana, a més de les Corporacions populars de la nostra terra, principalment a l'Ajuntament de Barcelona. La seva gestió en aquest (1905-1909) confirmà les seves dots de dirigent polític i la seva preparació com realitzador, sobretot en patrocinar aquell memorable pressupost de cultura que fou una de les primeres manifestacions reeixides de la capacitat de govern del catalanisme polític.

Ja arran de la seva tràgica mort, els que cercaven una explicació a aquell crim vergonyós que no podia tenir-la, com posteriorment, pels que han volgut trobar una interpretació favorable a llur posició doctrinal en una vida tan recta, tan clara i tan simple, com fou la de Francesc Layret, s'ha pretès deformar la personalitat política d'aquest. Tant del cantó de l'extrema dreta, com de l'extrema esquerra, — com pels seus simpatitzants inconfessats — s'ha pretès presentar-lo principalment com un agitador social extremista i fins com el precursor de moviments la consistència catalana dels quals es ben dubtosa. Greu errada, confusió evident. Nosaltres, que tinguérem l'honor de tractar i conèixer íntimament durant un grapat d'anys, fins el dia de la seva mort, amb aquell home bo i recte, apassionat per tots els ideals de justícia, de llibertat i de progrés humà, afirmem que la característica essencial de la personalitat de Francesc Layret, era la seva profunda catalanitat.

Es retreuen els seus discursos al Congrés de diputats, en defensa dels obrers catalans, desatesos egois-

Informacions i Comentaris

tament per una part de la classe patronal catalana; atropellats i perseguits, amb igual injustícia, per les autoritats del règim monàrquic; però no es recorda la participació principal i catalaníssima que tingué en la preparació i redacció del projecte d'Autonomia de Catalunya de l'any 1919, és a dir, un any abans de la seva mort.

Si com advocat, en ús del seu perfecte dret — el sagrat dret de la toga — i per estimar-ho ell un deure professional, s'encarregà diverses vegades de la defensa de sindicalistes acusats de fets de violència, nosaltres que compartirem en els darrers anys de la seva vida, les seves tasques professionals — puig en confiava el seu despatx en totes les freqüents absències que li imposava la seva actuació política — afirmem que és una veritable insídia l'afirmació d'ésser ell l'assessor jurídic o l'inspirador dels dirigents del sindicalisme barceloní, el qual sabia prou bé prescindir del consell dels homes de lleis. A més, Layret no amagava a ningú, malgrat la seva comprensió i acceptació de les aspiracions de les classes obreres, la seva disconformitat absoluta no sols amb la tàctica i procediments, sinó amb la mateixa ideologia anacrònica del sindicalisme de casa nostra, ideologia que ell volia i treballava per a veure substituïda per una altra, més lligada amb el sentiment i la comprensió dels problemes econòmics i polítics.

D'haver viscut — s'ha dit o insinuat també — hauria estat Layret el dirigent d'un partit o moviment d'extrema esquerra social, el qual prescindiria del catalanisme, com cosa erutjosa i afeblidora. Contra d'aquest criteri, nosaltres que el coneixíem bé i a fons tenim el convenciment contrari. D'haver viscut, Layret, hauria sostingut i defensat vigorosament les institucions republicanes del 31, com única solució possible i democràtica dels problemes hispànics i dels específics de Catalunya. Que s'hauria produït en ell, la mateixa transformació espiritual que s'operà en el seu gran company de tants anys de lluita per uns mateixos ideals, però tant diferent d'ell per temperament, En Marcel·lí Domingo, això és, que en ambdós l'amor a la República i a Catalunya — indissolublement lligats — els hauria fet ésser, com ho sigué Domingo, un veritable home d'Estat: que el demolidor dels temps de la lluita contra la Monarquia, hauria estat, com fou Domingo, el constructor assenyat i fecond dins el règim republicà. No en va Francesc Layret era, fonamentalment, un català conscient i servidor fidel del sentiment i de l'ideologia de la seva terra, tant com un esperit obert a totes les ideologies universals. Era, a més, un home d'una austeritat i d'un puritanisme tals que se'l podria qualificar de «l'Incorruptible» de la política catalana del seu temps.

Per això, en complir-se aquest quart de segle de la seva prematura desaparició d'entre nosaltres, sentim la mateixa indignació contra aquell crim odiós i bàrbar i el recordem amb la mateixa emoció que sentírem la nit tràgica del 30 de novembre del 1920, quan — en aquella cambra desolada de la clínica Corachan de Barcelona on s'intentà inútilment tornar-lo a la vida — ajuntàrem les nostres llàgrimes a les dels seus germans de sang, tan fortament colpits, com nosaltres, per la tragèdia... — R. N. C.

« HISTORIES DE CONEGUTS »

DE RAFAEL TASIS

El nostre amic Eduard Ragasol, home d'activitats múltiples i totes altruïstes, acaba de fundar a París una casa d'edicions que ens promet molts i molt valuosos llibres catalans. El primer que ja ha sortit a llum és «Histories de coneguts» de Rafael Tasis.

Es tracta d'evocacions de la nostra història escrites amb estil sobri, el català excel·lent, el sentit de l'època i l'honestetat intel·lectual que tenen totes les produccions d'aquest escriptor cada dia més complet i madur. Els coneguts són: el comte Ramon Berenguer, Bernat de Rocafort, Auzias March, Pere el Cerimoniós, Roca Guinarda (Perot lo lladre), Josep Anselm Clavé, etc., presentats en un moment culminant de llur vida. Tots els catalans llegiran amb fruïció aquestes narracions plenes d'ambient i de catalanitat, petites biografies novel·lades, les quals s'inspiren en el major respecte a l'esperit de la història i a la tradició més catalanesca. L'autor no cau en cap dels esculls que són de témer en obres d'aquesta índole: ni cofoisme, ni facilitat, ni excessiva fantasia. En llegir els quadres, el comentari naix espontàniament. La cosa devia anar tal com diu el llibre. I això ens sembla que és el millor elogi que podem fer d'aquestes «Histories».

No coneixem res en la literatura catalana que s'acosti a aquestes narracions. A casa nostre el gènere ens sembla que l'inaugura Rafael Tasis, publicista, historiador, assagista, polític i crític, és a dir, un gran i incansable treballador que cada dia ens sorprèn amb una obra millor que l'anterior, més completa i depurada.

De la conjunció d'aquest home intel·ligent amb l'emèrit animador que és Ragasol, cal esperar-ne els més reeixits fruits. Aquest tan saborós és el primer; però sabem que molt aviat ens sorprendran amb altres, igualment gustosos. — C. A.

LA NAVARRA TRAGICA

Aquesta vegada no han gosat mantenir l'acostumat i artificial silenci; aquesta vegada els òrgans falangistes d'informació han hagut de publicar una nota curta, però d'explícit reconeixement dels fets. Ens referim als incidents sagnants de Pamplona, ocorreguts fa poc entre falangistes i requetés, o millor encara entre requetés partidaris de Franco i requetés adversaris de Franco, matís que augmenta encara les múltiples divisions i sub-divisions de la «comunió tradicionalista».

Els fets ocorreguts són, pel que es veu, una anella més de la llarga cadena d'antagonismes subsistents entre els navarresos monàrquics, principal suport de la causa franquista durant la guerra. Les necessitats d'aquesta imposaren un maridatge de conveniència sota el signe arbitrari d'aquella convencional etiqueta que s'empescaren per a unir totes les concupiscències rebels: la Falange espanyola tradicionalista i de les JONS.

Tothom sap que durant aquests set anys d'imperi falangista, l'animadversió entre franquistes i requetés antifranquistes, singularment en terres de Navarra, ha estat molt lluny de desarmar. Ho prova l'atemptat organitzat pels falangistes contra el general Varela, aleshores ministre de la Guerra, en

Informacions i Comentaris

ocasió d'una festa carlina a Bilbao, i que fou la causa determinant de l'ostracisme polític de Serrano Suner; ho prova l'assassinat d'un carlí a Olagüe, pels falangistes, perquè anava cofat amb una boina que es tenia per sediciosa; ho prova la persecució soferta pels qui a Pamplona es manifestaven al crit entenedor de: Visca el 19 de juliol! i al més imprecís de: Visca el rei!

Ara recentment, les coses han estat més greus perquè han assolit el caràcter d'un veritable motí, amb concentració de forces considerables per a reprimir els aldarulls, sortides de Saragossa i de San Sebastián; amb 28 morts segons es diu i dotzenes de ferits. La nota oficiosa alludida atribueix els fets, com correspon, als perturbadors i aprofitadors del desordre, aquesta vegada excepcional no « roigs », sinó autèntics elements de la més pura carlinada.

Aquest estat de coses ve a confirmar el contingut d'un interessant article publicat el 15 de novembre darrer sota el títol: « El malestar de Navarra, traïda i exangüe », en el bi-mensual « Euzko Deya », reeixit portantveu oficiós a França dels amics bascos.

L'alludit article comença per preguntar: Què hi ha entre Franco i Navarra? Perquè és curiós d'observar que Franco no s'atreveix a anar a Navarra, com si l'espectre de Sanjurjo, navarrès de naixença, cap originari de la sublevació del 1936, mort en accident d'aviació, i l'espectre de Mola, capità general de Navarra durant la República, mort també en accident d'aviació, fossin pel « Caudillo » de sinistre averany o desvetlladors de remordiments insuportables. Per això, l'articulista arriba a qualificar a Franco de Macbeth disfressat de croat.

El cert és que el més rebec del carlisme navarrès, s'ha declarat partidari del príncep Xavier de Borbó, seguint les consignes de Fal Conde, avui aquest en residència forçada o vigilada a Sevilla. El cert és que els legitimistes susdits han publicat una proclama d'una gran violència de llenguatge, de la qual transcrivim el paràgraf següent: « El Requetè ha estat traït una altra vegada, però aquesta serà la darrera... Encara durava la guerra, i ja s'intentà adulterar el Requetè... Hom s'ha burlat de la sang dels millors, hom ha profanat les cendres dels màrtirs i la farsa ha pres grans proporcions... Una fracció minúcula, àvida de diner, de lucre, d'honors mundans i de baixos apetits, ha desertat les files del deure. No volem pas embrutir les nostres plumes escrivint llurs noms... Els coneixem tots. Aquets són els col·laboradors de l'actual situació, quan aquesta es denominava totalitària, quan ella no era pas un partit, i ara quan es reclama com una democràcia... Traïdors! Judas! »

La rèplica dels pro-franquistes no s'ha fet esperar. La seva proclama denuncia als qui trosten contra « la unificació inventant preteses persecucions i miserables enganys, a fi d'arrossegat les masses honestes del carlisme a sublevar-se contra Franco, el capità d'ahir i el cabdill a l'hora del combat ». Aquesta proclama ataca naturalment, segons « Euzko Deya », l'altre espectre que obsessiona a Franco: el pretendent Don Joan, en aquests termes: « Franco repudia el liberalisme nefast i corruptor... Per la seva actitud, Franco es plaça en el mateix terreny de lluita que el Carlisme, el qual, a través de tres guerres civils, ha combatut el liberalisme i la monarquia liberal; liberalisme i monarquia liberal que han possibilitat l'assaig de la República, per llurs vacil·lacions i llurs errors. »

Tot aquest tripijoc fa certament olor de resclosit, evocador de les hores més sinistres del segle passat... Però Navarra és un fogar de passions reaccionàries al roig i un baluard dels més obscurs anacronismes, i a tal realitat hi caldrà trobar una sortida. Aquesta es beslluma si Navarra sap retornar l'esguard i valorar allò que és etern en ella, és a dir, la seva pròpia naturalesa i condició, imitant l'exemple d'Euskadi, el seu vital germà de raça, i seguint-lo pel camí entrepres d'aconseguir la llibertat autòctona, sota l'influx dels nous corrents que són la més positiva esperança de vida i de progrés. — J. C. i A.

UN SOBREVIVENT ALEMANY DE L'ESPERIT HUMANISTA

Ningú pot lleialment pretendre que l'anomenat « problema alemany » hagi quedat definitivament resolt amb l'enfosament del III Reich. Per a la vida europea i àdhuc per a la vida mundial, és de la més gran importància la possible reacció — encara enigmàtica — del poble alemany en els anys a venir. Tots els observadors estrangers concorden a reconèixer que la intoxicació hitleriana ha estat profunda, molt profunda, i que l'amargor de la derrota no ha estat suficient per a iniciar el procés de sanejament espiritual. A més, el fons romàntic de l'ànima teutona el predisposa a enardir-se i fanatitzar-se amb noves místiques, per mica que les circumstàncies històriques siguin favorables i que, deixant d'ésser un obstacle insuperable, es converteixin en un estímul propiciatori.

Així, tota represa de la consciència humanística i liberal, operada a l'interior del país, per figures prestigioses i no per les simples notes oficials de les potències ocupants, és un símptoma a destacar i a propagar.

En la sessió inaugural de curs de la Universitat de Heidelberg, el discurs d'obertura anà a càrrec del professor Karl Jaspers. Discurs magnífic, d'una gran actualitat no sols en l'Alemanya post-hitleriana, sinó que també en l'Europa confusionària dels nostres dies.

Karl Jaspers és un d'aquests grans pensadors que acostuma produir l'esperit germànic, amb la particularitat que en ell la consciència crítica i la devoció humanística no es doblegaren mai a la cridòria i als esgarips més o menys « místics ». Sota la fèrula hitleriana, Jaspers es veié destituït de la seva càtedra; més tard impossibilitat de publicar noves obres.

Els seus llibres « Raó i Existència » i « Filosofia de l'Existència », on el « concepte de l'angoixa » de Kierkegaard era reprès sota nous termes, li conferiren la categoria — junt amb Husserl i Heidegger — de progenitor de l'« existencialisme » avui dia de moda, del qual J.-P. Sartre s'ha convertit a França en un entusiasta divulgador. Abans de la guerra civil, Jaspers era ja abastament conegut en els medis intel·lectuals espanyols, gràcies a les traduccions publicades per « La Revista de Occidente », que aleshores dirigia J. Ortega i Gasset.

En la sessió inaugural de la qual parlem, Jaspers féu un procés, dur i seré a la vegada, de la inversió de valors realitzada pel nacional-socialisme. Propugna perquè l'esperit alemany fes un sever examen de consciència, i s'endinsés pel camí del

penediment i de l'esperança, sense perdre mai de vista els dos objectius bàsics: el culte de la veritat, per damunt de les falsetats pseudo-científiques, i el respecte de l'ésser humà, per damunt de la monstruositat totalitària. « Cada home — digué Jaspers —, pres individualment, es un infinit. Cap teoria científica pot empresonar-lo en la seva totalitat. L'home és sempre més que allò que d'ell és conegut. El metge, per tant, i principalment el psiquiatra i el psicoterapeuta, no deuen mai oblidar els caràcters inescapables i enigmàtics de l'individu. La llibertat de l'home és, en efecte, la seva veritat més essencial. Es en aquest sentit que l'humanisme exigeix el manteniment d'una representació de la persona humana, la qual manifesti, més enllà d'allò conegut, allò que l'home és, allò que l'home pot ésser. » — J. Ma. C.

UN LLIBRE DE NICOLAU M. RUBIO

Catalunya és terra d'homes enciclopèdics. El més il·lustre, el patró de tots els que han vingut després, és sens dubte Ramon Llull. Però Arnau de Vilanova i Fra Francesc Eiximeniç són altres exemples considerables. I més a la vora nostra, el Dr. Letamendi i Pompeu Gener, — metges filòsofs, humoristes i mixtificadors tots dos, — i la curiosa parella que començà la seva doble i dissemblant carrera sota el mestratge de Joan Maragall com als seus deixebles més pròxims, esdevinguts després el poeta, humorista, hiparxiòleg i historiador paradoxal que és Francesc Pujols i l'arqueòleg, poeta, humanista, catedràtic i viatger atrabiliari que es diu Josep Pijoan, demostren que l'espècie segueix vivent entre els catalans.

Una de les figures que més bé representa avui dia aquest llinatge d'homes de múltiples activitats és Nicolau M. Rubió i Tudurí. Arquitecte, jardiner, autor dramàtic, viatger i caçador, afegeix encara a aquestes especialitats que li han guanyat un just prestigi, les de diplomàtic oficial, periodista polític i tractadista de punts d'història i de geopolítica ben interessants per a tots nosaltres.

Fa poc, l'editorial parisenca « La Nouvelle Edition », li ha publicat un llibre en francès que té per títol « La Patrie Latine ». L'havíem llegit en manuscrit i l'hem rellegit amb plaer, un cop imprès. Nicolau M. Rubió hi desenvolupa una teoria — o una ciència històrica — de la qual pot reivindicar la invenció i àdhuc el nom (Aquest no ens sembla pas tanmateix cridat a fer fortuna, per poc eufònic: la « pneumatopolítica », que vol dir, simplement política basada en l'esperit). I aplica aquesta ciència a un estudi de l'evolució, al llarg dels segles, del sentiment d'unitat i d'identitat que ha existit entre tots els pobles que volten la Mediterrània, i sobretot el que eli anomena « l'arc litoral », i que té com a volta Provença i el Migdia francès. La Mediterrània és la veritable pàtria dels llatins. L'imperi romà en féu un llac pacífic, que unia i barrejava els diversos pobles que l'emmarcaven, i el ciment d'aquesta pàtria fou el comerç, l'intercanvi, factor de civilització, i vehicle de noves idees.

Un cop desfeta la gran unitat política de l'imperi de Roma, un cop dividits els pobles llatinitzats de la Mediterrània en regnes bàrbars o musulmans, persistí l'enyor d'aquells segles de pau i de prosperitat comunes. Amb el llatí, que es subdividia i transformava en els parlars vulgars fins a donar naixença

als idiomes actuals, aquest neguit fou l'heretatge de la gran construcció dels Cèsars. L'aspiració a l'imperi dels güelfs i gibel·lins fracassà, però, perquè no es basava en aquest sentiment d'unitat mediterrània, sinó en consideracions externes a l'arc litoral i per tant artificials, com eren la sobirania temporal del Papat recolzat en les ambicions dels reis de França o l'heretatge germànic de Carlemany.

Els únics que saben adoptar una política hàbil i justa de recuperació i restauració de la vella unitat llatina són els catalans, els reis del Casal de Barcelona. La política confederal dels reis d'Aragó, consistent en creació de nous reialmes regits per lleis i parlaments propis, però amb el mateix sobirà o amb sobirans de la mateixa família, i oberts al mateix comerç, restablia, tot respectant les novelles diferències nacionals, la unitat espiritual del vell imperi destruït, tot creant, per dir-ho amb el mot anglès tan afortunat, un « Commonwealth » llatí.

I Nicolau M. Rubió fa desfilar davant dels nostres ulls — o davant dels lectors francesos, perquè és a ells que va destinat el seu llibre — els errors de l'unitarisme centralista, tan espanyol com francès, i les demostracions de la sempre latent aspiració de tots els pobles llatins envers aquesta unitat superior que restauraria en la seva funció de lligam de civilitzacions, el vell « Mare Nostrum ». Com a solució pràctica, el mètode confederal suava reivindicat per alguns sectors polítics catalans com a instrument de lluita, pren en mans de l'autor de « La Patrie Latine » una enorme transcendència. A les seves mans, la Unió Llatina pren volada, engloba mig Europa, l'Amèrica Llatina, l'Àfrica colonitzada pels llatins — i que és el seu « espai vital » —, esdevé una Confederació d'una força i una cohesió mai vistes.

Si hom es sent autoritzat a acollir amb cert escepticisme les brillants conclusions de la tesi geogràfica-històrica del nostre amic, és impossible deixar d'admirar l'entusiasme amb el qual basteix les seves teories i la brillant demostració dels fets que, segons ell, demostren el paper que, implícitament, dona a Catalunya i al catalanisme en aquesta restauració ideal de la Pàtria Llatina. Aquesta divulgació intel·ligent de la nostra idea nacional i dels títols històrics que li donen consistència, és per a nosaltres un dels atractius més certs d'aquell llibre tan interessant de Nicolau M. Rubió. — R. T.

ARAGO I LA SEVA OBRA

Francesc Domènec Arago, fill d'Estagel, petita vila rossellonesa, és un dels més eminents catalans. Ara que s'acosta el centenari de la seva mort, ens plau retre a Arago un homenatge.

Arago ha estat un dels últims grans savis enciclopedistes. Els seus treballs i els seus descobriments es troben repartits en les diverses branques que constitueixen la ciència: geodèsia, astronomia, òptica, electricitat, magnetisme... Ell contribuï intensament als estudis sobre la polarització, la mesura dels índexs de refracció i l'explicació sobre l'espurneig de les estrelles. Les notes biogràfiques i les memòries científiques que redactà com secretari de l'Acadèmia de Ciències de París, porten testimoni de la gran extensió del seu saber i de la profunditat dels seus coneixements. Ja ho digué Alexandre de Humboldt, en el prefaci de les obres completes del gran català: « Per l'amplitud i la varietat de les

Informacions i Comentaris

aves llums. Arago es situa al costat dels esperits més eminents amb els quals la ciència s'honora».

En plena joventut, Arago intervingué en grau considerable als treballs per a medir el troç de meridià que serví per a determinar la longitud del metre. Aquests treballs foren realitzats precisament en terres de la nostra Catalunya i l'important paper que hi desempeñà li valgué l'excel·lent honor que als 23 anys d'edat li fossin obertes les portes de l'Acadèmia francesa de Ciències. Des d'aleshores l'activitat científica d'Arago és feu sentir d'una manera decisiva en tots els grans problemes plantejats a la ciència de la seva època.

Estudià la naturalesa de la llum i col·laborà eficaçment a la formació de la teoria de Fresnel sobre l'essència ondulatoria de la llum, teoria que més tard fou acceptada per tots el món científic. Intervingué també en les experiències d'Ampère sobre l'electro-magnetisme, per manera que es pot dir que els científics de mèrit trobaren sempre en Arago una assistència abnegada per tal d'efectuar un utilíssim treball en equip. La seva honestetat fonamental l'impedí sempre de voler acaçar-ne la glòria.

La labor científica del mestre, presenta encara una altra meritòria característica: és el seu esforç incessant per a fer arribar al poble els ensenyaments científics, per tal d'augmentar el benestar de les classes humils i fer-les participar en els fruits de les grans descobertes. El seu curs d'astronomia popular, patrocinat pel «Bureau des longitudes»; l'autorització donada als periodistes per a assistir a les sessions de l'Acadèmia; la publicació dels seus «Comptes rendus» setmanals; així com la seva petició en 1831, a la Cambra de diputats, per tal de fundar deu escoles d'arts i oficis, etc., demostren en quin grau Arago es sentia fill del poble i la intensitat del seu amor per aquell poble.

Millor que ningú, Cornemini, contemporani seu, ens descriu Arago en termes que val la pena de transcriure:

«Tot just encetava el tema que ja atreia i concentrava damunt d'ell l'atenció dels oients. Semblava talment que prenguéss la ciència amb les mans. La despullava d'asprors, de fórmules tècniques i la feia tan perceptible que els més ignorants esdevien sorpresos i encisats de comprendre-la. La seva gesticulació feia més sabrosa encara la seva paraula; així resultava que hi havia quelcom de lluminós en les demostracions que feia, com si devassalls de claror sorgissin dels seus ulls, dels seus llavis, dels seus dits. Els seus experiments anaven acompanyats d'expressions càustiques que eren incontinents per a la rèplica o d'anècdotes picants que s'avenien amb l'exposició que feia i l'amenitzaven. Posseïa dots naturals de simplicitat quan es limitava a explicar els fets, però, quan en contacte amb la ciència, en mesurava la profunditat, n'examinava els secrets i en feia ressortir les meravelles, aleshores l'admiració per ella el dotava d'un verb admirable. La seva veu vibrava, la seva paraula s'acoloria i la seva eloqüència creixia en magnitud com la ciència mateixa».

Una tan poderosa intel·ligència i un cor tan sensible, com no podia menys, feren d'Arago un gran ciutadà. Les grans causes de llibertat humana i social l'atreïen i el reclamaven imperativament. Esperit liberal, amic del poble, fou elegit diputat després de 1830 i per aclamació popular nomenat membre del govern provisional en 1848, en ocasió de la

caiguda dels orleanistes. Desempenyà les carteres de Guerra i Marina; propugnà i obtingué l'abolició de l'esclavatge a les colònies franceses; diputat a la Constituent de l'època, formà part de la Comissió executiva i fou en tot moment un exemple de seny i honestetat.

Arago és, en una paraula, el tipus més reeixit de l'home complet, equilibrant-se en ell la primacia del cervell i del cor, en un complex perfecte d'intel·ligència i de caràcter. En ell, podríem dir que es conjuguen meravellosament les més altes dots de la raça, al servei de les grans causes de la humanitat. — J. T. I.

RAIMOND D'ABADAL

QUADERNS, situat des dels seus inicis per damunt de les diferències polítiques i a l'escala de l'interès de Catalunya, ha d'acollir en les seves pàgines un sentit record a Raimond d'Abadal i Calderó, mort recentment a la seva finca de Rupió (Girona).

El qualificatiu que espontàniament s'imposa en parlar d'aquest home públic, és el de «patrici». Patrici per l'esperit i per la intel·ligència; patrici per l'exemplaritat de la seva vida; patrici pels serveis rendits a les nobles causes de la terra catalana.

La integritat del catalanisme del senyor d'Abadal, el portà a figurar, des de la seva joventut fins a la seva mort, entre les altes figures del nostre moviment patriòtic. Cinquanta anys d'una història en la qual don Raimond, com familiarment li deien, fou actor i sovint protagonista. Així jugà un paper rellevant a l'Ajuntament de Barcelona, al Congrés dels Diputats, al Senat, al primer Parlament de Catalunya, a la presidència, gairebé vitalícia, de la Lliga.

La fita màxima d'aquesta vida, troba el seu millor registre quan el senyor d'Abadal presidí l'Assemblea de Parlamentaris, de Barcelona, l'any 1917. Aquella jornada memorable féu un símbol del seu nom, perquè des de la presidència de la reunió ell s'encarà amb una dignitat impressionant amb la representació del govern que volia dissoldre-la per subversiva. Aquell dia el senyor d'Abadal, seguint la trajectòria marcada per la nissaga dels defensors de les llibertats ciutadanes, es plaçà en la línia dels Joan Fivaller i dels Pau Claris.

La mateixa línia recta l'havia de portar a ésser una consciència incompatible amb els generals sublevats i la vergonya del falagisme, nou títol aquest que, entre tants naufragis, fa del senyor d'Abadal una figura venerable de la catalanitat incontaminada.

Tan senyorívola personalitat moral i física, presenta encara un altre aspecte a remarcar: el senyor d'Abadal era un notable juriconsult. La seva intervenció en la vida jurídica catalana, el portà a figurar en totes les comissions de legislació, en totes les entitats doctes de la jurisprudència i a exercir les més elevades funcions de les corporacions professionals. Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona l'any 1923, el senyor d'Abadal, en nom del dret vexat i de la llibertat de la toga, s'oposà enèrgicament al poder dictatorial d'aleshores; com els seus companys de Junta de govern, don Raimond fou desterrat fora de Catalunya. En retornar més tard ho féu amb l'aureola que comporta la fermesa de l'ideal servida per la fidelitat de la conducta.

Amb sincera dolor, ens inclinem reverentment davant la noble figura del desaparegut. — J. C. i A.

EDICIO MEXICANA DE L'ATLANTIDA

En centenari de Mossèn Cinto, celebrat en les actuals circumstàncies, haurà fet difícil la tasca de revisió i valoració de l'obra del nostre gran poeta que, en una època normal, de la nostra vida pública, hauria vingut a subratllar la commemoració. Esperem la publicació, que sembla pròxima, de la « Miscel·lània » que prepara la Comissió Organitzadora del Centenari a França, i que contindrà diversos treballs d'il·lustres escriptors catalans, per compensar en part aquesta llacuna.

De Mèxic, i com a cinquè volum de l'excel·lent « Col·lecció Catalònia » que publica l'Avel·lí Artís, ens arriba una bella edició de « L'Atlantida », molt acurada d'impressió, amb un prefaci de Josep Maria Miquel i Vergès i el text modernitzat en quant a ortografia i morfologia per Joan Sales, el qual dóna les regles de la seva tasca en una nota preliminar.

« L'Atlantida », que és la primera gran obra de Verdaguer, és també una de les més populars. Els amants de la poesia poden preferir-li « Canigó », on es troben efectivament pàgines magnífiques. Però la magnificència espectacular de les descripcions del gran cataclisme, les gestes d'Alcídes i els encisos del Jardí de les Hespèrides, han seduït sempre d'una manera preferent els lectors populars. « L'Atlantida » és, d'altra banda, l'epopeia de la formació d'Espanya i a l'ensems de la seva projecció a Amèrica — la una i l'altra dirigides per Catalunya: Hèrcules, fundador de Barcelona, és un heroi català per adopció, com el mateix Colom, àdhuc prescindint de les teories de Ulloa.

El pròleg de Miquel i Vergès, molt complet en quant a presentació del poema i explicació de la seva gènesi i de la seva fortuna, no s'endinsa en el que podríem dir-ne l'estudi polític del pensament verdaguerià en aquesta primera epopeia. I això sorprèn una mica, coneixent la posició que els nostres amics d'Amèrica han adoptat en general en quant a revisió de les teories catalanistes. Potser és, però, com una concessió a la unanimitat nacional en la commemoració del gran poeta. Tanmateix, l'estudi resta per fer.

Tot i acceptar la modernització del text, ens sembla que hauria calgut limitar-la a l'ortografia i deixar les formes morfològiques tal com Verdaguer i la seva època les empraven. I no podem admetre de cap manera les substitucions de mots. Això no priva de dir que la tasca que ha dut a terme Joan Sales és intel·ligent i que, com a rèplica contra la reedició « en català del que ara ja no es parla » — o s'escriu — que ha estat permesa a Barcelona per les autoritats franquistes, aquesta edició de « L'Atlantida » és, realment, una bona obra. — R. T.

UNA NOVA FARSA

La « democràcia orgànica » franco-falangista pre para una nova farsa per a enguanyar el món, tan impúdica com poc intel·ligent. El projecte de llei d'associacions sotmès a les « Cortes de Procuradores », és quelcom que ultrapassa els límits convencionals, àdhuc per sistemes que, com el despotisme imperant a Espanya, tenen per sistema el més absurd dels convencionalismes.

El dret d'associació és entre els drets adjectius de la llibertat humana, aquell que presenta caïres més senzills en la seva regularització, fins al punt de

coincidir, sense gaires discrepàncies, respecte aquesta regularització, les més oposades tendències ideològiques. Així la nostra vella llei d'associacions de l'any 1877, curta i clara, ha vingut sobrevivint sense altra important aditament que la llei de 1933, dictada per la República, de Confessions i Congregacions la qual resolva un plet antic, d'acord amb el principi de la supremacia del poder civil, que ja gairebé ningú discuteix, i sense detriment de cap dret individual o col·lectiu.

Ara, el projecte al·ludit, tal com era d'esperar, és una dissimulada però efectiva negació del dret d'associació, mitjançant el truc que s'han empecat, que és el clàssic truc de la més típica política estil Romero Robledo.

En efecte: la nova disposició proposa declarar il·lícites, i per tant prohibides, aquelles associacions les activitats de les quals atemptin la moral catòlica, el principi de la unitat espanyola o que s'oposin a les lleis del país. Es a dir, la regla no existeix, perquè la interpretació és en cada cas la regla; és a dir, el caprici, més encara que l'arbitrarietat, és la norma. I tots sabem que cosa és la interpretació i el caprici en un règim de tirania. Així una entitat política que defensi els principis liberals, serà tinguda per vitanda com atemptatòria a la moral catòlica en un país que té per dogma oficial que el « liberalisme és pecat ». Així una entitat catalanista, com que pot atemptar, no sigui més que per intenció, la unitat espanyola, pot ésser prohibida. Així ho podrà ésser també una associació socialista si el principi de propietat que reivindica no s'ajusta al concepte de propietat establert per la legislació nacional-sindicalista. En resum: tota associació que no sigui estrictament ortodoxa del règim podrà prohibir-se per il·legal.

Més encara: si el Governador, civil, primer defensor de la licitud de l'entitat a constituir, refusa l'autorització, entendrà del recurs el Jutge d'instrucció; el fiscal deurà sostenir obligatòriament el refús governatiu; el fall judicial serà apel·lable en revisió davant d'una Sala especial del Tribunal suprem. L'associació recurrent a Madrid, haurà de depositar prèviament 25.000 pessetes en metàl·lic, quantitat que perdrà si aquell Tribunal confirma la sentència del Jutge instructor.

Com és natural, queden exceptuades de la llei « las Ordenes y Congregaciones de la religión católica; las Asociaciones religiosas constituidas canónicamente y regidas por el Código de Derecho canónico; las Asociaciones de Acción Católica, organizadas por las jerarquías, gobernadas por estatutos jurídicos dictados por la misma y que cumplan fines de apostolado ».

En aquest punt, l'arbitrarietat deixa de jugar, perquè la precisió no pot ésser millor perfilada. Així resulta que el projecte, per un curiós joc malabar, deixa d'ésser aquella llei general que per naturalesa li pertoca, per a convertir-se en una llei d'excepció, definidora d'un privilegi a favor de la religió de l'Estat espanyol falangista.

Aquesta és l'essència de la disposició projectada, una d'aquelles que, esdevinguda llei, serà sotmesa als cinc milions de caps de família que integren el cens espanyol, per un procediment de referèndum, i justificar així, en intenció al menys, l'arrelada tendència democràtica « sui generis » del règim més anti-democràtic que sobreviu en el món civilitzat.

Denunciem la farsa que es prepara, per que serveixi de nova pedra de toc, si en calguessin més

encara, per a tots els qui per conèixer bé el falangisme han esgotat ja totes les reserves de la sorpresa; però també denunciem la farsa que es prepara, per a aguditzar la sensibilitat de l'opinió democràtica mundial i per si és possible accelerar el procés de fer passar «bòria avall» un règim que, incomprendiblement, ha vingut beneficiant de masses pròrrogues. — J. C. i A.

EL BIT I LES SEVES VICISSITUDES

En l'anterior numero de QUADERNS, avançàvem una referència del començament de les sessions de la Conferència Internacional del Treball, convocada enguany a París, i que tingueren lloc del 15 d'octubre al 8 de novembre.

El BIT (Bureau International du Travail), és el ben conegut organisme d'informació econòmico-social i de preparació de legislació internacional de protecció del treball, creat per virtut del Tractat de Versalles com un annex a la primera i finada Societat de Nacions.

En el transcurs dels 27 anys de la seva existència, el BIT s'ha palesat un organisme eficient i actiu i s'havia guanyat el prestigi general. Alguns països importants, per exemple els EE. UU., malgrat no haver mai adherit a la Societat de les Nacions, enviaven anualment representació a les Conferències Internacionals convocades pel BIT i col·laboraven amb el major interès a les seves tasques. Altres Estats, que s'havien separat de la Lliga, feien el mateix. No cal dir que l'Espanya de Franco — la qual des del començament del règim, seguint en això, com en tot, l'exemple d'Alemanya i Itàlia, es va retirar de la Societat de Nacions — mai s'havia interessat ni pres part en les tasques del BIT.

Malgrat els seus prestigis, guanyats principalment per la gestió admirable i llarga — fins a la seva mort — del seu primer director M. Albert Thomas, qui fou una mena de ministre universal del Treball i la Seguretat social, el BIT ha tingut i té adversaris pertinaces. En primer lloc, els retardataris i els espantadissos; aquells als quals esvera el progrés de la legislació social, sobretot perquè limita el seu egoïsme, i aquells que encara defensen un concepte anacrònic del liberalisme. Després, la gent d'esperit gasiu; aquells que apliquen a les finances públiques un criteri d'economia domèstica i troben que tal organisme resulta «massa car». És natural que tingui moltes despeses, impositives pel sosteniment del seu personal, compost de tècnics de tots els països; per la realització d'enquestes i estudis arreu del món; per les seves admirables publicacions, veritable corpus-juris de les ciències econòmiques i socials modernes; per la seva Biblioteca, la més completa del món en tals matèries; en fi, pels múltiples serveis, institucions i corresponsalies. Però aquests mateixos que escatimarien a institucions de concòrdia social i de pau universal de justícia efectiva, els mitjans de subsistència, acostumen no trobar excessives les despeses per a armaments i preparacions guerreres...

Però els enemics més seriosos i importants que darrerament li han sortit al BIT, són els sostenidors de certes doctrines, aparentment les més avançades en els medis de l'obrerisme internacional, els quals també acusen el BIT de xorquia i inutilitat per al veritable progrés social, degut no sols a la seva actuació externa, sinó a la seva mateixa constitució interna. Els elements susdits, inspirats per l'exemple de Rússia, on sembla, però, que la

seguretat social i la previsió d'accidents no són pas massa ben aplicades, no creuen necessària llur participació a les tasques del BIT.

Durant la guerra suara finida, la situació del BIT es féu ben difícil. No sols tingué que limitar el seu funcionament, sinó que àdhuc es va veure obligat a traslladar la seva seu, que havia estat sempre a Ginebra. El temor constant que hi hagué durant la guerra, de veure envaïda també Suïssa pels exèrcits alemanys, amb perill de «main-mise» pels nazis sobre les institucions internacionals en aquell territori radicades, l'actitud de recel amb què sempre el mateix govern de la Confederació Helvètica ha vist l'establiment en el seu territori de la Societat de les Nacions i els seus organismes, feren que el BIT hagués de cercar residència a Londres des d'on seguí realitzant la seva tasca dins les grans limitacions que li imposava la guerra; no obstant pogué convocar periòdicament i reglamentàriament la seva Assemblea anual, o sigui les Conferències Internacionals del Treball. A la tinguda l'any passat a Filadelfia, s'acordà que la d'enguany, 27a., es celebraria a París.

Com ja era de preveure, la U. R. S. S. estigué absent de la Conferència de París, però aquesta absència, que representava un gran perill, per a la subsistència del BIT, pogué ésser superada per la adhesió que demostraren envers l'organisme, els principals dirigents del moviment sindical mundial i l'habilitat i esperit de conciliació demostrats per tots els elements integrants de la Conferència. Per la mateixa raó, el tema principalment debatut en aquesta, tingué que ésser el de la seva pròpia supervivència, això és, cercar la fórmula de coordinació del vell organisme, sobrevivent del naufragi de la Societat de les Nacions, amb les institucions acordades crear en la nova constitució orgànica del món, o sigui la Carta de San Francisco.

En efecte, la susdita Carta preveu (art. 7) que un dels òrgans de la nova Societat o Unió de Nacions, serà un «Consell Econòmic i Social», la composició, funcions i facultats del qual es defineixen i regulen extensament en el Capítol X^e de la mateixa Carta (articles del 61 al 72 inclusivament). Heus ací com l'article 26, esmenta les finalitats del susdit Consell: «I. — El Consell Econòmic i Social pot realitzar o iniciar estudis i reports referents a assumptes econòmics, socials, culturals, educatius, sanitaris i demés amb aquests relacionats i pot fer recomanacions sobre tals afers a l'Assemblea General, als membres de les Nacions Unides o als organismes especials («specialized agencies») relacionats. II. — Pot també fer recomanacions amb el fi de procurar el respecte i l'observància dels drets humans i de les llibertats fonamentals per a tots. III. — Pot preparar projectes de convencions per a sotmetre'ls a l'Assemblea general en assumptes que entrin dins la seva competència. IV. — D'acord amb els reglaments de l'Unió de Nacions, pot convocar conferències internacionals sobre assumptes també dins la seva competència».

Basta llegir aquest article per a comprendre que — encara que més amplis — els objectius són els mateixos que els de la Oficina Internacional del Treball, creada pel Tractat de Versalles. Així tothom es pregunta: perquè crear un nou organisme, si ja n'hi ha un d'existent i que funciona amb eficàcia, amb els mateixos o semblants fins? Tot radica en la composició de tals organismes. El creat pel Tractat de Versalles és de composició tripartita, això és, que és regit i administrat per un

Informacions i Comentaris

organisme o «Bureau» en el qual hi tenen participació, així com en els Conferències anuals, representants dels governs, dels elements patronals i dels organismes sindicals obrers. En canvi, l'organisme creat per la Carta de San Francisco, és de composició exclusivament governamental, és a dir, que el nou Consell Econòmic i Social ha d'estar regit exclusivament per 18 membres (amb llurs suplents) de les Nacions Unides, elegits per l'Assemblea general. Si bé els altres articles de l'esmentat capítol de la Carta, permeten que el Consell cerqui l'assessorament i coordinació amb tot altre organisme, tant de caràcter governatiu com privat, que tendeixi als mateixos fins o pugui proporcionar-li mitjans de realitzar la seva tasca.

El que cal, doncs, es cercar la manera de coordinar al BIT amb la nova organització creada per la Carta del Món i a estudiar aquest assumpte es dedica principalment, com dèiem, la Conferència de París. No res menys que 65 oradors, més de la meitat dels representants, prengueren part en el debat, després d'escoltar el report, també quasi tot dedicat a tal assumpte, presentat pel director interí del BIT, M. E. J. Phelan. I com resum de tan extens debat, que durà dues setmanes, es va autoritzar al Consell d'administració del BIT a concloure amb les autoritats competents de les Nacions Unides «tots els acords que puguin ésser necessaris, dintre la llibertat d'acció suficient», per a complir els seus fins i responsabilitats».

La Conferència de París, també es va pronunciar netament pel manteniment de la estructura tripartita que ha donat al BIT «son caràcter específic i sa força particular». A tal fi, donà els poders necessaris a una Delegació, que es fixarà a Londres des del 14 de gener vinent, per què redacti un report que contingui proposicions concretes a fi de modificar la constitució de la Oficina en el sentit que faci necessari les negociacions amb l'organització de les Nacions Unides (llegeixis el que es pacti amb Rússia). Ja es presum que tals esmenes es referiran a la proporcionalitat entre les representacions respectives dels governs, dels patrons i dels obrers, i a resoldre el plet de la representació, dins el mateix organisme, de les grans empreses nacionalitzades o socialitzades en diversos països.

Tot això es creu servirà per què aquells Estats com Rússia, que havien abandonat el BIT puguin tornar a integrar-se a la institució per a universalitzar de nou el gran organisme, relíquia de la Societat de les Nacions, i esvair el retret d'ésser massa vell continent, massa europeu, cosa que sembla aixecava el recel d'alguns països americans.

Es curiós fer remarcar que els més acèrrims defensors de la subsistència de la composició tripartita, característica del BIT, foren els representants obrers acapdillats pels leaders sindicalistes M. Léon Jouhaux, secretari general de la CGT de França i el Sr. Lombardo Toledano, capdavanter dels obrers de Mèxic, qui portava la representació de les organitzacions sindicals de tota Amèrica llatina.

Altres interessants assumptes foren objecte de la 27a. Conferència Internacional del Treball. Els esmentarem tan sols per a no allargar amb excés aquesta nota i prescindim de referir-nos a l'incident motivat per la presència de la representació de la República Argentina, perquè d'això ja en parlarem en el número anterior de QUADERNS: un report de la Comissió de Territoris depenents d'altres Estats; altre de la Comissió d'aplicació de les Convencions internacionals i un altre, meritíssim i

que bastaria per a justificar l'eficiència i subsistència de l'Organisme, sobre la protecció del treball dels infants i dels joves treballadors, tema del qual foren ponents la senyoreta Lenroof dels Estats Units i la senyora Alva Myrdal, de Suècia.

Finalment, fou elegit el nou Consell d'Administració del BIT, amb representació dels Governos de l'Àustràlia, Brasil, Xile, Egipte, Mèxic, Perú, Polònia i Suècia, els quals, junts amb els membres governamentals, o sigui els representants de la Gran Bretanya, França, Xina, Bèlgica, Canadà, Índia i Països Baixos, constitueixen la representació governamental. Pels patrons estan representats els següents països: EE. UU., Anglaterra, Dinamarca, Índies, Unió Sud-Africana, Xina, França, i Mèxic. I pels obrers, els delegats sindicals dels Estats Units (de la A. F. L.) la Gran Bretanya (Hallsworth, de les Trade Unions), França, pel Secretari general de la CGT, M. Jouhaux, Anderson per Suècia, Monk per Austràlia, Bengouh pel Canadà, Chu per la Xina, i Lombardo Toledano, per Mèxic i l'Amèrica llatina.

Tingué, doncs, excepcional importància la 27a, reunió de la Oficina Internacional del Treball. Ara depèn de l'èxit de la gestió encomanada als seus delegats, la vida o la mort de tal organisme. Declarem que veuríem amb sentiment la seva desaparició, perquè és l'únic exemple d'eficàcia d'un gran organisme internacional per al progrés social. — R. N. C.

UN OPUSCLE DE SERRA I MORET

La Societat Catalana d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials de Buenos-Aires edità a últims de desembre de l'any passat, un magnífic opuscle de 70 planes, que tot just acaba d'arribar en les nostres mans. Es titula «La Carta de l'Atlàntic» i el componen uns articles publicats per Manuel Serra i Moret, a la revista «Catalunya», que veu la llum a la capital argentina.

Pel títol de l'estudi, el lector podria creure que manca d'actualitat per referir-se a una declaració que data d'abans d'entrar en guerra els Estats Units. Els esdeveniments van molt de pressa i en efecte, acabada la guerra i desapareguts de la política dos dels dirigents, Roosevelt i Churchill, podria semblar que aquell document ha passat de moda i amb ell els comentaris al seu entorn. També podria imaginar-se que pel fet de residir Serra i Moret a l'altra banda de l'Atlàntic, el seu treball podria ressentir-se de la influència del catalanisme un xic quimèric i sentimental de molts connacionals d'ultramar que combaten així la distància i la nostàlgia que els separen de la pàtria.

Totes aquestes temences s'esvaeixen en llegir l'opuscle. Els vuit punts de la carta de l'Atlàntic hi són comentats amb citacions dels millors tractadistes i amb un realisme que després els fets han confirmat. També pel que respecte a Catalunya, el seu autor fuig de l'optimisme pueril i del pessimisme descoratjador, sense deixar però de referir-se als aspectes més greus i concrets que té plantejats la nostra terra en el terreny econòmic, demogràfic, social, etc. Alguns pocs errors de fet, com el considerar el cens de la ciutat de Barcelona de dos milions i mig de persones i alguna apreciació que no compartim, no lleven interès a l'estudi de Serra i Moret, que considerem tanmateix com una de les bones coses que hem llegit sobre política en català de fa molt temps. Felicitem doncs, molt cordialment al seu autor i a la Societat editora. — F. C.

EFEMERIDES INTERNACIONALS (NOVEMBRE)

Dia 1. — Bèlgica ratifica la carta de les Nacions unides.

— El nou govern constituït a Noruega és purament treballista.

— Mor a Polònia el senyor Witos, cap del partit agrari.

— El nou govern del Brasil és presidit pel senyor Linhares, president del Tribunal suprem. Getulio Vargas s'ha retirat sembla definitivament.

Dia 2. — Comencen a Londres les sessions de la conferència cultural de les Nacions unides. Pronuncien discursos miss Wilkinson i el senyor Blum.

— En les eleccions municipal britàniques els laboristes obtenen una important victòria.

— A Grècia el senyor Canelopulos forma un govern no polític.

— Per raons de salut dimiteix el càrrec d'alt comissari a Palestina lord Gort.

Dia 4. — A Hongria és condemnat a mort l'ex-president del govern hongarès Bardossy.

— Els Soviets acorden la dissolució del comitè de l'Alemanya lliure.

— A l'Iran es constitueix un nou govern presidit per Ibrahim Hakimi.

— Les eleccions hongareses donen la victòria al partit dels petits propietaris, seguits dels comunistes i dels social-demòcrates.

Dia 6. — El general de Gaulle remet, en la sessió inaugural de l'Assemblea constituent, els poders del govern provisional.

Dia 7. — La U. R. S. S. festeja el 28 aniversari de la revolució roja. El senyor Molotov exalta el paper de Rússia en la obtenció de la victòria, es declara contra la política de blocs i pel manteniment de la unitat dels aliats. Per primera vegada Stalin no pren part en aquesta commemoració.

— La conferència internacional del Treball de París acaba les seves tasques.

— Es elegit alcalde de New-York el senyor O'Dwier, candidat del partit demòcrata, d'origen irlandès i antic estudiant a Salamanca.

Dia 8. — L'Assemblea constituent francesa elegeix la mesa. El senyor Gouin, socialista, és designat per a presidir-la.

— Es nomena alt comissari a Palestina el general britànic Allan Cunningham.

— En ocasió de l'aniversari del rei Miquel de Rumania es produeixen greus disturbis a Bucarest. El govern acusa als senyors Maniu i Bratiano com instigadors dels dits disturbis.

Dia 9. — La conferència sobre les reparacions de guerra a pagar per Alemanya, comença a París les seves sessions.

— Mor a Alemanya a l'edat de 93 anys el mariscal von Mackensen.

Dia 11. — Les Nacions aliades commemoren l'aniversari de l'armistici del 1918.

— Els Soviets desmenteixen oficialment els rumors circulats sobre el greu estat de salut de Stalin.

— A la frontera sino-mandxuriana es lliuren violents combats entre les tropes nacionalistes i les comunistes xineses.

— El senyor Attlee arriba a Washington i comença la conferència entre el president Truman, el pri-

mer britànic i el senyor Mackensie King, del Canadà, sobre el problema de l'energia atòmica.

Dia 14. — L'Assemblea constituent francesa elegeix, per 555 vots contra cap, al general de Gaulle com president del govern provisional.

— El premi Nobel de la Pau és atorgat al senyor Cordel Hull.

— Les tropes britàniques entren a Surabaya, ciutat de l'illa de Java, malgrat l'oposició de les forces nacionalistes indonèsiques.

— El resultat de les eleccions a Iugoeslàvia és favorable al mariscal Tito, en la proporció d'un 88 per cent i sense que les candidatures triomfants s'enfrontessin amb una oposició organitzada.

Dia 15. — El govern francès reconeix l'austríac del doctor Renner.

— A Java es constitueix un nou govern el qual es proposa abandonar els mètodes de violència i entrar en negociacions amb els Països Baixos.

— L'ex-mariscal Pétain és traslladat del fort de Portalet a l'illa de Yeu, situada en el litoral atlàntic.

Dia 16. — A Hongria es constitueix un govern de coalició presidit pel senyor Zoltan Tildy, cap del partit de petits propietaris que ha triomfat en les eleccions.

Dia 17. — El general de Gaulle renuncia a l'encàrrec de formar govern, i així ho comunica a l'Assemblea constituent, per no voler accedir a les exigències comunistes sobre atribució de carteres ministerials.

— Prenen fi les converses Truman-Attlee-Mackensie King. En el comunicat oficial del resultat de les entrevistes es diu que mantenen provisionalment el secret de la bomba atòmica, en espera de la formació d'un organisme especial a constituir en el si de les Nacions unides.

Dia 18. — Després de nou setmanes d'audiències, el Tribunal que entèn en el procés contra els butxins de Belsen i Auschwitz ha condemnat a mort a Kramer, Klein, Joan Barmann, Irma Grese i Elisabeth Volhenrath, entre altres.

— A Portugal i Bulgària es celebren eleccions, sense que l'oposició hagi intervingut en la lluita. Els governs respectius guanyen fàcilment tots els llocs elegibles.

Dia 19. — L'Assemblea constituent francesa ratifica la confiança al general de Gaulle, per què segueixi les gestions encaminades a formar un govern de base tripartita amb una equitable repartició dels ministeris.

— Esclata a Azerbaidjan, regió septentrional de l'Iran, un moviment separatista que es suposa sostingut per Rússia.

Dia 20. — Comença a Nuremberg la vista de la causa contra els jerarques nazis acusats com criminals de guerra. El fiscal americà Alderman presenta la seva acusació basada en les proves de premeditació que precediren la guerra.

— L'ambaixador americà a Madrid, senyor Norman Armour, és cridat pel seu govern amb l'excusa de jubilar-se. El senyor Cárdenas, ambaixador d'Espanya a Washington, surt vers Madrid.

Dia 21. — El general de Gaulle constitueix el nou govern amb participació de tots els principals grups que integren l'Assemblea constituent.

— Les tropes soviètiques de l'Azerbaidjan impe-
deixen el pas de les forces governamentals que ha-
vien sortit de Teheran per a reprimir la revolta.

— El cap liberal grec senyor Sophulis s'encarrega
de formar govern. El regent Monsenyor Damas-
kinos, en canvi, presenta la dimissió del càrrec que
ostenta.

Dia 22. — Mor a Texas el general Patch qui co-
mandà el setè exèrcit americà en el front de l'oest.

— 250.000 obrers de la « General Motors » es declaren
en vaga.

— S'ha descobert la correspondència creuada entre
Hitler i Mussolini d'una part i Franco de l'altra, du-
rant la guerra. S'assegura que per la mateixa es
demostra l'important ajuda prestada a les potències
de l'Eix per l'Espanya franquista. El Departament
d'Estat americà estudia aquesta documentació i
hom creu que podria modificar, agreujant-les, les
relacions entre les Nacions aliades i el govern de
Franco.

Dia 24. — El govern del general de Gaulle obté
per unanimitat un vot de confiança de l'Assemblea
constituent.

— Dimiteix el govern italià presidit pel senyor
Parri.

— El regent de Grècia, monsenyor Damaskinos,
retira la dimissió que tenia presentada.

Dia 25. — A Tel-Aviv es produeixen greus inci-
dents provocats pels extremistes sionistes.

— El Congrés nacional d'Azerbaidjan reivindica
l'autonomia del país dintre el quadre de l'Estat ira-
nès.

— A Londres es reuneix la comissió preparatòria
de les Nacions unides. Entre altres qüestions, la
conferència haurà d'escollir la seu del nou orga-
nisme internacional.

Dia 27. — Els Estats Units demanen a la Gran
Bretanya i a la U. R. S. S. de retirar abans del pri-
mer de gener les tropes de l'Iran.

— Comença a La Haia el procés contra el nazi
holandès Mussert.

— Els resultats definitius de les eleccions austria-
ques del dia 25 donen la victòria als demòcrates
cristians, seguits de prop pels social-demòcrates. Els
comunistes obtenen solament tres actes.

— Els obrers de la metal·lúrgia dels Estats Units
voten la vaga per una gran majoria.

Dia 28. — La Casa Blanca nomena ambaixador
dels EE. UU. a Xina al general Marshall.

— Angel Herrera, ex-director de « El Debate » de
Madrid, i dirigent de l'Acció catòlica espanyola,
negocia prop de la Santa Seu una intervenció
del Papa a favor de la restauració monàrquica a
Espanya.

Dia 29. — L'Assemblea federal iugoeslava, reu-
nida a Belgrad, proclama la República federal i
pronuncia la destitució del rei Pere i de la dinastia
dels Karageorgevich.

ANECDOTARI D'ESPANYA (NOVEMBRE)

Dia 1. — Arriben a San Sebastián les despulles
mortals del pintor Ignacio Zuloaga que el dia 31
d'octubre finà a Madrid a l'edat de 75 anys.

— Als 85 anys de vida i als 22 d'arquebisbat,
mor l'arquebisbe de València, Prudencio Melo Al-
calde.

— Els agregats comercials anglès i nordamericà,
en nom dels seus governs respectius, comuniquen
al govern de Franco l'autorització de poder comprar
lliurement tot el petroli i els seus derivats que
necessiti pel consum d'Espanya. També podrà ad-
quirir 500 camions americans i un miler d'anglesos.

— Antoni Mosquera Losada és nomenat conseller
comercial de l'ambaixada d'Espanya a París.

Dia 2. — L'escultor Frederic Marés ha estat en-
carregat de la restauració de les tombes reials de
Poblet, per a quin treball el « Caudillo » ha votat
750.000 pessetes.

— En la referència oficial del Consell de Ministres
figura un acord oferint als governs de les Nacions
Unides acollir 50.000 criatures per què passin
l'hivern a Espanya.

— Per un decret d'Hisenda, s'autoritza l'Emissió
fins a dos mil milions de pessetes d'Obligacions
del Tresor.

Dia 4. — El delegat tècnic especial d'energia
elèctrica de Catalunya, publica una nova ordre
sobre restriccions segons la qual amplia fins a
quatre per setmana els dies sense corrent, mesura
que redueix a dos els dies de treball per setmana.

Dia 6. — La premsa espanyola publica un telegra-
ma datat a San José de Costa Rica, sobre l'èxit de
les emissions de Radio Nacional d'Espanya en aquell
país « on milions de famílies escolten diàriament
les seves audicions ». (El cens total dels habitants
de Costa Rica és de 591.000 dels quals 192.000 habi-
ten San José).

— La Conferència internacional ferroviària reunida

a Sevilla, a la qual hi han participat representants
dels ferrocarrils francesos, portuguesos i espanyols,
ha acabat les seves tasques.

— Hom anuncia que l'exportació de taronges i
mandarines a Anglaterra serà enguany de 135.000
tones i de 105.000 tones a França. Les expedicions
vers aquest darrer país s'efectuaran a mesura que
es compleixin els acords convinguts el 15 de setembre
proppassat a San Sebastián.

Dia 7. — La « Història Anecdòtica del Cau Ferrat »,
obra pòstuma de Miquel Utrillo, traduïda a l'espa-
nyol pel seu fill, serà posada aviat a la venda.

Dia 9. — De pas cap a Portugal, arriba a Madrid
el mariscal Menerheim, ex-president de la República de
Finlàndia.

— L'anterior ministre franquista d'Indústria i Co-
merç, Demetrio Carceller, surt cap els EE. UU.
per a tractar d'affers amb les companyies petroli-
eres americanes.

Dia 10. — « La Vanguardia Espanola » publica el
solt següent: « Sanción gubernativa. El excelen-
tísimo señor gobernador civil ha impuesto una
multa de 10.000 pesetas a la Sociedad propietaria del
Palacio de la Musica ». Es tracta de la sanció moti-
vada per l'aparició de la bandera catalana durant
un concert celebrat al Palau de la Música Catalana,
propietat de l'Orfeó Català.

— En la referència del Consell de Ministres hi fi-
guren, entre altres, un acord del ministre d'Assump-
tes Exteriors, sobre repatriament voluntari d'espa-
nyols que es trobin a l'estranger; un d'Hisenda
sobre caducitat de la taxa especial de 0'05 pessetes
concedida a l'Ajuntament de Barcelona per a aten-
dre el dèficit de l'exposició de 1929-30; i un de In-
dústria nomenant Secretari general i tècnic del Mi-
nisteri a Rafael Rubio Martínez-Corera, en substi-
tució d'Antoni Robert.

— Perquè una actriu ha interpretat el personatge de D. Juan Tenorio en una escena madrilenya, el poble de Valladolid ha elevat una protesta a les «supremas autoridades», la intervenció de les quals demana per a «evitar nuevas mixtificaciones».

— L'Institut Nacional de Indústria ha adquirit a Anglaterra, per a funcionar a Sevilla, un grup Diesel alimentat amb olis pesats i muntat sobre eixos de l'amplada de la via espanyola, d'una producció de 500.000 quilovats.

— Un acte de sabotatge comès al port de Barcelona ocasiona la destrucció de 2.400 bales de jute.

Dia 11. — El límit de la circulació fiduciària és fixat en vint milions de pessetes, inclosos els bitllets inferiors a 25 pessetes.

Dia 16. — En una topada de trens a la línia Linares-Almeria, entre Gérgal i Fuente Santa, resulten 17 morts i 39 ferits.

— Passa uns dies a Barcelona, en visita oficial, l'ambaixador anglès a Espanya, Mr. Victor Mallet, el qual interrogat sobre la repercussió que tindria al seu país l'oferta d'acollir 50.000 criatures, respon que, per a ésser factible, hi han moltes dificultats a vèncer. Sobre la participació anglesa a la fira de Mostres de Barcelona de l'any que ve, manifesta que era difícil preveure si hi concorreria. Sobre el desplaçament d'algun equip de futbol declara que no el creia possible.

Dia 17. — La referència oficial del Consell de Ministres apareix encapçalada per una llarga informació relativa a la greu situació dels aprovisionaments alimentaris i al seu encariment en relació a la capacitat adquisitiva que permeten els jornals vigents. Per a posar-hi remei anuncia unes reformes i demana la col·laboració i bona voluntat del país. Un decret d'Hisenda crea una sobre-taxa postal de 0,05 Pts. a favor de les criatures estrangeres que el govern espanyol es proposa amparar.

— En presència del duc d'Alba i de la seva filla, duquesa de Montoro, és exhumat el cadàver de la seva avantpassada morta el 1802 i esdevinguda popular per les teles de Goya. Amb l'exhumació es preté comprovar si morí emmetzinada i si realment fou la model de Goya en «La maja vestida» i «La maja desnuda».

— A Caldes de Montbui, on residia des del 1927, mor l'escultor Manolo M. Hugué.

— A l'edat de 76 anys traspasa a millor vida en la seva casa pairal de Rupia, Raimond d'Abadal i Caldero, president que fou de la Lliga, ex-degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona i conseller de l'Ajuntament barceloní; senador i diputat a Corts per Barcelona. Actualment era diputat al Parlament de Catalunya.

— A l'est i al sud de la Península s'hi registren grans temporals de pluja. Diversos rius es desborden i provoquen grans inundacions. Algunes comunicacions ferroviàries resten interrompudes. Les pèrdues materials són quantioses. La premsa anuncia, però, que malgrat això, com que el problema de la secada ha desaparegut en molts punts, la satisfacció és general. Per a Madrid hom preveu una millora en les restriccions d'aigua.

Dia 18. — A la plaça d'Armes del Palau d'Orient, a Madrid, s'ha celebrat el centenari de l'Apostolat de l'Oració, amb una missa solemne en la qual s'ha oficiat en un altar situat damunt de taulons a 24 metres d'alçada, en presència de les dignitats eclesiàstiques, ministres, jerarquies, militars i alts càrrecs. La Sra. Franco ocupava un setial en el lloc d'honor. Els reunits han escoltat una allocució radiada del Pontífex romà.

Dia 20. — El IX aniversari de l'execució del fundador de la Falange ha estat motiu d'actes commemoratius a tot Espanya, amb assistència de les autoritats del règim. Franco i els membres del seu govern assisteixen al gran ofici religiós celebrat al monestir de l'Escorial.

Dia 21. — La premsa espanyola dona compte que l'ambaixador americà a Madrid, Mr. Norman Armour, ha sol·licitat el retir al seu govern. Aquest diplomàtic es proposa abandonar Madrid abans de Nadal.

Dia 22. — Una comissió de l'Ajuntament de Barcelona es trasllada a Madrid per tal de rebre la Medalla d'Or que l'«Acadèmia de San Fernando» ha concedit a la Corporació per la seva tasca artística i cultural durant l'any anterior.

— Emilio Garcia Gomez pren possessió del setial deixat vacant per Antoni Machado, a la Reial Acadèmia Espanyola.

— El prior de la comunitat dels frares del Cistell, que des de l'any 1940 s'establí de nou al monestir de Poblet, per ordre de Franco, en unes declaracions a la premsa, ha recordat que en aquella data foren quatre els frares que procedents d'Itàlia es traslladaren a Poblet, i que actualment la comunitat pobletana consta de quaranta frares entre professors, novicis i postulants. Amb motiu d'aquesta ràpida creixença i en previsió que continuï, l'esmentat prior sol·licitarà el dret d'ocupar noves dependències del cenobi pobletà.

— El governador de Barcelona, Barba Hernandez, profundament afectat per l'estat llastimós de les finances de l'Hospital Clínic el qual depèn de l'Estat, ha tingut la idea d'instaurar en el futbol el joc d'apostes conegut per «quinieles», ja practicat en els frontons de pilota basca. Així, els aficionats als partits de futbol i els que no acostumen anar-hi per no interessar-los aquest esport, podran participar en una obra benèfica.

Dia 23. — Barcelona, al dir dels cronistes, ha absorbit durant tot un dia l'atenció de la capital del franquisme, amb motiu dels actes oficials de concedir la Medalla d'Or de l'Acadèmia de San Ferran a l'Ajuntament, i la corbata de l'ordre d'«Alfonso X el Sabio» als «Amigos de los Museos», per la seva tasca a favor de la cultura artística. Les dues corporacions hi estaven representades per sengles comissions presidides per Tomàs Carreras Artau i Pere Cases Abarca, respectivament.

Dia 24. — L'escultor Frederic Marés ve a resultar el cisellador oficial del franco-falangisme a Catalunya. Entre diversos encàrrecs oficials executats, figura la medalla del Centenari de mossèn Jacint Verdaguer i la restauració de les tombes reials de Poblet, l'exposició de les quals té lloc, aquest dia, a Madrid, amb assistència del Director general de Belles Arts qui, en el seu discurs, reclama per al règim el mèrit de la reconstrucció de Poblet, i afegeix: «Cataluna verà pasar un dia las antorchas en una comitiva a cuyo frente irà el Caudillo, en esta reconstrucción espiritual y histórica que, bajo su tesón y su mandato, ha hecho Espana en bien del mundo».

— Els ministres de Franco es reuneixen en Consell i acorden crear la Comissaria d'Ajuda Espanyola a Nens estrangers depenent del ministeri de la Governació, i donar hospitalitat a dos mil nens israelites de conformitat amb les demandes que ha rebut el ministeri d'Assumptes Exteriors.

— El govern acorda ampliar, almenys damunt del paper, el conreu del cotó a tres noves zones de la

península, entre les quals hi figura Catalunya per al tipus americà i potser egipci.

— Mor a Madrid, el Dr. Marian Gomez Ulla, general de Sanitat retirat.

— El vaixell « Plus Ultra », salpa del port de Barcelona a destinació de Gènova per tal d'embarcar els franquistes que, procedents d'Alemanya, provocaren fa alguns mesos els incidents de Chambréry (França), quan intentaven retornar a Espanya.

— Hom calcula en 60 milions de quilos el total de la collita d'arròs en els terrenys del delta de l'Ebre.

Dia 26. — Té lloc la subscripció d'Obligacions del Tresor per valor de dos mil milions de pessetes. La xifra total suscrita és de 2.462 milions. 1077 milions Madrid, 447 milions Bilbao i 193 Barcelona.

— Arriba a Barcelona José M. Peman, autor del « Divino impaciente » i director de l'Acadèmia Espanyola. Declara que l'Acadèmia es proposa portar a cap « un hecho sin precedente »; l'edició bilingüe de dues obres de Mossèn Cinto Verdagué. De la versió espanyola n'estan encarregats Eduard Marquina i Llorenç Riber.

Dia 27. — En una clínica de Barcelona, en la qual havia estat intervingut quirúrgicament d'una dolència al fetge, mor el pintor Josep M. Sert, a l'edat de 69 anys.

— El « Boletín Oficial del Estado » publica una disposició per la qual es declaren d'utilitat nacional les obres d'algunes centrals hidroelèctriques actualment en construcció.

— Un decret-llei de la « Jefatura del Estado » disposa que a partir del dia primer de gener pròxim seran augmentades les tarifes postals per a l'interior d'Espanya. El franqueig serà de 50 cèntims.

— La premsa anuncia l'actuació del ballet irlandès « Mayfair's Girls » com una de les demostracions de l'intercanvi artístic entre Espanya i les Nacions Unides (Tothom sap que Irlanda no forma part de les N. U.).

— A la Universitat de Barcelona té lloc la conferència que sobre el tema « La poesía y la Medicina ante la Muerte », José M. Peman, realitza en diverses capitals de província.

Dia 29. — Es fa públic el projecte de llei sobre el dret d'Associació (Vegi's Informacions i Comentaris d'aquest número).

— L'oli seguirà racionat. La collita ha resultat bastant inferior a la de 1943 que fou el millor any després de la guerra civil.

— A la catedral de Vic i en una tomba del cementiri dels canonges, situat en el claustre, té lloc la inhumació del pintor Josep M. Sert.

MINISTERIO DE CULTURA

NOTES DE LA REDACCIO

El dia 11 de novembre prop-passat tingué lloc a Perpinyà un homenatge a mossèn Jacint Verdager i al seu traductor perpinyanenc Justin Pépratx organitzat per un grup de literats rossellonencs.

Al matí, a l'Església de Sant Josep es celebrà una missa en l'altar beneït per mossèn Verdager en 1898. Es cantaren diverses composicions i es recitaren poèsies.

A la tarda, a la plaça Aragò, fou inaugurada una placa en la façana de la casa de Justin Pépratx. Pronunciaren discursos els senyors Guiter, professor de la Universitat de Montpeller; Gomila, de l'Institut d'Estudis Occitans; Nelli, en nom dels països d'Oc; Alavedra, president del Casal de Catalunya, i Mercader, alcalde de Perpinyà. Tots foren merescudament aplaudits.

Diversos autògrafs i records de Verdager i de Pépratx s'exposaren als aparadors de la llibreria Campistro, en els baixos de la casa susdita.

La placa inaugurada conté la següent llegenda: «En aquesta casa de Justí Pépratx, traductor de l'Atlàntida, habitava quan venia a Perpinyà mossèn Jacint Verdager, poeta nacional de Catalunya. — 1945».

Els actes es vegeren molts concorreguts.

S'ha constituït a França l'agrupació « Marcel·lí Domingo », per tal d'honorar la memòria d'aquell insigne polític i escriptor mort a l'exili. La nova entitat es proposa entreprendre la publicació de les seves obres commemorar els aniversaris de la seva mort, preparar el trasllat de les despulles mortals, i en son dia erigir-li un monument públic.

La Junta directiva, sota la presidència honorària de la senyora vídua de Marcel·lí Domingo, està formada pels senyors Nogués i Biset (president), Noguier i Comet (secretari), Benet i Pinyana, Terrer i Vela. Són del comitè d'honor els senyors Herriot, Sarraut, Malraux Langevin, Cárdenas (ex-president de Mèxic) i altres personalitats amigues de l'il·lustre home públic.

Per a adhesions i informació, cal adreçar-se al secretari de l'entitat, senyor Ramon Noguier i Comet, villa « Les Charmes », Amélie-les-Bains (Pyr.-Or.).

« El camí de Catalunya » és el títol d'un opuscle publicat pel nostre amic senyor Batista Xuriguera, recull de dues conferències donades per l'autor al Casal Català de Montauban.

La publicació conté 35 pàgines de text i en ella són tractats nombrosos temes relacionats amb la vida política i social de Catalunya, tals com la idea de pàtria, la terra, la llengua, el catalanisme, la qüestió obrera i la pau ibèrica mitjançant una estructura confederal. Atesa la reduïda extensió de l'opuscle, aquests temes són obligadament tractats somerament i dintre el marc d'impressions generalitzades.

Agraïm al senyor Xuriguera l'atenció que ha tingut de trametre-nos un exemplar i lloem el seu meritori esforç.

Hem rebut el número corresponent al mes d'octubre de la revista « Senyera », la qual està al quart any de la seva publicació. « Senyera » és el portaveu del Casal català a la Gran Bretanya i consta de vint pàgines de text i quatre de cobertes. El sumari, molt variat, conté articles homenatjant a Lluís Companys, en el cinquè aniversari de la seva mort, signats per M. de Irujo, Carles Pi i Sunyer, Vicente A. Buylla, F. Duran, Fermí Vergés, Rafel Bori, entre altres; publica també una secció ortogràfica a càrrec de Pilar Perera. El cos de redacció de la revista està integrat pels senyors R. Perera, P. Voltó, J. Pi i Sunyer i T. Bartrolí.

Adrecem a « Senyera » la nostra salutació.

Les « Edicions Catalònia » de Mèxic tenen el projecte de publicar una revista mensual amb el títol « La nostra revista ». El primer número està anunciat pel vinent gener. La nova publicació, al marge de tota tendència política o religiosa, es proposa tractar aquells temes que donguin to i qualitat a la mateixa.

El seu corresponal a França és el nostre amic senyor Rafel Tasis, 99, rue de Rome París (XVII).

ARTICLES PUBLICATS A QUADERNS

- AMETLLA, Claudi.** — A propòsit d'unes declaracions dels catalans de Londres (nº 1). — Els espanyols davant la imminència de llur retorn a la pàtria (nº 2). — Temes de l'actualitat política (nº 6). — El problema espanyol a través de les Corts de Mèxic (nº 11).
- ARNAU i CORTINA, F.** — El dret d'autodeterminació de Catalunya (nº 3).
- BATISTA i ROCA, J. Ma.** — El Consell nacional de Catalunya (nº 3).
- BELLIDO J. M.** — La qüestió religiosa a Catalunya (nº 7). — La Universitat autònoma de Barcelona i el règim franquista (nº 9).
- CAMPS i ARBOIX, J. de.** — Liquidació de la guerra civil : La qüestió de les responsabilitats (nº 1). — Sobre l'autodeterminació (nº 3). — La qüestió agrària a Catalunya (nº 6). — No intervenció i mitja confiança (nº 9).
- CAPDEVILA J. de P.** — Pressupostos espanyols. - De Carner a Benjumea (nº 5).
- CORREDOR, Josep Ma.** — Al marge d'un centenari. - Notes sobre Verdaguier (nº 5). — Paul Valéry i l'error europeu (nº 9).
- CUITO Ferran.** — Nota preliminar sobre l'economia espanyola (nº 1). — La banca catalana (nº 2). — A l'entorn de la declaració de Londres (nº 3). — La producció elèctrica i les restriccions (nº 11).
- FORT, Pere.** — Els franquistes fan el quadre (nº 2). — El que diu el tinent coronel Sr. Garcia Miranda (nº 6).
- GUAL, Julià.** — Notes sobre Joan Peiró (nº 8).
- HURTADO, Amadeu.** — Una visió de la política catalana (nº 4).
- HURTADO Victor.** — Les possibilitats constitucionals d'Espanya (nº 1).
- LLADO i FIGUERES, J. M.** — L'interès dels serveis d'informació (nº 7).
- MONTAGUT, Domènec.** — Notícies de Barcelona (nº 3). — Les coses d'Espanya. - Rumors, suposicions i algunes realitats (nº 7). — Més coses d'Espanya. - Reportatge pintoresc, verídica i un poc patètic (nº 8).
- J. M. A.** — Fantasia sobre motius espanyols (nº 3).
- N.** — Algunes notes sobre el Banc d'Espanya (nº 4).
- NOGUER i COMET, R.** — Impressions i reflexions d'un vell catalanista (nº 3). — La participació de les sindicals en el govern (nº 5).
- PERRAMON, Dr. Sever.** — L'home en els camps de concentració (nº 6).
- POU Mateu.** — La situació anormal de la indústria cotonera (nº 2). — La renovació i transformació de la maquinària tèxtil. Un pla fantàstic (nº 10).
- P. P.** — La diplomàcia Nordamericana i l'Espanya falangista (nº 7). — El referèndum i les eleccions franceses (nº 10).
- QUERO i MOLARES, J.** — L'actual moment polític (nº 5). — Les opinions de Mr. Sumner Welles (nº 8). — Negociacions i acords relatius a Tànger (nº 11).
- ROVIRA : VIRGILI A.** — La terra catalana : Figura de Catalunya (nº 1). — Un organisme tècnic i un pensament polític : El Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat (nº 2). — Federals tanmateix (nº 3). — Les etapes polítiques de la restauració de Catalunya (nº 6).
- RUBIO Marian.** — Reconquesta del poder pel partit popular a Roma (nº 10).
- RUBIO Nicolau Ma.** — La política del Consell de Londres (nº 3).
- SOLANES, Josep.** — El clima de discòrdia de l'exili : Notes sobre una psicologia de l'exiliat (nº 4). — Els remeis de l'exili — Notes per a una Psicologia de l'exiliat (nº 10).
- TASIS Rafael.** — Del secessionisme a la intervenció (nº 3). — La contextura social de Catalunya. Necessitat de les seleccions (nº 7). — Al marge dels « Quaderns de l'exili » de Mèxic. Els camins de Catalunya (nº 10).
- TORRES Humbert.** — El gran problema del poder executiu (nº 1). — La reforma electoral (nº 8).
- TOSQUELLES, Dr.** — Les assegurances socials i la medicina : Perspectives catalanes (nº 6). — Els límits de l'estructura liberal de la medicina (nº 11).
- XURIGUERA Ramon.** — La lliçó dels fets (nº 2). — El problema de la llibertat (nº 8).
- X. Y. Z.** — L'Estatut de Tànger i l'anexió franquista (nº 8). — El socors Quàquer i els refugiats espanyols (nº 9).
- X. Z.** — De Barcelona estant. (nº 3).

ANUNCIS DE QUADERNS

Savonnerie Perpignanaise

Société à Responsabilité limitée
SABONS I DETERSIUS MARCA
« **LE ROCHER** »

PERPINYA — 250, Route d'Elne — Tel. : 38-99

PER A LA REPARACIO DE RADIOS

UNA SOLA ADREÇA :

RADIO-PERPIGNAN

2, Plaça Bardou-Job — PERPINYA

EMPRESA DE CONSTRUCCIO

CIMENTS ARMATS

JOSEP SOLANES

1, Rue Elie-Delcros — PERPINYA

COMPTOIR PRIMEURISTE

IMPORTACIO — EXPORTACIO — COMISSIO

1, Rue Gustave-Flaubert — PERPINYA
(davant del Mercat al port major)

Tél. 33-01, nit 27-84 — R. C. n° 19.063

Transports CASADEMON & Cie

Société à Responsabilité Limitée capital 900.000 fr.

TRANSITARI — AGENT DE DUANES

LE PERTHUS (Pyr.-Or.) — Tél. n° 1

PORMAR S.A.

IMPORTACIO I EXPORTACIO

55, Rue de Rivoli — PARIS (1er)

Tel. : Gutenberg 95-98

Imp. Sinthe et Co, Perpignan — Le gérant, F. Cuito